Computer Learning in Pashto

د کمپیوټر زده کړه په پښتو ژبه

2020

1399

Ketabton.com

لیکنه او ترتیب :

استاد جعفر هاشمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

TABLE OF CONTENTS

Computer Definitionد کمپیوټر تعریف 4
Advantages of computerد کمپیوټر ګټي 4
Weakness of Computer د کمپیوټر کمزورتیاوي 6
Using of Computerد کمپیوټر استعمال 7
Computer Generationد کمپیوټر تولید 10
Types of computerد کمپیوټر ډولونه 11
Computer Function د کمپیوټر دندي 13
Computer Componentsد کمپیوټر برخي 14
Keyboard.. 15
Mouse 16
Joystick 17
Light pen 17
Track ball 18
Scanner 18
Digitizer 18
)Micro phone(.... 19
Barcode Reader 20
Optical mark reader OMR 20
Central Processing Unitمرکزي پروسیس کوونکی واحد 21
ALU 21
Memory or Storage Unit 21
Control Unit 22
Output Unitراکړیزي برخي 22
Monitor 23
Flite panel Display 24
Printer 25
Computer Memories د کمپیوټر ذخیري 27
Cache Memory 27
Primary memory or RAM: 28
Secondary Memory 29
Computer Memory Unitsد کمپیوټر د میموري واحدات 30
Computer Mother Boardد کمپیوټر مادر بورډ 31

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Two Big Parts of Computerد کمپیوټر دوه لوی برخي 32
Hardware 32
Software 33
System Software او Application Software 33
System Software 33
Application Software 34
Relationship Between Hardware and Softwareد هارډویر او سافټویر اړیکه 35
Computer Number Systemد کمپیوټر د اعدادو یا شمیر جوړښت 35
Convert Decimal to binary and binary to Decimalد اعدادو بدلول 36
Computer Data and Informationد کمپیوټر ډیټا او معلومات 37
Data Processing Cycleد ډیټا د پروسیس جریان 38
Computer Networkingد کمپیوټر انټرنیټ 39
Internet and Intranetانټرنیټ او انټرانیټ 42
Computer Operating System د کمپیوټر چلوونکی سیسټم 43
دOperating System یا OS.دندي په لاندي ډول دي 44
Types of Operating Systemد چلوونکي سیسټم ډولونه 45
Microsoft Windows OS 46
Mac OS X 47
Linux 47
Mobile Operating System 48
OS Servicesد چلوونکي سیسټم خدمات 49
Threatتهدید یا خطر 51
Computer Threatsد کمپیوټر تهدید کوونکي 52
Computer Virusesد کمپیوټر وایروس 53
• Computer Related Jobsد کمپیوټر سره تړلي دندي 55
Windows 8.1 installation from CDله سي ډي څخه د وینډو انسټال 56
Windows installation from USB 64
Making Bootable USB for Windows 10-8.1-7 71
Windows 10 Installition from USB 79
Book References د کتاب ماخذونه 89

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر تعریف *Computer Definition*

اوس مهال په نړۍ کې ډیر زیات معلومات او داسي شیان موجود دي چي په کمپیوټر پوري تړلي دي نو له همدي امله مونږ ته اړینه ده تر څو په کمپیوټر پوهه شو او یا یي وپیژنو.

د کمپیوټر تعریف : کمپیوټر یو بریښنایز او په معلوماتو یا (Data) باندي پروسیس کوونکی ماشین دی کوم چي معلومات د (Input) په توګه اخلي او هغه ورکړل شوي معلومات له ځأن سره (Store) یا ذخیره کوي او همدارنګه (Process) یا عملیه وربانديي ترسره کوي او له (Process) وروسته یي (Output) یا (Information) ته بدلوي.

Jafar Hashimee

د کمپیوټر ګټې *Advantages of computer*

(Speed) یا سرعت : کمپیوټر یو ډیر تیز یا چټک ماشین دی دا ماشین ددي وړتیا لري تر څو په یو غټ مقدار (Data) باندي په ډیر لږ وخت کي محاسبه وکړي . کمپیوټر د خپل (Speed) یا سرعت داندازه کولو واحدات لري چي عبارت دي له مایکرو سیکنډ، نانو سیکنډ، او پیکو سیکنډ . څخه کمپیوټر د خپل تیزوالي له امله په میلیونونه محاسبات په څو ثانیو کي ترسره کوي په داسي حال کي چي انسان ددي قیسمه عمل د ترسره کولو لپاره زیات وخت ته اړتیا لري.

(Accuracy) یا دقت : ددي تر څنګ چي کمپیوټر ډیر لوړ سرعت لري ډیر زیات دقت هم لري . هر قیسم محاسبات 100% له غلطیو څخه پاک ترسره کوي . په دي صورت کي چي ورکړل شوي (Data) یا معلومات درست یا صحیح وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Storage Capability) د ساتلو یا ذخیره کولو قابلیت : (Memory) یا حافظه د کمپیوټر یوه مهمه ځانګړتیا ده او همدارنګه کمپیوټ له انسان څخه زیات د ذخیره کولو قابلیت لري .
کمپیوټر دا وړتیا لري تر څو زیات شمیر معلومات له ځان سره ذخیره کړي یا یي وساتي .
کمپیوټر هر ډول (Data) یا معلومات له ځان سره ذخیره کوي لکه : (Pictures) (Adios) (Videos) (Text) یا لیکنه او داسي نور..

(Diligence) یا زیارکښ : کمپیوټر هیڅ ډول ستړیا نه لري او همدارنګه کمپیوټر کولی شي یو کار په جاري ډول ترسره کړي په غیر له کومي غلطۍ او ستړیا څخه او همدارنګه کمپیوټر کولی شي یو کار په بیا بیا ځلي یا یو کار په تکراري ډول په پوره دقت او سرعت ترسره کړي .

(Versatility) یا د بدلیدلو قابلیت : کمپیوټر یو هر اړخیز ماشین دی کمپیوټر کولی شي په یو وخت کي څو وظیفي ترسره کړي مثال : لکه په یو وخت کی یو پروسیس ترسره کول او دهغي تر څنګ د تاش یا پتي (Game) یا لوبه کول.

(Reliability) یا د باور وړ : کمپیوټر یو د باور وړ ماشین دی او په دي ماشین کي عصري یا اوسني بریښنایز وسایل یا پرزي زیات ژوند یا دخرابیدلو وخت یي زیات دی . او همدارنګه کمپیوټر داسي (Design) شوی یا جوړ شوی چي ساتنه یي او په هغه کي بدلون راوستل اسانه دي .

(Automation) یا اتومات : کمپیوټر یو اتومات ماشین دی . اتوماتوالی عبارت دی له هغي وړتیا څخه تر څو ورکړل شوي دنده په اتومات ډول ترسره کړي لکه . کله چي مونږ کمپیوټر ته یو پروګرام داخل کړو یا یي (Input) کړو هغه پروګرام پرته زمونږ له لاسوهني د کمپیوټر په (Memory) کي ذخیره کیږي او بیا پروګرام او (Instruction) یا لارښووني د ورکړل شوي پروګرام (Execution) یا چلیدل کنټرولوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Reduction in paper Works and Cost) يا په پاڼو باندي کار او د هغي مصارف راکمول : په يو دفتر کي کمپيوټر ددي لپاره استعماليږي تر څو په پاڼو يا ورقو باندي د ليکلو کار راکم او روانه پروسه چټکه شي . او همدارنګه مونږ وخت په وخت کولی شو په کمپيوټر باندي ليکل شوي پايل کي په اسانی سره تغير راولو او په پايل کي موجوده (Data) يا معلومات (Edit) يا سم کړو په داسي حال کي چي په پاڼه باندي ليکل شوي پايل کي د تغير راوستلو لپاره په بله پاڼه د نوي پايل د ليکلو ضرورت وي .

Weakness of Computer د کمپيوټر کمزورتياوي

کمپيوټر يو ماشين دی او نه شي کولی چي هر ډول کار ترسره کړي لکه د انسان په شان. کمپيوټر ته بايد (Instruction) يا لارښووني ورکړل شي تر څو يو کار ترسره کړي او نه شي کولی چي پرته له (Program) يا لارښوونو کومه دنده ترسره کړي .

(Dependency) يا تکيه کول : کمپيوټر د انسان د انسترکشن يا لارښوونو په واسطه عمل ترسره کوي نو له همدي امله دا په انسان پوري تړلی يا په انسان باندي تکيه کوونکی ماشين دی .

(Environment) يا چاپيريال : ددي ماشين د استعمالولو چاپيريال بايد له دوړو يا (Dust) څخه پاک وي .

(Felling) احساس يا حس کول : کمپيوټر احساس نه لري او نه شي کولی چي د انسان په شان د تجربي ، علم ، او ذايقي له مخي يو شی وپيژني .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپيوټر استعمال Using of Computer

(In Business) په تجارت کي : کمپيوټر د تجارت په برخه کي د مالي محاسباتو لکه دبوديجي يا (Budgets) معلومول ، تجارتي اعلانات، د پيريدونکو يا (Customers) ډيټابس جوړول او په (Stack) يا ګودام کي د موجوده موادو ساتنه او حفاظت او داسي نورو دندو لپاره استعماليږي .

(Banking) يا بانکداري : نن ورځ بانکونه په مکمل يا (Complete) ډول په کمپيوټر پوري تړلي دي . چي د خپلو پيريدونکو لپاره لاندي اسانتياوي برابروي (Online accounting) په دي اکاونټ کي ترسره کيدونکي کارونه عبارت دي له . په اکاونټ کي دموجوده پيسو مقدار معلومول ، پيسي ذخيره کول ، پيسي حواله کول ، او همدارنګه د پيسو راکړه ورکړه ترسره کيږي . (ATM) په بانکي برخه کي دا يو اتومات ماشين دی چي له بانک سره وصل وي چي دخپلو پيريدونکو لپاره دبانک سره معامله اسانه کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Education) یا تعلیم : کمپیوټر د پوهنې په برخه کې زیاتې اسانتیاوې برابروي لکه . د شاګردانو لپاره نوم لیکنه او د هغوئ لپاره حاضرۍ برابرول ، او هغوئ لپاره یو ډیټابس جوړول چې دهغوئ لاس ته راوړنې په کې ذخیره یا وساتل شي او داسې نورو ډېرو برخو لپاره استعمالیږي .

(Marketing) یا بازار موندنه : کمپیوټر دبازار موندنې په برخه کې د تجارت یا بازار موندنې لپاره د اعلاناتو جوړولو او خپرولو لپاره او همدارنګه د (Online) یا انټرنیټ له لارې د اخستلو او خرڅولو لپاره او داسې نورو برخو کې استعمالیږي .

(Health care) یا دصحت ساتل : کمپیوټر د صحت په برخه کې په لاندې ځایونو کې استعمالیږي لکه . مریضانو ته د درمل یا (Drugs) ورکولو په ځای کې ، د مریضانو ریکارډ ساتلو لپاره ، د درملو د ختمیدلو یا (Expire Date) معلومولو لپاره ، د مختلفو ناروغیو څیړل او د ناروغۍ علت یا وجه معلومول ، د مختلفو ټیسټونو کول او د هغې ریپوټ برابرول ، د جراحي عملیاتو ترسره کول او داسې نورو برخو لپاره استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

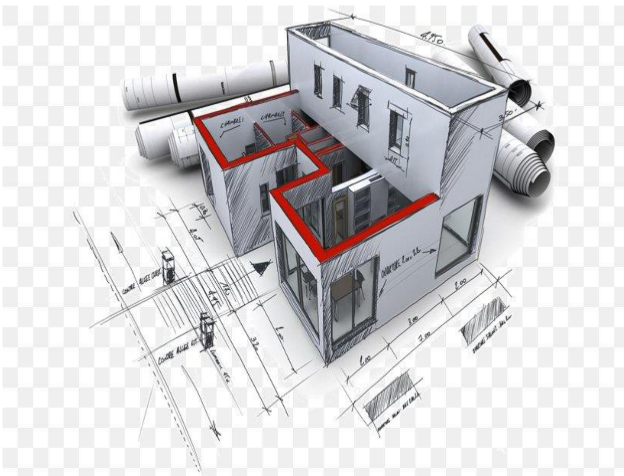

(Engineering Design) یا انجینري نقشي : په دي برخه کي کمپیوټر د ډول ډول شیانو د نقشو یا ډیزاین کولو لپاره استعمالیږي لکه د ودانیو په برخه کي د ودانیو لپاره تصویران او نقشي برابرول او د هغو (Edit) کولو او سمولو ، د مزدورانو ، سامان ، او داسي نورو شیانو یا موادو لپاره (Database) یا د معلوماتو ذخیره جوړول او داسي نورو شیانو لپاره استعمالیږي .

(Military) یا فوج : اوس مهال کمپیوټر په فوجي او دفاعي برخه کي په ډیره زیاته اندازه استعمالیږي لکه . عصري یا (Modern) ټانکونه ، مزایل او داسي نورو وسلو کنټرول یا اداره کول ، د (Drone) یا بي پیلوټه کمرو او الوتکو کنټرول ، د چاپو وهلو لپاره پلان جوړول ، د فوجیانو سره خبرو کولو ،پیغام استولو ، ویډیو کنفرانس او داسي نورو ډیرو برخو کي استعمالیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Government) یا دولت : د دولت یا هیواد په سطحه کمپیوټر په زیاتو برخو کي په کار وړل کیږي یا استعمالیږي چي ځیني یي په لاندي ډول ذکر شوي لکه . د مالیاتو یا بودیجي معلومول ، د ووټ یا رایه ورکوونکو لیست جوړول ، د برقي یا (Electronic) تذکرو او پاسپورټونو جوړول ، د هوا حالات معلومول او داسي نورو زیاتو برخو کي کمپیوټر مهم رول یا نقش لوبوي .

Computer Generation د کمپیوټر تولید

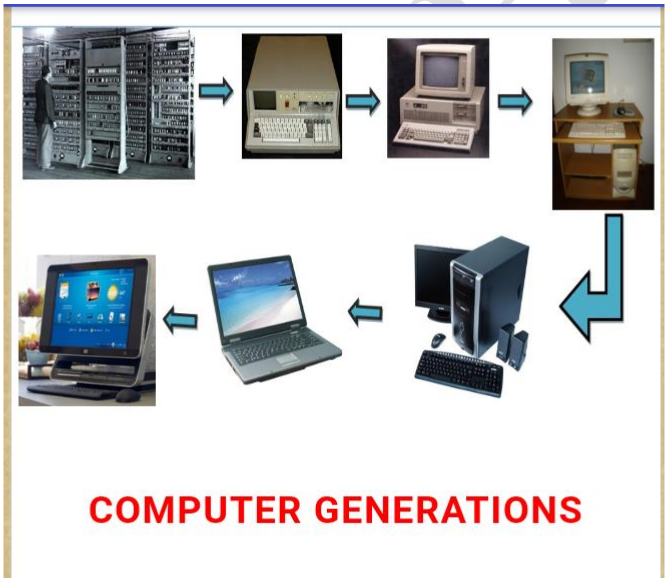

(Generation) یا نسل د کمپیوټر په اصطلاح کي په ټکنالوژۍ کي د بدلون له راتللو څخه عبارت دی . او همدارنګه له دي څخه یادونه کوي چي په مخکي یا تیر وخت کي کمپیوټر څنګه وو او څه ډول استعمالیدو په تیره زمانه کي جینریشن په (Hardware) هارډویر کي د بدلون راتلل او یا پرمختګ ورکولو څخه عبارت وو . خو په اوس وخت یا اوس مهال جینریشن کي (Hardware) او (Software) دواړه برخي چي ټول کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی دی شاملي دي . له پخوا څخه تر نن وخت پوري مونږ د کمپیوټر په برخه کي (5) جینریشن لرو چي هر جینریشن د کمپیوټر په (Processor) یا عملیه کوونکی چي د هارډویر یوه برخه ده په هغه کي د پرمتګ له امله طبقه بندي شوي .

Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په لاندي جدول کي هر يو جينريشن له خپل تاريخ او په پروسيسور کي له ځانګړي بدلون يا پرمختګ راتللو سره تشريح شوی .

Generation Number	Generation Date	Processor in use
1	1946-1959	Vacuum Tube
2	1959-1965	Transistor
3	1965-1971	Integrated circuit
4	1971-1980	VLSI micro processor
5	1980-Today	ULSI micro processor

د کمپيوټر ډولونه *Types of computer*

(Personal computer) شخصي کمپيوټر : دا کمپيوټر په يو وخت کي يو کس يا يو (User) کولی شي استعمال يي کړي چي ښه او قوي مايکرو پروسيسور لري . چي په دوه (Styles) يا شکلونو کي راځي چي عبارت دي له (PC) او (Mac) څخه دا ډول کمپيوټر چي په تجارت ، تعليم ، انټرنيټ ، ساعت تيرۍ لپاره ګيم کول ، صحت يا روغتيا او داسي نورو برخو کي استعماليږي يا کار تري اخستل کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(WorkStation) دا ډول کمپيوټر هم په يو وخت کي د يو (User) يا کس د استعمالولو وړتيا لري . خو دشخصي کمپيوټر په پرتله قوي او تيز مايکروپروسيسور لري چي د انجنيري کارونو په برخه کي تري کار اخستل کيږي .

(Mini Computer) دا ډول کمپيوټر په يو وخت کي د سلګونه (Users) يا استعمالوونکو لپاره د استعمال وړتيا لري .

(Mainframe) دا ډول کمپيوټر هم لکه د ميني کمپيوټر په شان په يو وخت کي د سلګونه استعمالوونکو لپاره د استعمال وړتيا لري خو د سافټوير ټکنالوژي يي له ميني کمپيوټر سره توپير لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Supper Computer) دا يو زيات تيز او لوی کمپيوټر دی چي په سلګونه ميليونه (Instruction) يا لار ښوونې په يوه ثانه يا سيکنډ کي (Process) کولی يا چلولی شي چي د هوا حالاتو دمعلومولو لپاره ، هستوي انرژی دپلټلو لپاره او داسي نورو غټو کارونو او دندو د ترسره کولو لپاره تري کار اخستل کيږي .

Computer Function د کمپيوټر دندي

ټول **(Digital)** يا عصري کمپيوټرونه لاندي (5) دندي يا وظيفي ترسره کوي تر څو لومړني معلومات يا (Input) شوي ډيټا ګټورو معلوماتو (Information) يا (Output) ته تبديل کړي تر څو د (User) يا د کمپيوټر استعمالوونکي لپاره د پوهي او استفادي وړ وګرځي چي عبارت دي له .

- **(Input)** يا د ډيټا اخستل : دا هغه پروسه يا مرحله ده چي په دي مرحله کي (Data) يا لومړني معلومات او (Instruction) يا لارښووني کمپيوټر ته دا خيليږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

- **(Data Storage)** یا د معلوماتو ذخیره کول : په دي مرحله کي کمپیوټر هغه (Data) یا لومړني معلومات چي کمپیوټر ته د (Input) په مرحله کي ورکړل شوي له ځان سره (Store) یا ذخیره کوي تر څو پروسیس ته اماده شي .

- **(Data processing)** یا په ډیټا عملیه ترسره کول : په دي مرحله کي کمپیوټر هغه ته په ورکړل شوي ډیټا باندي ریاضیکي او منطقي عملیي ترسره کوي تر څو ورکړل شوي لومړني معلومات یا (Data) وروستیو او ګټورو معلوماتو یا (Information) ته تبدیل کړي .

- **(Output)** یا د معلوماتو را اخستل : په دي مرحله کي کمپیوټر خپل (User) یا استعمالوونکي ته تولید شوي ګټور معلومات یا (Information) د فرینټ ، سکرین ته دکتلو او یا د همداسي نورو لارو وړاندي کوي یا ورکوي .

- **(Control the work flow)** یا د ټولو کړنو کنټرول : په دي مرحله کي یا د کمپیوټر دا برخه پورته ټولو مرحلو ته لارښوونه او د هغو کنټرول ترسره کوي تر څو دغه مرحلي په سمه توګه پرته له کومي ستونزي ترسره شي .

Computer Components د کمپیوټر برخي

Input Unit ورکړیزي برخي: دا د کمپیوټر هغه برخي دي چي د هغو په واسطه (User) یا استعمالوونکی کولی شي چي کمپیوټر ته ډیټا داخل کړي او همدارنګه د کمپیوټر دا برخي د استعمالوونکي او کمپیوټر تر منځ د معلوماتو د داخلولو لپاره رابطه جوړوي ټول

(Input Devices) یا ورکړیز وسایل ورکړل شوي معلومات د کمپیوټر لپاره د پوهیدلو وړ شکل ته بدلوي . چي ځیني مهمي برخي یي په لاندي ډول ذکر شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Keyboard کیبورډ یوه عامه او مشهوره اینفوټ اله ده چي د هغي په واسطه مونږ کمپیوټر ته معلومات داخلولی شو. کیبورډ په معمول ډول د لیکلو لپاره استعمالیږي خو په کیبورډ کي ځیني داسي بټني شته یا موجودي دي چي د ځانګړو وظیفو د سرته رسولو لپاره استعمالیږي . اوس مهال دوه ډوله کیبورډ موجود دي (Wireless) یا بي مزیي اوبل (Wired) یا مزی لرونکي او همدارنګه کیبورډ دوه سایزه لري چي یو یي (84) بټني او بل يي (101) اویا (102) بټني لري خو په اوس وخت کي د (104) او یا د (108) بټنو درلودونکی کیبورډ هم منځ ته راغلی . چي لاندي برخي یا بټني لري.

(Typing key) یا د لیکلو بټني چي عبارت دي له (A-Z) پوري توري او له (0-9) اعداد په کي شامل دي .

(Numeric keypad) نمبر لرونکي بټني چي ددي بټنو په واسطه

مونږ کولی شو کمپیوټر ته اعداد لرونکي ډیټا داخل کړو چي دا بټني په مجموع کي یو سیټ د (17) بټنو دی چي په کالکولیټرو او نور د حساب په ماشینونو کي هم استعمالیږي .

(Function key) وظیفوي بټني دا بټني د یوي خاصي وظیفي د سر ته رسولو لپاره استعمالیږي چي د کیبورډ په اول قطار کي ځای پر ځای شوي دي چي په اوس مهال کیبورډونو کي (12) داني موجودي دي چي عبارت دي له (F1-F12) پوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Control key) کنټرولوونکي بټني چي د سکرين پر مخ د کرسر د کنټرولولو او دسکرين د کنټرول لپاره استعماليږي چي عبارت دي له په Right يا ښي طرف کي ځلور غشی لرونکي بټني او همدارنګه (Insert,Home,End,Delete,Pageup,Pagedown,Ctrl,Alt,Esc)

(Special purpose key) خاص هدف لرونکي بټني . کيبورډ د پورته ذکر شوو بټنو تر څنګ ځيني خاص هدف لرونکي بټني هم لري چي د خاص هدف لپاره استعماليږي لکه (Numlock,Capslock,Shift,Enter,PrintScreen,Tab,Spacebar)

Mouse موس يا موږک چي نوم يي له شکل څخه اخستل شوی ځکه چي موږک ته ورته شکل لري او هغه کيبل يا مزی چي د هغه په واسطه له کمپيوټر سره وصل کيږي د موږک لکۍ ته ورته دی خو اوس مهال دوه ډوله موس موجود دي چي يو يي (Wireless) يا بي مزي اوبل يي (Wired) يا مزی لرونکي دي. موس يوه اشاره کوونکي او د کمپيوټر د سکرين پر مخ د کرسر يا فواينټر د کنټرولولو لپاره يوه مشهوره وسيله ده . چي په خپل منځ کي د يو کوچني بکس او بال درلودونکي ده چي ددی په واسطه د موس حرکات حس کيږي او کله چي د موس بټن کليک شي يا ووهل شي (CPU) يا مرکزي پروسيس کوونکي واحد ته

سيګنل استوي . په عمومي ډول موس دري بټني لري چي يوه يي (Right) يا ښي طرف او بله يي (Left) يا چپ طرف او همدارنګه ددي دواړو بټنو تر منځ يو (Wheel) يا ټاير لري . چي د چپ طرف بټن د يوي برخي د انتخابولو لپاره ، ښي طرف بټن د يو پايل سره د ترلو افشنو ليست راتللو لپاره او همدارنګه ټاير يي د يوي صفحي ښکته پورته بيولو لپاره استعماليږي . موس ددي لپاره استعماليږي تر څو دسکرين پر مخ د فواينټر موقعيت وښايي او د هغه کنټرول ترسره کړي او همدارنګه مونږ نه شو کولی چي موس د کيبورډ په شان د ليکلو لپاره استعمال کړو .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موس ګټي په لاندي ډول دي .

- استعمال يي اسان دی
- قيمت يي لږ دی مقصد ډير ګران نه دی
- د کيبورډ د (Arrow key) او ټچ په نسبت (Pointer) يا اشاره کوونکي ته ډير تيز يا په سرعت سره حرکت ورکوي.

Joystick جايسټيک دا (Device) يا اله هم د موس په شان يا موس ته ورته وظيفه ترسره کوي چي په زياته اندازه د (CAD) په نوم سافټوير چي د ډيزاين لپاره تري کار اخستل کيږي استعماليږي او ددي تر څنګ د کمپيوټري ګيمونو د کولو او کنټرولولو لپاره استعماليږي. چي جوړښت يي په دي ډول دی دا يو سټيک دی چي يو بال يي په لاندي سر کي چي د بکس په منځ کي وي او بل بال يي په پاس سرکي موجود دی يا لري يي او همدارنګه څلورو خواوو ته حرکت کولی شي .

Light pen دا هم يوه اشاره کوونکي وسيله يا اله ده چي قلم ته ورته شکل لري او د سکرين پر مخ د يوي برخي د انتخابولو او د سکرين پر مخ د تصوير رسمولو لپاره استعماليږي دا يو ټيوب دی چي په خپل منځ کي يوه برقي سترګه يا لايټ لري چي د هغي په واسطه تشخيص يا ليدنه کوي. کله چي د لايټ فين څوکه د سکرين پر مخ حرکت وکړي او بټن يي کليک شي په لايټ فين کي موجوده سينسر يا حس کوونکی د سکرين هغه برخه يا (Location) معلوموي او CPU ته يي سيګنل استوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Track ball دا یوه Input اله ده چي په زیاته اندازه په (Note book) او (Laptop) کمپیوټرونو کي د موس په ځای استعمالیږي. دا یو نیم دننه شوی بال دی چي په دغه بال باندي د ګوتو د حرکت له امله فواینټر حرکت کوي او همدارنګه دا اله له موس څخه لږ ځای ته ضرورت لري دا ځکه چي فواینټر ته دحرکت ورکولو لپاره د موس په شان حرکت نه ورکول کیږي او یوازي د بال په سر د ګوتو د کشولو یا حرکت له امله فواینټرحرکت کوي (Track ball) په مختلفو شکلونو کي راځي لکه . بال ته ورته شکل ، بټن او یا هم مربعي شکل لري .

Scanner سکینر دا هم یوه (Input) یا ورکړیزه اله ده چي د فوټوکاپی د ماشین په شان کار کوي. ددي الي استعمال ددي لپاره دی کله چي ډیټا د پاڼي پر مخ موجوده وي او مونږ غواړو چي د لا زیات سمبالښت لپاره یي د کمپیوټر هارډ ډیسک ته واستوو . سکینر د موجوده سرچیني څخه تصویر او یا نوره ډیټا اخلي او (Binary) یا د اعدادو شکل یا (0) او (1) ته یي بدلوي یا (Convert) کوي تر څو په هارډ ډیسک کي (Store) یا ذخیره شي .

Digitizer دا هم یو Input اله ده چي ډیټا باینري یا د اعدادو شکل ته اړوي لکه. (Analog) سیګنل (Digital) ته بدلول یا اړول او داسي نور .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Micro phone) دا هم یوه (Input) یا
ورکړیزه اله ده چي (Sound) یا اواز او
خبري په باینري یا د اعدادو په شکل کي
کمپیوټر ته داخلوي .

Magnetic ink card reader MICR
دا یوه Input اله ده چي په خاصه توګه
په بانکونو کي د پیسو په چیک یا تیکټ
باندي د پروسیس کولو لپاره استعمالیږي
او همدارنګه دا ددي لپاره استعمالیږي
چي له غلطیو څخه پاکه او ډیره تیزه اله
ده.

Optical character reader OCR

دا هم یوه Input وسیله ده چي پرینټ
شوی (Text) توري یا لیکنه سکین کوي
او باینري یا د اعدادو شکل ته یي اړوي
تر څو په میموري کي سټور یا ذخیره
شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Barcode Reader دا هم يوه Input اله ده چي د بارکوډ شوي ډيټا د لوستلو يا (Read) کولو لپاره استعماليږي. بارکوډ شوي ډيټا عبارت ده له هغه ډيټا څخه چي د سپينو يا (Lights) او تورو يا (Darks) کرښو په شکل (Save) يا ذخيره شوي وي . دا اله د بارکوډ ليبل يا تصوير سکين کوي او د تورو او اعدادو شکل ته يي اړوي چي بيا د پوهيدلو وړ ګرځي په هغه کمپيوټر کي چي (Barcode Reader) ورسره (Connect) يا وصل وي .

OMR Optical mark reader
دا هم يوه سکين کوونکي اله ده چي د قلم او يا پنسل په واسطه جوړي شوي کرښي سکين کوي. دا په خاصه توګه د امتحان په ځواب پاڼو کي د څلور ځوابه پوښتنو د انتخابولو لپاره استعماليږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

Central Processing Unit مرکزي پروسیس کوونکی واحد

CPU چي د کمپيوټر مغز يا (Brain) هم ورته ويل کيږي په ډيټا باندي هر ډول عمليي ترسره کوي او ورکړل شوي ډيټا او دهغي نتيجه يا (Result) او لاربښووني يا (Instruction) له ځان سره ذخيره کوي او همدارنګه د کمپيوټر د ټولو برخو او عمليو کنټرول کوي. (CPU) په خپله (3) برخي لري چي عبارت دي له .

(Arithmetic and Logic Unit(ALU) (Memory) او (Control Unit)

ALU دا د CPU هغه برخه ده چي په ورکړل شوي ډيټا باندي رياضيکي او منطقي عمليي ترسره کوي.

(Arithmetic) يا رياضيکي عمليي عبارت دي د له ضرب، تقسيم، جمعه، منفي او داسي نورو څخه

(Logic) منطقي عمليي عبارت دي له . دلوی او کوچني عددونو مقايسه ، مساوي او مختلف ، د ډيټا انتخابول او اډيټ کول او داسي نوري عمليي

د CPU په دي برخو يا (ALU) کي ترسره کيږي .

Memory or Storage Unit د CPU دا برخه کولی شي له ځان سره (Instruction) يا لاربښووني ډيټا او د هغي نتيجه ذخيره کړي. او کله چي ضرورت شي د CPU دا برخه د کمپيوټر نورو برخو ته معلومات يا (Information) ليږي همدارنګه دي برخي ته . داخلي ، لمړنی ، اصلي ميموری او يا (RAM) هم ويل کيږي . د سفيد ، سايز او ورتيا له مخي دري ډوله ميموري يا ذخيري لري چي عبارت دي له (Cache Memory) (primary Memory) (Secondary Memory)

له ځان سره حساب وکړی مخکې له دي څخه چي الله (ج) درسره حساب وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(دميموري وظيفي)

- هغه ډيټا او انسټرکشن ذخيره کوي چي پروسيس لپاره ورته ضرورت وي.
- د پروسيس منځنۍ نتيجه يا ريزلټ له ځان سره ذخيره کوي.
- د پروسيس وروستۍ نتيجه له ځان سره ذخيره کوي مخکي له دي نه چي (Output) ته ورکړل شي.
- او همدارنګه ټول (Input) او (Output) د ډيټا ليږد راليږد (CPU) ته د (RAM) له لاري ترسره کيږي .

Control Unit د CPU دا برخه د کمپيوټر د ټولو برخو (Operation) يا عمليي کنټرولوي. چي ددي برخي وظيفي په لاندي ډول ذکر شوي دي .

- د کمپيوټر د نورو برخو تر منځ د ډيټا د ليږد کنټرول دی.
- او همدارنګه دا برخه د کمپيوټر نوري برخي کنټرولوي او هغوۍ ته لار ښوونه کوي.

Output Unit *راکړيزي برخي*

Output دا هغه وسايل يا الات دي چي د دي په واسطه مونږ کولی شو له کمپيوټر څخه معلومات يا (Information) را واخلو يا يي تر لاسه کړو

دا وسايل د کمپيوټر او د هغه (User) يا استعمالوونکي تر منځ يو لينک يا رابطه ده . او همدارنګه دا وسايل د کمپيوټر له خوانه ورکړل شوي معلومات د استعمالوونکي لپاره د پوهيدلو وړ شکل ته اړوي تر څو يوزر ورباندي پوهه شي او ګټه تري واخلي . دلته څو مهم (Output) وسايل چي په کمپيوټر کي استعماليږي يادونه تري کوو

(Monitors ,Printers ,Graphic plotter) او داسي نور....

Jafar Hashamee

له ځان سره حساب وکړی مخکې له دې څخه چې الله (ج) درسره حساب وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Monitor یا سکرین د کتلو یا لیدلو وړ وسیلي ته ویل کیږي چي د کمپیوټر یوه ډیره مهمه اوټپوټ وسیله ده. د یو تصویر کوچنی برخي چي ډاټ یا (Pixel) ورته ویل کیږي را یو ځای شوي او یو مستطیل ډوله شکل یي جوړ کړی چي سکرین یا (Monitor) ورته ویل کیږي . همدارنګه د یو تصویر روښانتیا یا ښه ښکاره کیدل د هغه تصویر د پیکسل تعداد یا شمیر په زیاتوالي پوري اړه لري. چي هر پیکسل بیا د دري رنګونو درلودونکی دی چي له دي رنګونو څخه هر ډول رنګ منځ ته راځي چي عبارت دي له (R.G.B) یا سور ، شین ، او ابي یا اسماني.

دلته دوه ډوله سکرینونه یا (Monitors) موجود دي چي په لاندي ډول دي.

(Cathode Ray Tube(CRT) او (Flat Panel Display)

Hashimee

CRT دا سکرین د تصویر له کوچنیو برخو څخه چي پیکسل نومیږي جوړ شوی څرنګه چي د پیکسلونو کوچنیوالی او ډیر والی د تصویر په روښانتیا کي مرسته کوي په دي سکرین کي د یو (e) توري د ښودلو لپا له یو څخه زیاتو پیکسلو ته ضرورت دی تر څو ټول توری وښایي. دا سکرین په یو وخت کي د معلوم نمبر تورو د ښودلو وړتیا لري . څرنګه چي سکرین په (Character box) باندي ویشل کیږي . کله چي مونږ یو توری لیکو هغه د سکرین پرمخ د ځان لپاره یو لوکیشن (Fixed) کوي یا یي نیسي . زیادتره سکرینونه دا وړ تیا لري تر څو په یو وخت کي (80) توري په افقي ډول او (25) لاین توري په عمودي ډول وښایي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(CRT) مانیتور یا سکرین لاندي تاوانونه لري

- سایز یي ډیر دی یا غټ دی
- او همدارنګه ډیر برق مصرف کوي

Flite panel Display په دي ډول سکرین کي شامل وسایل یا هغه وسایل چي دا ډول سکرین لري عبارت دي له

(Calculator, Laptop computers screen,Vedio Games)

او همدارنګه دا سکرین د (CRT) په نسبت کم یا لږ سایز او لږ برق مصرفوي یا ضرورت ورته لري چي په دوه برخو ویشل شوي

(Emissive Display) دا اله بریښنایي انرژي نوري انرژی ته اړوي لکه .(LED,
(TvScreen, Pc Computer Screen او
داسي نور یي مثالونه دي.

(Non Emissive Display) دا سکرینونه د اپتیکل ایپیکټ په استعمالولو سره له نورو سرچینو څخه (Sunlight) او یا (Light) را اخلي او د تصویر شکل ته یي بدلوي
لکه(LCD)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Printer **پرينټر** يوه Output وسيله ده چي د پاڼي پرمخ د معلوماتو د چاپ کولو لپاره استعماليږي. چي په مجموع کي دوه ډوله Printer يا چاپوونکي موجود دي چي عبارت دي له

Impact يا اغيزه اچوونکی او Non-Impact يا بي اغيزي

Impact printer: يا اغيزه کوونکی چاپګر د پاڼي پر مخ د تورو د چاپولو لپاره په تورو باندي Striking کوي يا لړيږي او د پاڼي پرمخ يي چاپوي. چي ځانګړتياوي يي په لاندي ډول دي

- قيمت يي لږ يا ازان دی
- ډير شور کوي
- د ډير يا غټ چاپ لپاره ګټور دی ځکه چي اقتصادي دی

چي دا پرينټر يا چاپګر هم په دوه ډولو ويشل شوی دی

Character Printer يا توری چاپوونکی او Line Printer يا کرښه چاپ کوونکی

Character printer: دا پرينټر په يو وخت کي د يو توري د چاپ کولو وړتيا لري چي دا هم په دوه ډوله دی Dot Matrix او Daisy Wheel printer.

Line Printer: يا کرښه چاپ کوونکی چي له نوم څخه يي معلوميږي دا پرينټر په يو وخت کي د يو لاين د چاپ کولو وړتيا لري دا هم په دوه ډوله دي

Drum printer او Chain Printer

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

None Impact Printer: یا بي اغیزي پرنټر دا ډول پرینټر په یو وخت کي د یوي پاڼي د چاپ کولو وړتیا لري چي له دي امله ورته Page Printer هم ویل کیږي چي دا پرینټر هم په دوه ډولو ویشل شوي دي.

Laser printer او Inkjet Printer چي ددي ډول پرینټرو یا چاپګرو ځانګړتیاوي یا خصوصیات په لاندي ډول ذکر شوي دي

- د اغیزه کوونکي پرینټر په نسبت تیز دی او شور هم نه کوي
- ښه کوالټي یا د چاپ کولو وړتیا لري
- او همدارنګه د مختلف ډول Fonts او د تورو سایز Support یا وړتیا لري

Laser Printer: دا پرینټر چي یو بي اغیزي پرینټر دی چي د Laser light په استعمالولو سره د پاڼي پر مخ لیکنه چاپوي چي ښه Speed یا چټکتیا او همدارنګه ښه کوالټي لري.

Inkjet printer: دا هم یو بي اغیزي پرینټر دی چي د پاڼي پرمخ د رنګ د کوچنیو ځاځکو په شیندلو سره لیکنه چاپوي چي په اوس وخت کي دا دوه ډوله پرینټر ښه کوالټي لري او همدارنګه ډیر دقیق او چټک دي او د Inkjet printer په واسطه مونږه کولی شو رنګه کاپي هم چاپ کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Computer Memories د کمپيوټر ذخيري

د کمپيوټر ميموري يا حافضه د انسان د مغزو په شان کار کوي چي Data او Instruction يا لارښووني له ځان سره ذخيره کوي.

کمپيوټر ميموري په کمپيوټر کي د ذخيره کولو لپاره Space يا خاليګا ده چي په هغه کي پروسيس شوي ډيټا او همدارنګه هغه ډيټا چي پروسيس کولو ته ضرورت لري Store يا ذخيره کيږي . د کمپيوټر ميموري په داخل کي په زيات شمير کوچنيو برخو ويشل شوي چي هري برخي ته يي Cell يا حجره ويل کيږي چي هر يو Location يا Cell يو خاص ادرس لري چي له صفر څخه شروع کيږي او د ميموري په Capacity يا سايز پوري اړه لري .

لکه د مثال په توګه که چيري يو کمپيوټر 64K ميموري ولري 64*1024=65536

ميموري Location به ولري او همدارنګه ددي ميموري Location ادرس به له صفر څخه شروع يعني 5535—0 پوري حسابيږي مطلب د اصلي عدد څخه چي 65536 دی يو منفي کيږي ا بيا له صفر څخه حساب شروع کيږي تر 5535 پوري ادرس لري . چي په بنيادي ډول د کمپيوټر ميموري په دري لاندي برخو ويشل شوي .

Cache Memory, Main or Primary Memory, Secondary Memory

Hashamee

5. Cache Memory :

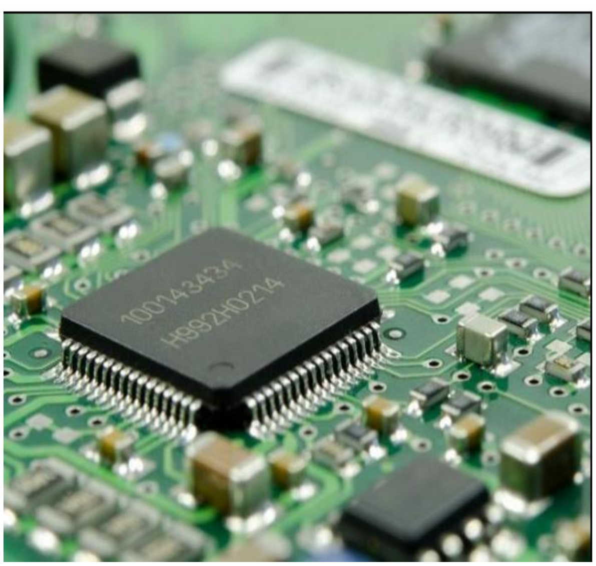

Cache Memory: دا يوه تيزه کوچنی او ډير قيمت لرونکي Semiconductor ميموري ده چي CPU ته د چټکتيا ورکولو لپاره استعماليږي چي د Primary Memory يا RAM او CPU تر منځ د پردي په شکل موقعيت لري يا پرته ده. چي په دي ميموري کي د ډيټا او يا پروګرام هغه برخه چي CPU يي بيا بيا ځلي استعمالوي ذخيره کيږي يا ساتل کيږي له ډيسک څخه ډيټا د Operating System يا ويندو په واسطه کيش ميموري ته راوړل کيږي او له دي ځايه بيا CPU ته ځي يا CPU له کيش ميموري څخه ډيټا Access کوي يا ترلاسه کوي يي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د Cache یا کیش میموري ګټې او تاوانونه په لاندې ډول دي.

ګټې: د CPU لپاره يې د Access Time یا د لاسرسي وخت لږ دی یا CPU لاسرسی ورته اسان دی.

او هغه ډيټا له ځان سره ساتي چې CPU يې د بیو پروسیس په وخت کې بیا بیا ځل استعمال ته ضرورت لري.

تاوانونه: د ذخیره کولو لپاره لږ ظرفیت لري یا سایز يې کم دی.

دا یوه Volatile یا بدلیدونکي میموري ده مطلب په هغه صورت کې چې کمپیوټر بند شي دا میموري له ځان سره سټور شوي یا ذخیره شوي ډيټا له لاسه ورکوي .

او همدارنګه دا میموري ډیره ګرانه یا یا د اخستلو لپاره اوچت قیمت لري

Primary memory or RAM: دا ډول میموري یوه Internal یا داخلي او همدارنګه Read/Write میموري ده. دا میموري یا RAM هغه ډيټا او انسټرکشن له ځان سره ساتي په کوم چې اوس مهال کمپیوټر پروسیس یا کار کوي . دا میموري هم لږ ظرفیت لري خو د کیش میموري په نسبت يې ظرفیت ډیر دی او همدارنګه دا میموري هم لکه د کیش میموري په شان Volatile خاصیت لري یعني په هغه صورت کې چې کمپیوټر بند شي له ځان سره سټور شوي ډيټا له لاسه ورکوي یا Lost کوي يې چې له همدې امله ورته Temporary یا لنډ مهالي میموري هم وایي. دا میموري هم یوه Semiconductor میموري ده چې سفیډ يې د کیش میموري په نسبت کم دی چې په دوه برخو ویشل شوي. RAM او ROM چې لاندې ځانګړتیاوې لري.

- دا یوه Semiconductor میموري ده
- Main or internal Memory چې اصلي یا داخلي میموري هم ورته ویل کیږي
- Volatile خاصیت لري یعني کله چې کمپیوټر بند شي ډيټا له لاسه ورکوي
- دا د کمپیوټر لپاره Working یا کاري میموري ده چې سفیډ يې له کیش میموري څخه کم او له Secondary میموري څخه زیات دی .
- او همدارنګه کمپیوټر نه شي کولی چې پرته له دې میموري څخه وچلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Secondary Memory: دا میموري چي د بهرنی یا External میموري په نوم هم پیژندل کیږي او همدارنګه دا میموري Non Volatile یا نه بدلیدونکی خاصیت لري یعني د کمپیوټر د بندیدو په صورت کي له ځان سره Store شوي یا ذخیره شوي ډیټا له لاسه نه ورکوي او له ځان سره یي د دایم لپاره ساتي چي له همدي امله ورته Permanent Memory یا دایمي میموري هم ویل کیږي. ددي میموري Speed یا تیزوالی د RAM په نسبت کم دی خو سایز یي له دي میموري څخه زیات دی . او همدارنګه CPU نه شي کولی چي په مستقیم ډول له دي میموري څخه ډیټا ترلاسه کړي بلکي د Input او Output په توګه له دي میموري څخه ډیټا ترلاسه کوي او ورکوي یي یعني ډیټا له Hard Disk یا Secondary میموري څخه Primary میموري یا RAM ته ځي او بیا له هغه ځایه CPU ته ځي . ددي میموري مثالونه لکه . Disk, CD Rom, DVD او داسي نور....

Hard Disk

د Secondary میموري ځانګړتیاوي په لاندي ډول ذکر شوي دي

- دا یوه External یا خارجي میموري ده
- دا ډول میموري Magnetic او Optical میموریاني دي
- دا میموري د Backup ملاتړي یا کومکي میموري په نوم هم پیژندل کیږي
- دا یوه Non Volatile یا نه بدلیدونکي میموري ده مطلب ډیټا په دایمي ډول له ځان سره ساتي
- او همدارنګه دا میموري په کمپیوټر کي د Storage یا ذخیره ګا په توګه استعمالیږي
- کیدای شي چي کمپیوټر له دي میموري څخه پرته هم وچلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر د میموري واحدات *Computer Memory Units*

د میموري یا Storage د اندازه کولو واحدات :عبارت له هغه مقدار ډیټا یا معلوماتو څخه دی چي یوه میموري یي له ځان سره Store یا ذخیره کوي. چي په لاندي ډول ذکر شوي دي .

Bit یا Binary Digit: دا د کمپیوټر میموري د اندازه کولو کوچنی واحد دی چي عبارت له (0) او (1) څخه دی چي یا به صفر وي او یا به یو وي چي ON او OFF هم ورته ویل کیږي.

Nibble : نیبل: چي څلور بیټ مساوي له یو نیبل سره دي

Byte بایټ: چي اته بیټ مساوي دي له یو بایټ سره دي او همدارنګه یو بایټ عبارت دی له یو توري څخه.

چي جدول یي په لاندي ډول دی.

8 Bits	=	1	Byte
1024 Byte	=	1	Kilo Byte (KB)
1024 KB	=	1	Mega Byte (MB)
1024 MB	=	1	Giga Byte (GB)
1024 GB	=	1	Tetra Byte (TB)
1024 TB	=	1	Peta Byte

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر مادر بورډ *Computer Mother Board*

مادر بورډ چې Main board یا عمومي بورډ هم ورته ویل کیږي چې د کمپیوټر ټولي داخلي او خارجي برخي له یو بل سره نښلوي یا وصل کوي

لکه . Hard Drive , Memory ,CPU,Sound Card, Video Card ,Optical Drive او داسي نوري برخي په مستقیم او یا غیر مستقیم ډول د کیبل له لاري له یو بل سره وصل کوي . او همدارنګه مادر بورډ ته د کمپیوټر د ملا د تیر نسبت هم کیږي یا ویل کیږي .

مادر بورډ د کمپیوټر دا ټولي برخي ددي لپاره سره وصلوي یا Connect کوي تر څو په منظم او ښه ډول یوه وظیفه ترسره کړي .

مادر بورډ د کمپیوټر د بیلا بیلو برخو یا Components د نښلولو لپاره Ports یا Slots یعني سوري او ځایونه لري .

لکه. VGA Port, Parallel port , Usb port او داسي نور چي د کیبل په ورکولو یا Plug in په واسطه Connect یا نښلول کیږي .

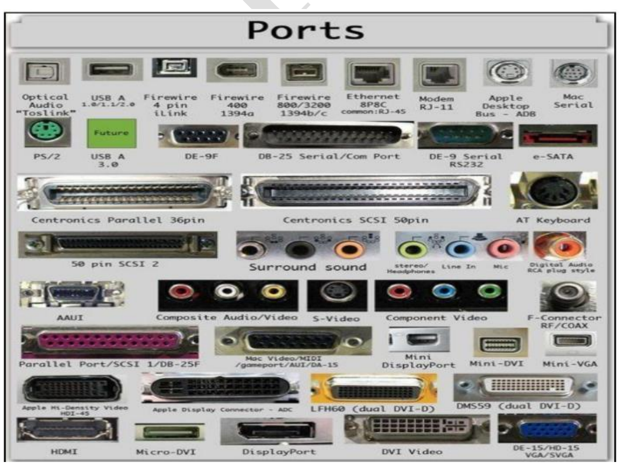

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر دوه لوی برخي Two Big Parts of Computer

د کمپیوټر دوه عمده او لوی برخي چي ټول کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی دی عبارت دي له Hardware او Software څخه چي ددي دواړو برخو له یو ځای کیدو څخه کمپیوټر منځ ته راغلی دی .

Hardware: د کمپیوټر ټولي فزیکي یا بدني برخي چي کمپیوټر ورڅخه جوړ شوی هارډ ویر ورته ویل کیږي. یا په بل عبارت Hardware دکمپیوټر هغه ټولي برخي چي مونږ یي په لاس نیولی او لمس کولی شو چي دکمپیوټر لاندي برخي په کي شاملي دي .

Input Device: لکه. موس ، کیبورډ ،مایکرو فون او داسي نور.....

Output Device: لکه. Monitor یا سکرین ، فرینټر ، سپیکر او داسي نور...

External Storage Device: یا خارجي ذخیري لکه. هارډ ډیسک،ډي وي ډي ،سي ډي ، یو ایس بي ، او داسي نور....

Internal Components: یا داخلي برخي لکه. CPU, Mother board, RAM او داسي نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Software: سافټویر د پروګرامونو او Instruction یا لار ښوونو مجموعه یا ټولګه ده چې د یوې خاصې وظیفې او یو خاص Problem یا مشکل د حل کولو لپاره د پروګرامرانو له خواجوړیږي لکه. MS Word, Excel, Games, Windows او داسې نور چې په دوه برخو ویشل شوي دي چې عبارت دي له.

System Software او Application Software

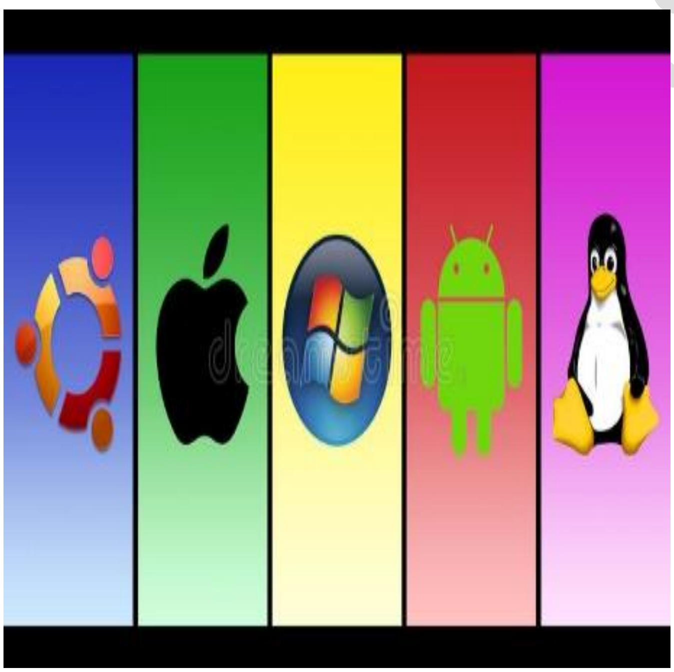

System Software: دا سافټویر د هغه پروګرامونو مجموعه ده چې ددې لپاره جوړ شوي یا جوړیږي تر څو په خپلواکه توګه یا په خپل سرکمپیوټر وچلوي او کنټرول یې کړي او همدارنګه د کمپیوټر Processing ته ورتیا او پراختیا ورکوي. په عمومي ډول System Software د کمپیوټر جوړوونکو کمپنیو له خوا تیاریږي یا جوړیږي . ددې سافټویر ټول پروګرام په Low Level Language یا ژبه کې لیکل کیږي یا جوړیږي دا ددې لپاره تر څو د هارډویر سره په اساسي ډول تماس ولري .

دا ډول سافټویر د کمپیوټر د هارډویر او User یا د کمپیوټر تر منځ Interface برابروي یا اړیکه جوړوي . د System Software مثالونه لاندې ذکر شوي

Operating System or Windows, Compiler, Interpreter, Assembler او داسې نور...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د System Software ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي

- د System یا ماشین سره نږدي اړیکه لري
- Speed یا چټکتیا یي زیاته ده
- جوړول یي سخت کار دی
- پوهیدل وربانډي ډیر سخت دي
- ساتنه او تنظیم یي سخت کار دی
- په عمومي ډول په Low Level Language کي لیکل کیږي

Application Software: دا ډول سافټویر د یو خاص مقصد او یا یوي خاصي وظیفي د ترسره کولو لپاره جوړیږي. دا سافټویر په کمپیوټر لیب کي د Application Software د کټګوری لاندي جوړیږي . دا ډول سافټویر کیدای شي یو پروګرام وي لکه Notepad چي د ساده لیکني یا اډیټ کولو لپاره استعمالیږي . او یا هم کیدای شي چي د پروګرامونو مجموعه یا ټولګه وي چي Software Package ورته ویل کیږي چي دا پروګرامونه په شریکه یا ګډه توګه کار کوي تر څو یوه وظیفه ترسره کړي لکه Spreadsheet Package او داسي نور....

ددي ډول سافټویر مثالونه په لاندي ډول ذکر شوي دي

Payroll Software, Students Record Software, Income Tax Software, Microsoft Office Suite, MS Word, MS Excel, MS PowerPoint او داسي نور....

د Application Software ځانګړتیاوي په لاندي ډول دي

- د User یا استعمالوونکي سره نږدي اړیکه لري
- جوړول یي اسان دي ډیر سخت نه دي
- د System software په نسبت لږه چټکتیا لري
- په عمومي ډول په High Level Language کي لیکل کیږي
- پوهیدل وربانډي اسان دي
- سایز یي زیات او زیات Storage ته اړتیا لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

Relationship Between Hardware and Software د هارډویر او سافټویر اړیکه

- د کمپیوټر هارډویر او سافټویر په یو بل باندې تکیه کوي او همدارنګه دا دواړه باید په شریکه کار وکړي تر څو کمپیوټر یو ښه Output تولید کړي.
- مونږ نه شو کولی چې له سافټویر څخه د هارډویر له ملاتړ یا Support څخه پرته کار واخلو او همدارنګه مونږ نه شو کولی چې له هارډویر څخه د سافټویر له ملاتړ څخه پرته ګټه واخلو
- که چیرې مونږ غواړو چې په کمپیوټر باندې یوه خاصه وظیفه ترسره کړو نو د هغه وظیفې د ترسره کولو لپاره ځانګړی سافټویر باید هارډویر ته Load یا اضافه یا انسټال شي.
- د هارډویر اخستل یو ځل لګښت ته اړتیا لري خو تر څنګ یې سافټویر جوړول یا Development ډیر سخت او جاري لګښت ته اړتیا لري
- د مختلفو وظیفو د ترسره کولو لپاره باید مختلف سافټویر هارډویر ته انسټال یا اضافه شي
- سافټویر د هارډویر او استعمالوونکي تر منځ د لینک یا رابطې په توګه کار کوي
- که چیرې هارډویر ته د کمپیوټر زړه ووایو نو سافټویر ته یې روح ویلی شو مقصد دواړه په پوره ډول په یو او بل پورې تړلي دي.

Computer Number System د کمپیوټر د اعدادو یا شمیر جوړښت

کله چې مونږ یو توری یا یوه کلمه لیکو نو کمپیوټر دغه توري د اعدادو شکل ته اړوي ځکه چې کمپیوټر یوائې په اعدادو یا Binary System (0) او (1) باندې پوهیږي . چې په لاندې ډول ذکر شوي دي.

Binary Number System: په دې سیستم کې دوه اعداد استعمالیږي چې بنسټ او قاعده یې په (2) اعدادو ولاړه ده چې عبارت دي له (0) او (1) څخه.

Octal Number System: په دې سیستم کې اته عددونه استعمال شوي چې بنسټ او قاعده یې په (8) عدد ولاړه ده چې عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7)

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Decimal Number System: دا د هغه اعدادو سيستم دی چي مونږ يي په ورځني ژوند کي استعمالوو چي په دي سيستم کي لس اعداد استعمال شوي چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7,8,9) څخه

Hex Decimal Number System: په دي سيستم کي چي قاعده يي په (16) اعدادو ولاړه ده لس اعداد او شپږ توري په کي شامل دي

چي عبارت دي له (0,1,2,3,4,5,6,7,8,9 A,B,C,D,E,F) څخه

Convert Decimal to binary and binary to Decimal د اعدادو بدلول

د مثال په توګه که چيري مونږ غواړو چي (29) عدد چي يو Decimal عدد دی او غواړو چي دا عدد Binary يا د کمپيوټر لپاره د پوهيدلو وړ اعدادو (0) او (1) ته واړوو نو ددی عمل د ترسره کولو لپاره بايد لاندي مرحلي ترسره کړو.

(1) راکړل شوی عدد چي (29) دی . د باينري عدد چي قاعده يي (2) ده

يعني راکړل شوی عدد (29) په (2) تقسيموو او د هر يو Step يا مرحلي باقي مانده له ځان سره ليکو . او کله چي د ټولو عمليو په اخر کي يو عدد باقي پاتي شي د هغه باقي مانده په شمول د پورته تير شوو ټولو مرحلو باقي مانده عددونو سټ د راکړل شوي Decimal عدد باينري شکل دی .لکه په لاندي جدول کي چي دا عمل ترسره شوی دی

مرحلي	عمليه	نتيجه	باقي مانده
1 مرحله	29/2	14	1
2 مرحله	14/2	7	0
3 مرحله	7/2	3	1
4 مرحله	3/2	1	1
5 مرحله	1/2	0	1

په پورته باقي مانده کالم کي ټول موجوده اعدادو سټ يعني (1.0.1.1.1) د راکړل شوي Decimal عدد باينري شکل دی. چې په پورته باقي مانده کالم کي راکړل شوی لومړی باقي مانده په ښي طرف کي اول بيا دوهم باقي مانده دوهم او همدغسي دوام ورکوو تر څو دغه سيټ ترتيب شي.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) او اوس غواړو چي د مثال په ډول همدغه راکړل شوی یا لاس ته راغلی باینري عدد Decimal ته واړوو ددي عمل د ترسره کولو لپاره لاندي مرحلو ته ضرورت دی . لکه څنګه چي ویل شوي په باینري سیستم کي (0) د OFF او (1) د ON په معنا دی نو له همدي ځایه لومړی د باینري عدد قاعده چي (2) دي د طاقت په شکل لیکو او بیا یي د راکړل شوي باینري شکل یا عدد په واسطه ON او OFF معلوموو او بیا یي ON برخي سره جمعه کوو تر څو د راکړل شوي باینري عدد Decimal شکل لاس ته راوړو لکه په لاندي ډول چي دا عمل ترسره شوی دی .

2^8	2^7	2^6	2^5	2^4	2^3	2^2	2^1	2^0
256	128	64	32	16	8	4	2	1
				1 ON	1 ON	1 ON	0 OFF	1 ON

$(29) = 16 \quad + 8 \quad + \quad 4 \qquad + 1$

Computer Data and Information د کمپیوټر ډیټا او معلومات

Jafar Hashamee

Data: مونږ کولی شو ډیټا په دي ډول تعریف کړو. د حقیقتونو ، نظریو، او لاربنوونو وړاندي کول . او یا په بل عبارت لومړنیواو خامو موادو او یا معلوماتو ته چي لا پروسیس ته اړتیا لري ډیټا ویل کیږي.چي عبارت دي له توري ، اعداد ، سمبولونه ، تصویر ، اډیو ، ویډیو او داسي نور د ډیټا مثالونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Information: معلومات یوه اداره شوي او منظم شوي ډیټا ده چي د ترلاسه کوونکي لپاره په پوره معنا د پوهیدلو وړ وي. او همدارنګه Information هغه ډیټا ده چي مختلف ډول مراحل او پروسیس ورباندي ترسره شوی وي او پوره معنا لروونکي او د پوهیدلو وړ وي د User یا استعمالوونکي لپاره. لکه په لاندي مثال کي چي یادونه شوي.

4 Information	= 2+2 خام مواد یا لومړنی ډیټا

Data Processing Cycle د ډیټا د پروسیس جریان

کمپیوټر ته په ورکړل شوي ډیټا باندي د پروسیس سیکل عبارت دی له

Input Data + Processing = Output or Information

- د Data processing Cycle: په لومړنی مرحله کي چي د استعمالوونکي یا User له خوانه ډیټا کمپیوټر ته داخلیږي دي مرحلي ته Input یا وراچول او ورکول ویل کیږي.
- د Data Processing Cycle: په دوهمه مرحله کي کمپیوټر په ورکړل شوي ډیټا باندي پروسیس کوي او مختلف ډول عملیي ورباندي ترسره کوي تر څو د یوزر لپاره د پوهیدلو وړ شکل یا Information ته یي واړوي چي دي مرحلي ته Processing ویل کیږي.
- د Data processing Cycle: په دریمه مرحله کي کمپیوټر خپل تولید شوي Information یا معلومات چي د تیرو دوه مرحلو په واسطه لاس ته راغلي استعمالوونکي یا User ته یي ورکوي چي دي مرحلي ته Output ویل کیږي.

Data Processing Cycle

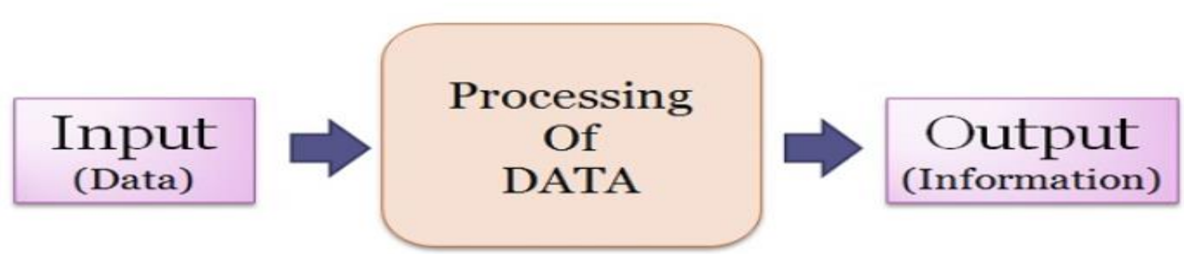

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمپیوټر انټرنیټ Computer Networking

Internet: دا یوه نړیواله شبکه ده یا هغه سیستم دی چې په کې زیات شمیر کمپیوټر له یو او بل سره وصل یا Connect کیږي تر څو معلومات او سرچینې له یو بل سره شریک یا Share کړي.

د کمپیوټر نیټورک ځانګړتیاوې په لاندې ډول دي .

- له یو کمپیوټر څخه بل کمپیوټر ته د معلوماتو او سرچینو شریکول.
- یو پایل په یوکمپیوټر کې ستور وي او د نورو کمپیوټرونو څخه هغه پایل ته لاسرسی پیدا کول.
- کله چې له یو کمپیوټر سره Scanner, Printer, Fax Machin وصل وي نو د انټرنیټ له لارې نور کمپیوټرونه هم کولی شي له دې وسایلو څخه استفاده وکړي.
- د کمپیوټر نیټورک لپاره لاندې وسایل ضروري دي.

External and Internal Network Card, Router, Distributer

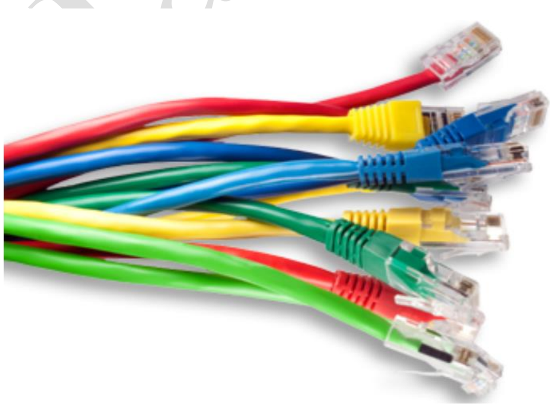

Network Cable: کیبل ددې لپاره استعمالیږي تر څو کمپیوټرونه له یوبل سره Connect یا وصل کړي چې په دې برخه کې زیا استعمالیدوونکی کیبل RJ-45 دی.

Jafar Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

Distributer: کله چي مونږ یو کمپیوټر له بل سره وصل کوو د Serial port له لاري يي وصل کوو خو که کله وغواړو چي ډير کمپيوټرونه له يو او بل سره وصل کړو نو

Serial port بيا دا کار نه شي ترسره کولی. نو ددي ستونزي د حل لپاره يوي مرکزي باډي يا Distributer ته ضرورت دی چي ددي لاري بيا کولی شو کمپيوټرونه ، سکينر،پرينټراو داسي نور وسايل وصل کړو چي دغه مرکزي باډي بيا Network Traffic کنټرولوي.

Router: دا اله د مرکزي باډي په توګه په انټرنيټ کي استعماليږي چي ددي لاري کمپيوټرونه او نور وسايل له يو او بل سره وصل کيدلی شي. همدارنګه دا اله د يادو وسايلو د وصل کولو لپاره خپل سوري لري چي Ports ورته ويل کيږي چي کمپيوټر او نور وسايل له Router سره د Network Cable په واسطه وصل کيږي . خو په اوس زمانه کي داسي روټر هم موجود دي يا راغلي دي چي کمپيوټرونه او نور وسايل پرته له کيبل څخه هم ورسره وصل کولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Network Card: دا د کمپیوټر یوه مهمه برخه ده چي پرته له دي ځخه یو کمپیوټر نه شي کولی چي له انټرنیټ سره وصل شي او همدارنګه دا اله یا برخه د نیټورک برابروونکي یا

(Network Interface Card(NIC په نوم هم پیژندل کیږي زیادتره کمپیوټر خپل

نیټورک کارډ لري چي په دوه ډوله دي.

Internal and External Network Card یا داخلي او خارجي نیټورک کارډ

Internal Network Card: ددي نیټورک کارډ لپاره په مادربورډ کي خپل سوري یا Ports

موجود دي چي د هغي لاري Insert کیږي یا داخلږي.

External Network Card: دا نیټورک کارډ په دوه ډوله دي Wireless او USB base

Wireless: دا نیټورک کارډ ددي ضرورت لري تر ځو مادر بورډ ته داخل شي او همدانګه دا د انټرنیټ سره د وصل کیدلو لپاره کیبل ته اړتیا نه لري.

USB base: ددي نیټورک کارډ استعمال اسان دی او له کمپیوټر سره د Usb port له لاري وصل کیږي او کمپیوټر په اتوماد ډول دا کارډ معلوموي او د هغه لپاره ضروري Driver انسټالوي هغه ډرایور چي په اتوماد ډول د انټرنیټ Support کوي یا چلوي یې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Internet and Intranet *انټرنيټ او انټرانيټ*

Internet: دا يو پراخه نړيوال او معياري سيستم دی د کمپيوټرو د وصل کولو لپاره او همدارنګه په معياري Protocol سره چي TCP/IP دی استعماليږي. په انټرنيټ کي هر يو کمپيوټر په خپل خاص IP ادرس سره پيژندل کيږي .IP ادرس د نمبرو يو خاص ګروپ دی چي مثال يې عبارت دی له (110.22.33.114) څخه کوم چي د کمپيوټر Location يا موقعيت معلوموي او همدارنګه کمپيوټر يو خاص (DNS) Doman Name Server استعمالوي

او دا ددي لپاره استعماليږي تر څو Name يا نوم IP ادرس ته واړوي نو له همدي لاري User کولی شي چي يو کمپيوټر د Name يا نوم له لاري پيدا کړي. چي مثال يې دا دی

کله چي مونږ Google Search کي وليکو(https://WWW.Totourilspoint.com)

نو DNS دا پته يو خاص IP ادرس ته بدلوي او بيا د همدي ادرس له لاري هغه کمپيوټر ته ځي په کوم کي چي دا ويب سايټ پروت دی يا موجود دی.

يادونه: انټرنيټ د هرچا لپاره په ټوله نړۍ کي د لاسرسي وړ دی.

Intranet: انټرانيټ دا يو داسي سيستم دی چي په دي کي معلوم شمير کمپيوټرونه سره وصل وي او په انټرانيټ کي وصل شوي کمپيوټرونه بهر نړۍ ته لاسرسی نه لري يا هغه کمپيوټرونو ته لاسرسی نه لري چي د انټرانيټ څخه بهر وي.

په معمول ډول هره اداره يا Organization خپل انټرانيټ او غړي لري او همدغه غړي کولی شي چي ددي اداري په انټرانيټ کي موجوده يا وصل کمپيوټرو ته لاسرسی ولري او همدارنګه په انټرانيټ کي هم يو کمپيوټر د خپل خاص IP ادرس له مخي پيژندل کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انټرنیټ او انټرانیټ تر منځ توپیرونه په لاندي ډول دي

- انټرنیټ په عمومي ډول د ټولي نړۍ د کمپیوټرو لپاره دی خو په مقابل کي انټرانیټ په ځو کمپیوټرو پوري تړلی او خاص وي
- انټرنیټ په پراخه او ښه ډول ویب سایټو ته لاسرسی برابروي خو انټرانیټ بیا بندیزونه لري
- انټرنیټ د انټرانیټ په پرتله لږ محفوظیت یا Security لري خو انټرانیټ بیا ډیر زیات محفوظ او Secure دی.

Computer Operating System   *د کمپیوټر چلوونکی سیستم*

Operating System یا OS هغه پروګرام دی چي لاندي ځانګړتیاوي لري.

- OS هغه پروګرام دی چي د Hardware او Software ترمنځ د Interface یا نښلوونکي چاپیریال په توګه کار کوي.
- دا هغه سره تړلي او خاص پروګرامونه دي چي د کمپیوټر ټولي سرچیني او عملیي کنټرولوي.
- دا هغه پروګرامونه دي چي په کمپیوټرکي د نورو پروګرامونو چلیدل کنټرولوي لکه Application او نور System سافټویر کنټرولوي.
- د اپریټینګ سیستم کار دا دی تر څو کمپیوټر هوسا اوپه ګټوره توګه کار وکړي
- یوزر ته هوسا او ښه چاپیریال برابروي ترڅو له کمپیوټر څخه استفاده وکړي.
- OS د یو منځګړي په توګه د یوزر او هارډویر تر منځ فعالیت کوي او یوزر ته دا زمینه برابروي ترڅو له نورو سرچینو څخه استفاده وکړي.
- د کمپیوټر ټولي سرچیني اداره کوي او کنټرولوي.
- همدارنګه OS دا معلوموي چي څوک او له کومي سرچیني څخه استفاده کوي او همدارنګه د سرچیني غوښتونکو ته چي مختلف پروګرامونه او یوزران دي د سرچیني ورکولو اونه ورکولو پریکړه او مختلف مشکلات حل کول.
- د یوزر او پروګرام ترمنځ د سرچینو د شریکولو لپاره مناسب چاپیریال جوړول .

له ځان سره حساب وکړی مخکې له دي څخه چي الله (ج) درسره حساب وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د Operating System یا OS دندې په لاندې ډول دي.

Memory Management: ددې معلومول چې د Primary Memory یا RAMکومه برخه استعمال شوې او د چا له خوا استعمال شوې او کومه برخه يې نه ده استعمال شوې او کله چې یو پروسیس یا پروګرام د میموري غوښتنه وکړي هغه ته میموري ورکول یا برابرول.

Processor Management: CPU ته د پروسیس ورکول او یا نه ورکول اداره کوي او کنټرولوي يې.

Device Management: د ټولو وسایلو معلومول چې Input/output کنټرول هم ورته ویل کیږي او همدارنګه دا پریکړه کول چې کوم پروسیس باید Device ترلاسه کړي څه وخت او د څومره Time یا وخت لپاره.

File Management: د سرچینو ورکول اونه ورکو او همدارنګه دا پریکړه کول چې څوک دي Resources یا سرچینې ترلاسه کړي.

Security: په کمپیوټرکې موجوده ډیټا ته د بې اجازې لاسرسي مخنیوی کول لکه د Password په واسطه او یا د نورو تخنیکونو په واسطه مخنیوی کول.

Job Accounting: د هغه وخت او سرچینې معلومول چې د کوم پروسیس او یا د کوم یوزر له خوا استعمال شوي وي.

Control Over System Performance: له سیستم څخه دخدمت د غوښتلو ریکارډ کول یا په یاد ساتل.

Interaction with Operator: د OS علم د متقابل عمل کوي چې ځواب يې د سکرین له لارې ښودل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Error Detecting Aid: د مشکلاتو يا د Error په معلومولو کي مرسته کول چي د Error Message ښودلو او نورو لارو ترسره کيږي

Coordination Between Other Software and User: د يوزر او سافټويرو ترمنځ لارښوونه يا يوزر او نورسيستم سافټويرو ته لارښوونه کول لکه. Compiler, Interpreter, Assembler او داسي نور.

د چلوونکي سيستم ډولونه *Types of Operating System*

زيادتره خلک هغه اپريټينګ سيستمونه استعمالوي چي په نوي اخستل شوي کمپيوټر کي يي له مخکي څخه Install يا نسب وي خو مونږ کولی شو چي انستال شوی OS يا اپريټينګ سيستم

Upgrade او Change يا بدل کړو او پر ځای يي بل OS په خپل کمپيوټر کي انستال کړو.

همدارنګه د Personal Computer يا شخصي کمپيوټر لپاره دري عام OS عبارت دي له

Linux, Apple Mac OS X, Microsoft Window څخه.

عصري يا Modern اپريټينګ سيستمونه په شکليز ډول کار کوي يا (GUI)

يعني Graphical User Interface دي . چي دا ډول OS تاسو ته دا اجازه درکوي تر څو د موس Pointer يا اشاره کوونکی په يو Icon يا شکل ودروی او کليک ورباندي وکړی نو تاسو ته به له دي شکل سره تړلي هرڅه د سکرين پرمخ د ليکني او شکل يا تصوير سره ښکاره شي په واضح ډول سره يي بيا تاسو ليدلی شی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او همدارنګه عصري GUI اپریټینګ سیسټمونه ددي لپاره جوړ شوي یا جوړیږي چي User یا استعمالوونکي ته د کمپیوټر استعمال اسانه او په ښه ډول تري استفاده وکړي.

د GUI – OS د راتلو څخه مخکي کمپیوټرونو (Command Line Interface (CMD

درلودو په دي Interface کي به User هر یو Command بیل بیل لیکلو او په مقابل کي به کمپیوټرونو د ورکړل شوي Command جواب یواځي د Text یا لیکني سره د سکرین پر مخ ښکاره کولو چي بیا له CMD څخه وروسته Microsoft کمپنۍ د (Windows OS) رامنځته کړو.

The Windows GUI

OS Microsoft Windows

د 1980 کال په منځ کي رامنځته شو. چي اوس مهال زیات (Microsoft OS) موجود دي

چي ددي کمپنۍ تر ټولو اوسنی یا Recent Version يي (Windows 10) ده چي په (2015) کال کي جوړه شوي ده او همدارنګه (Windows 8) په (2012)

(Windows 7) په (2009) او (Windows Vista) په (2007) کي رامنځته شوي

چي اوس مهال (Recent Version) یا نوی ورژن د PC یا Personal Computer یا شخصي کمپیوټر Smart Phone , Tablet او نورو لپاره (Windows 10) ده

او همدارنګه د Server Computers لپاره بیا (Windows 2019) ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Mac OS X: دا Operating System هم د OS یوه سلسله ده چې د Apple کمپنۍ له خوا جوړیږي چې په ټولو نوي اختسل شوو Macintosh کمپیوټرونو کې دا OS له مخکې څخه Install یا نسب وي چې مختلف ورژن یې عبارت دي له.

The OS X GUI

Mojave. Sep 2018—yosemite.2014—Mountain Lion.2012—Lion.2011

او Snow Leopard.2009 او همدارنګه Apple کمپنې هم (Mac OS X Server) د سرور کمپیوټرو لپاره وړاندي کوي . چې په 2014 کال کې د Mac OS X مارکیټ یا استعمال 9.5% وو په داسي حال کې چې Microsoft Windows نیږدي 90% مارکیټ درلوده د Apple کمپنۍ د مارکیټ د کموالي یوه وجه دا وه چې ددې کمپنۍ کمپیوټرونه ډیر قیمته یا ګرانبیه وو خو تر څنګ یې بیا ځینې خلک یا وګړي د Mac OS X شکل یا Graphic خوښوي چې د هر چا په ذوق یا خوښې پوري اړه لري.

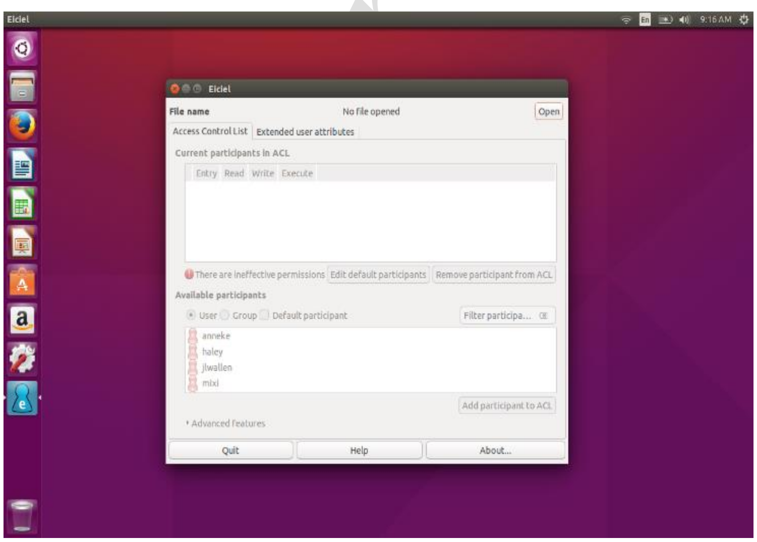

Linux: دا اپریټنګ سیستم د Open Source له کورنۍ څخه دی یعني هر څوک کولی شي په ټوله نړۍ کې دا OS په Free یا مفت ډول ترلاسه کړي.

د لینیکس کرنل په 1991 کې رامنځته شو او ددې OS مارکیټ په 2014 کال کې له 2% څخه هم کم وو خو په هر حال زیادتره Server Computer همدا یعني لینیکس OS استعمالوي ځکه چې Customize یې اسان دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Mobile Operating System: دا OS په موبایلونو لکه.

Smart Watch, Tablet, Smart phone او داسي نور Mobile Devices کي استعماليږي

د Mobile OS مثالونه په لاندي ډول ذکر شوي دي

لکه (Google Android) (Windows Phone) (Apple iOS)

چي ددي OS په واسطه تاسو کولی شی په خپلو موبایلونو کي فلمونه وګورئ،

انټرنیټ وکاروی ، ګیمونه وربانديوکړی او همدارنګه د جنتري یا Cleanedr Manage

او داسي نور کارونه ترسره کړی . چي مشهور OS یي Windows, iOS, Android دي.

Hashamee

Android: دا OS د Google کمپنۍ په واسطه Design شوی یا جوړ شوی دی چي استعال یي خورا یا ډیر اسان دی او هغه سیستمونه چي Android OS استعمالوي په ټوله نړۍ کي یي شمیر له یو بیلیون څخه زیات دی.

iOS: دا OS یو پرمختللی ، هوښیار ، او محفوظ Mobile Operating Systemدی

چي په iPhone, iPad, iPod Touch موبایلو کي استعماليږي.

Windows: دا یو محفوظ، ساده او اسان استعمالوونکی OS دی چي

Skype, OneDrive, Outlook په شمول مهمي نقتي لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

OS Services د چلوونکي سیستم خدمات

یو Operating System یا OS د یو پروګرام او یوزر لپاره لاندي خدمات وړاندي کوي.

د پروګرام لپاره د چلیدلو وړ چاپیریال برابروي او همدارنګه د یوزر لپاره داسي چاپیریال برابرو تر څو په کمپیوټر کي د خپلي خوښي پروګرام په ښه او ګټوره توګه استعمال کړي یا ګټه تري واخلي چي ځیني مهم خدمات چي یو OS یي برابروي په لاندي ډول دي.

Program Execution: میموري ته د یو پروګرام Load کول، د پروګرام چلول یا Execution ، د پروګرام د چلولو کنټرول، د همهاله پروسیس یا Interrupt لپاره طریقه یا حل لار لټول، د پروسیس د پوهولو لپاره لار برابرول، د Deadlock یا ځنډ او ټکر لپاره طریقه یا لار برابرول او کنټرولول او داسي نور...

Input/output Operation: مطلب د Read/Write یا د لیکلو او لوستلو، Delete کولو یا ختمولو، او ایډیټ یا سمون راوستلو لپاره چي هر یو پایل او یا هر یو I/O وسیلي یا Device ته ضرورت شي هغو ته لاسرسی برابروي او کنټرولوي یي

File System Manipulation: پایل د یوبل سره تړلو معلوماتو مجموعي ته ویل کیږي. کمپیوټر کولی شي چي پایلونه د ډیر وخت لپاره په Secondary Storage لکه Hard Disk, CD, DVD, او داسي نورو کي ذخیره کړي. OS د پایل Management یا اداره کولو په برخه کي لاندي کارونه ترسره کوي

- مثال کله چي یو پروګرام غواړي چي یو پایل Read او یا Write کړي نو OS پروګرام ته دا اجازه ورکوي تر څو په یو پایل باندي عملیي ترسره کړي.
- او همدارنګه دا اجازت ورکوي تر څو یو پایل یوازي Read یا ولولي او یا همداسي Read او Write دواړه عمل ترسره کړي یعني هم یي ولولي او هم وکولی شي چي تغیر په کي راولي او یا یي ختم کړي.

Hashamee

(c) ketabton.com: The Digital Library

- OS یوزر ته داسي چاپیریال برابروي تر څو یوزر وکولی شي یو پایل Create او یا Delete کړي او همدارنګه نوملړونه Create/Delete کړي.
- او همدارنګه OS یوزر ته دا اجازه ورکوي ترڅو له خپلي ډیټا څخه Backup یا دوهمه کاپي واخلي چي د ډیټا په ساتلو کي مهم رول لري.

Communication: OS مختلف ډول Process ته چي د کمپیوټر په داخل کي وي او یا مختلفو کمپیوټرونو ته چي د انټرنیټ له لاري سره وصل یا Connectوي د Communication یا خبرو اترو لار او اړیکه برابروي چي دا کار په دوه طریقو ترسره کیږي.

Share Memory یا د میموري په شریکولو سره.

Message Passing یا د پیغام په استولو سره ترسره کیږي.

Error Handling: Error یا مشکل هروخت او هر چرته پیښیدلی یا پیدا کیدلی شي لکه په Memory, Input/output Devices, CPU او داسي نورو کي. د مشکل د کنټرول لپاره یو OS لاندي کارونه ترسره کوي.

- OS په منظم ډول Possible Error یا ممکنه مشکل چیک کوي.
- OS د هر ډول سرچینو لپاره تقسیم اوقات برابروي لکه د CPU لپاره. تقسیم اوقات ددي لپاره برابروي تر څو CPU په منظم ډول استعمال شي او بنه کاروکړي یا ترسره یي کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Protection: OS هرډول بې له اجازي لاسرسی کمپيوټرته کنټرولوي او همدارنګه په سيستم کي موجوده ډيټا ته د غير قانوني يا پرته له اجازي لاسرسي مخنيوی کوي چي دا کار لکه د يوزر لپاره Password او داسي نورو تخنيکونو له لاري ترسره کوي.

Threat تهديد يا خطر

په هر محيط کي هره پيښه چي په پټه او بدمرغۍ سره او غيرقانوني لاسرسی چي په ډيټا کي خرابتيا، افشاکول، او يا بدلون رامنځته کوي او همدارنګه په خدمتونو باندي بنديز لګول د Threat په توګه پيژندل کيږي.

د کمپيوټر Threat ډولونه په لاندي ډول دي.

فزيکي ويجاړی لکه: اور،اوبه چټلتيا او داسي نور.

طبيعي پيښي لکه: زلزله، اورغورځوونکي فعاليتونه او نور.

د خدمت له لاسه ورکول لکه: برق، Airconditio,Telecommunication او نورو تخنيکي وسايلو ناکاميدل لکه په سامان الاتو کي ستونزه په سافټوير کي ستونزه او همدارنګه د ظرفيت يا ذخيري ډکيدل او داسي نور.

Deliberates: لکه جاسوسي او په ډيټا باندي غيرقانوني پروسيس ترسره کول او نور.

د Threat سرچيني لکه Internal او External هغه ځايونه چي Threat ورڅخه منځته راځي.

Internal يا داخلي لکه: پيريدونکي، ملګري، قراردادیان،خرڅوونکي او نور.

External يا خارجي لکه: انټرنيټي جرمونه، مسلکي هيکران، جاسوسي، زيانمنونکي فعاليتونه لکه Worm, Virus او داسي نور چي خطرناک دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Computer Threats د کمپیوټر تهدید کوونکي

Virus Threat: دا د کمپیوټر هغه پروګرامونه دي چې د پروګرامرانو له خوا ددې لپاره جوړېږي تر څو د User له اجازې پرته د کمپیوټر نورمال حالت یا Normal Function خرابوي یا ودروي یې او له خطر سره یې مخ کوي.

Spyware: دا د کمپیوټر هغه پروګرامونه دي چې د پروګرامرانوله خوا جوړېږي او د User Online یا انټرنیټي فعالیتونه څاري او د User له رضایت یا اجازې څخه پرته د خپلې ګټې لپاره پروګرامونه انستالوي او همدارنګه شخصي معلومات یا ډیټا غلا کوي.

Hackers: د ا هغه پروګرامران دي چې نور کاروونکي په خطر کې اچوي یا یې تهدید کوي او د خپلو شخصي ګټو په خاطر د نورو کمپیوټرونو ته ننوزي ددې لپاره چې هلته موجوده معلومات غلا،خراب او یا تغیر په کې راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Phishing Threat: دا هغه غیر قانوني فعالیتونه دي د کومو له لارې چې Phishing Man یا چلبازان کوشش کوي چې د چلبازو ایمیلونو او مسیجونو د لیږلو په واسطه د یو شخص یا یوزر شخصي ډیټا غلا کړي.

Computer Viruses د کمپیوټر وایروس

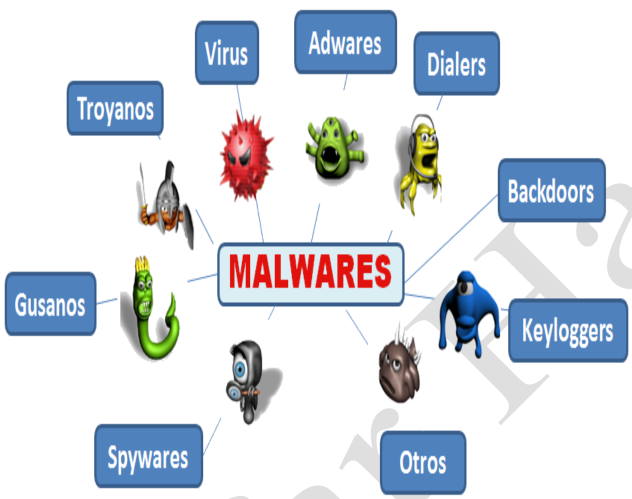

ویروس د کمپیوټر پروګرامونه یا کوډونه دي چې د پروګرامرانو له خوا جوړیږي او ددې وړتیا لري تر څو ستاسو په کمپیوټر کې موجوده ډیټا تر تاثیر لاندې راولي او خرابه یې کړي کمپیوټر وایروس هڅه کوي چې ستاسو کمپیوټرونو ته داخل شي او کله چې کمپیوټرته داخل شي پرته د یوزر له اجازې په زیات شمیر کاپي کیږي او ټولو پولډرو ته ځان رسوي چې په کمپیوټر کې موجوده ډیټا تر تاثیر لاندې راولي.

او همدارنګه وایروس هغه بدنیته او زیانمن پروګرامونه دي کله چې کمپیوټر ته داخل شي نورو پروګرامونو ته سرایت کوي او بدلون ورپه کې راولي او همدارنګه خپل کوډ ورته ورداخلوي . وایروس کولی شي چې د کمپیوټر Data File او Boot Sector او داسې نورې برخې تر تاثیر لاندې راولي. چې ځینې کمپیوټر وایروس په لاندې ډول دي

Worms: دا د کمپیوټر هغه پروګرامونه دي چې په خپله حرکت کوي او په چټکۍ سره خوریږي او همدارنګه دا دي ته ضرورت نه لري چې د بل پروګرام یوه برخه شي یا ځان ورپورې ونښلوي دا په خپله زیاتیږي او سرایت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Trojan Horse: دا هم د تخریبوونکو پروګرامونو یوه ټولګه یا مجموعه ده چې په کمپیوټر کې پاتې کیږي او خپل شکل ته بدلون ورکوي او په کمپیوټر کې موجوده نارمل سافټویر یا د سافټویر عادي حالت تر تاثیر لاندې راولي دا وایرس په خپله سرایت نه کوي خو دا امکان لري چې دغه وایروس په پروګرام کې پاتې شي او شکل ته یې بدلون ورکړي.

Bombs: دا هم د تروجن هارس په شان دی خو دا وایروس بیا ځینې ځانګړتیاوې لري او همدارنګه دا په خپل ټاکل شوي وخت او نیټه کې حرکت کوي او خوریږي.

کمپیوټر ته د وایروس د راتللو لارې او سرچینې

- له انټرنیټ څخه د ډاونلوډ په صورت کې.
- Removable Storage لکه USB میموري کارډ او داسې نور.
- Email Attachment له امیل سره تړلي پایلونو له لارې.
- د ناپیژانده سافټویرو او خدماتو استعمال له لارې.
- غیرمحفوظ سافټویر او یا هم د کمزوري پاسورډ له امله.

څنګه خپل کمپیوټرونه له Threat and Virus څخه وساتو

د لاندې نقاطو په عملي کولو سره خپل کمپیوټر له Threat او Virus څخه وساتئ

- په خپل کمپیوټر کې له Updated Antivirus څخه استفاده وکړئ.
- او همدارنګه Updated firewall په استعمالولو سره ځان وساتئ.
- هر وخت له خپلې مهمې ډیټا څخه Backup یا کاپي واخلئ.
- له انټرنیټ څخه د پروګرامونو د ډاونلوډولو او انسټالولو په وخت کې احتیاط وکړئ.
- د Updated File Encryption Program په انسټالولو سره.
- د ایمیل لوستلو په وخت کې له ایمیل سره تړلي یا زمیمه شیانو ته پاملرنه کول.
- خپل ماشومان د انټرنیټ له تهدید او خطر څخه خبر کړئ او هغوی ته د خوندي Browsing یا انټرنیټ څخه استفاده کولو لارې چارې ور وښایئ..

(c) ketabton.com: The Digital Library

• Computer Related Jobs د کمپیوټر سره تړلي دندي

په اوس وخت یا زمانه کي هغه وظیفي چي د کمپیوټر په مرسته ترسره کیږي او یا په کمپیوټر پوري تړلي وظیفي دي او هغه خلک چي دا وظیفي ترسره کوي عبارت دي له.

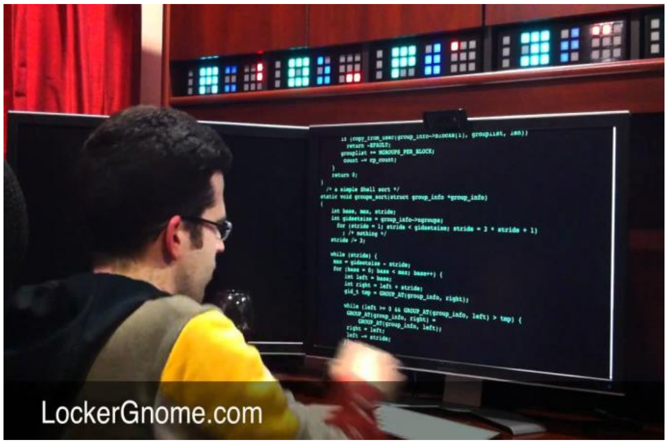

Programmer: هغه کس چي پوره تکړه وي او قانوني پوهه ولري تر څو د کمپیوټر لپاره یو پروګرام ولیکي یا یي جوړ کړي د پروګرامر په توګه پیژندل کیږي.

هغه کوډ یا پروګرام چي د پروګرامر له خوا لیکل کیږي دا د Instruction یا لارښوونو مجموعه ده چي کمپیوټر ته ددي لپاره ورکول کیږي چي کمپیوټر باید څه وکړي ، څنګه یي وکړي ، او کله یي وکړي.

System Analyst: دا هغه کس دی چي د یو سافټویر یا سیستم ډیزاین ، Development او Implementingکوي او یا په زوړ او موجوده سیستم کي نور نقاط اضافه کوي تر څو بله یا اضافه وظیفه ترسره کړي.

Database Administrator: یا په ساده ډول DBA هغه ټریننګ شوی کس دی څوک چي د Database او Storage Management مسول وي.

Network Administrator: په یو نیټورک کي د یو کمپیوټر انستالول، سازول،اوSupport کول لکه Local Area Network او Wide Area Network کي او د انټرنیټ نوري برخي په بیلا بیلو ادارو کي Manage کوي یا تنظیموي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Web Designer: هغه پوهه او معمار کس چي د يو ښه، ګټور او ارتباط لرونکي ويبسايټ د جوړولو وړتيا لري چي هغه په خپل ويبسايټ کي له Contentsاو معلومات يا Images, Information ځای پر ځای کوي ترڅو د يو يوزر لپاره د خوښي وړ وګرځي.

Information Security Analyst: دا يوه ډيره د پام وړ دنده ده چي په دي کي د کمپيوټر Security يا امنيت يا د ټول نيټورک امنيت ساتل کيږي.

له سي ډي څخه د وينډو انستال Windows 8.1 installation from CD

له سي ډي څخه کمپيوټر ته د وينډو د انسټالولو لپاره لاندي طريقي يا مرحلي بايد ترسره شي

چي په دي مرحلو کي هغه افشني يا ځايونه چي ستاسو لاسوهني يا ترتيباتو ته ضرورت لري چي په تفصيل سره تاسو ته ښودل شوي دي.

(1) د Windows CD چي د هري وينډوز وي راواخلی که (10-8.1-7) وي د کمپيوټر په CD Drive کي يي په صحيح ډول کيږدی چي دلته مونږ د وينډوز (8.1) انسټاليشن کوو چي په تصوير کي تاسو وينی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) کله مو چي سي ډي په CD drive کي کیښودله خپل کمپیوټر Restart کړی
او کله چي لاندي پرده راښکاره شوه که چیري تاسو Dell کمپیوټر لرئ
F12 او که Hp لرئ F9 او همدارنګه که د نورو کمپنیو کمپیوټرونه لرئ
نو بیا هم په پورته دوه بټنو کي له یوي څخه استفاده وکړئ چي دلته مونږ
Dell کمپیوټر لرو نو د Dell کمپیوټر لپاره د کمپیوټر له Restart څخه
وروسته د لاندي پردي په ښکاره کیدلو سره زر تر زره په پرلپسي ډول 3
واري F12 بټن او ورپسي Enter بټن ووهئ.

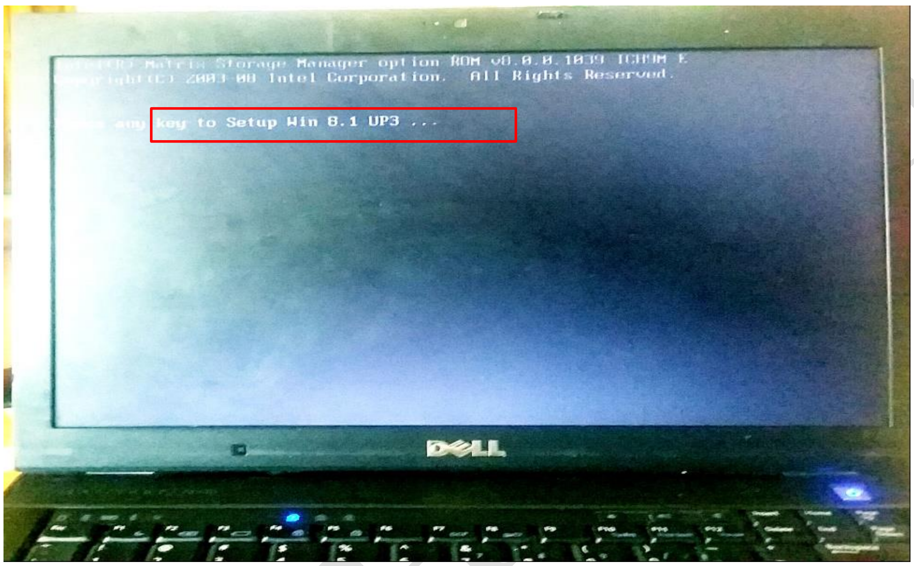

(3) او له پاس پردي څخه وروسته بیا لاندي پرده راځي چي په لاندي پرده چي
په وینډوز 8.1 کي د Loading file پرده ده او تا سو باید انتظار وکړئ

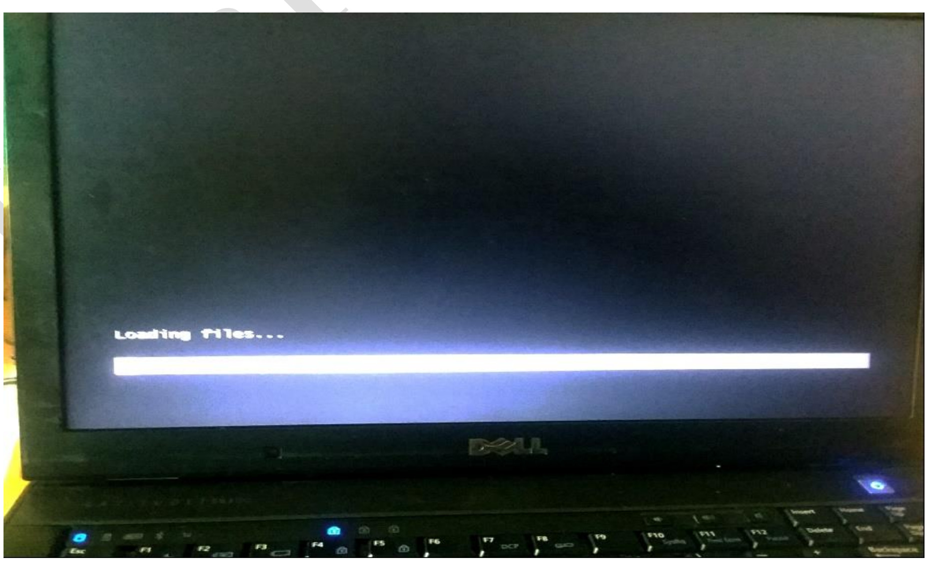

(c) ketabton.com: The Digital Library

(4) له پاس پردي څخه وروسته په لاندي پرده کي په Next کليک وکړی.

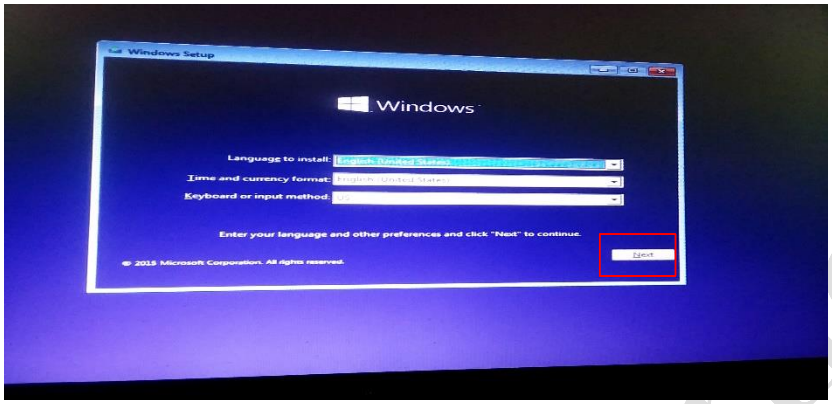

(5) له پاس پردي څخه وروسته په لاندي پرده کي په Install Now کليک وکړی او بيا انتظار وکړی.

(6) په لاندي پرده کي په I accept the license term تيک مارک ولګوی او بيا وروسته په Next باندي کليک وکړی.

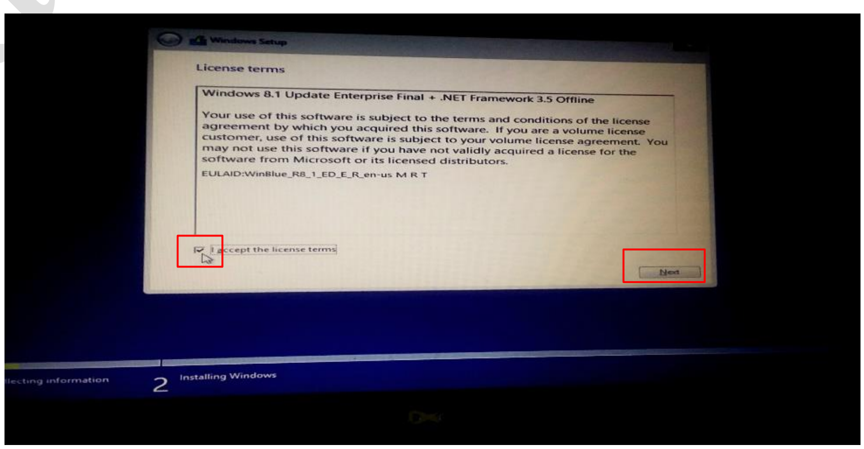

Jafar Khailee

(c) ketabton.com: The Digital Library

(7) په لاندي پرده کي په دوهم کمانډ باندي کلیک وکړی.

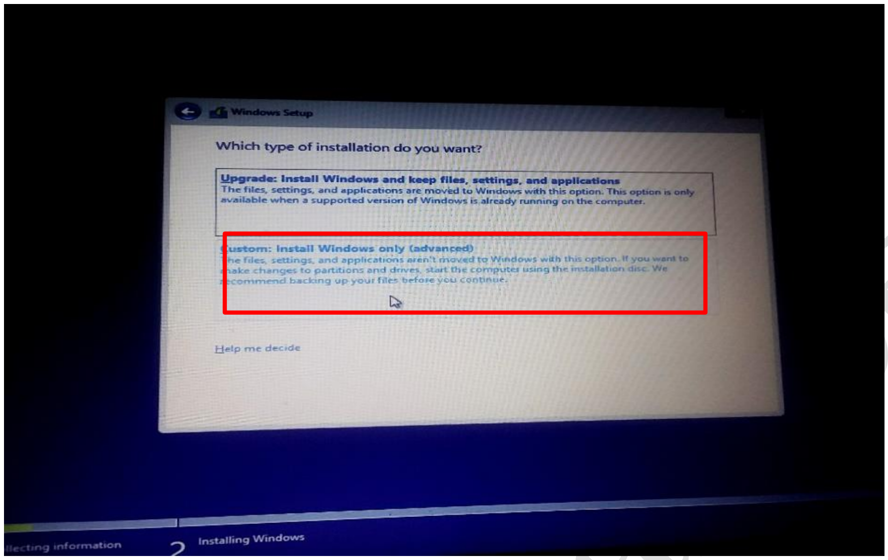

(8) د لاندي پردي په راښکاره کیدلو سره تیره یا زړه ویندوز چي په کوم Drive کي وي هغه Drive انتخاب کړی او بیا وروسته په لاندي برخه کي په Format باندي کلیک وکړی او بیا یي OK کړی.

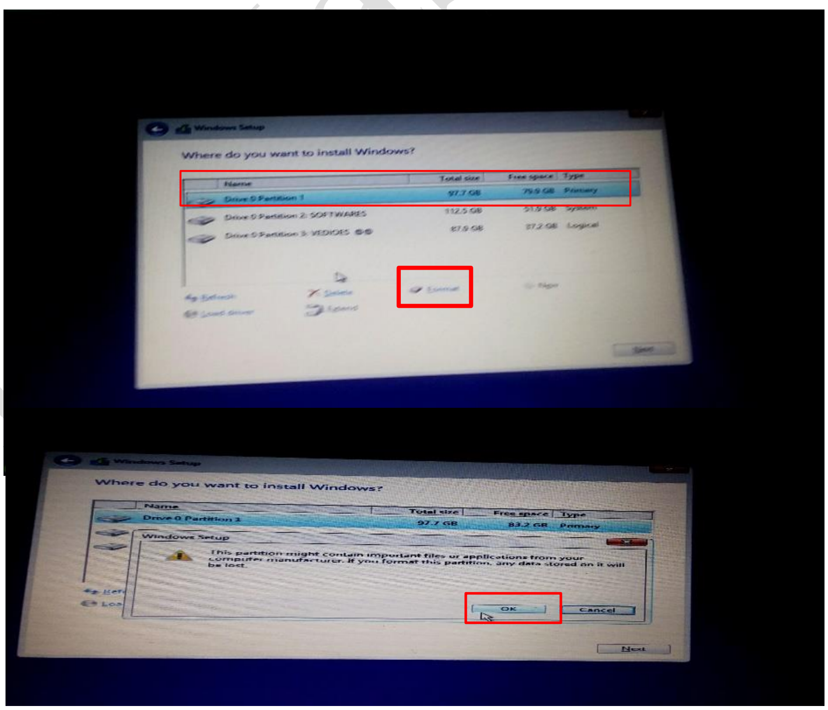

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر څو زړه ویندو له منځه لاړه شي او بیا وروسته د خپلي خوښي Drive د نوي ویندو لپاره انتخاب او په Next باندي کلیک وکړی چي په لاندي ډول تاسو ته ښودل شوي دي. او وروسته بیا انتظار وکړی چي په دي مرحله کي ستاسو کمپیوټر څو واري Restart کیږي خو تاسو به لاسوهنه نه کوی او نه به خپل کمپیوټر بندوی او په خپل کمپیوټر کي لاسوهنه مه کوی او خپل سر ته یي پرېږدی تر څو بلي مرحلي ته ورسيږي چي تاسو ته لاندي په بل ستيف کي ښودل کيږي.

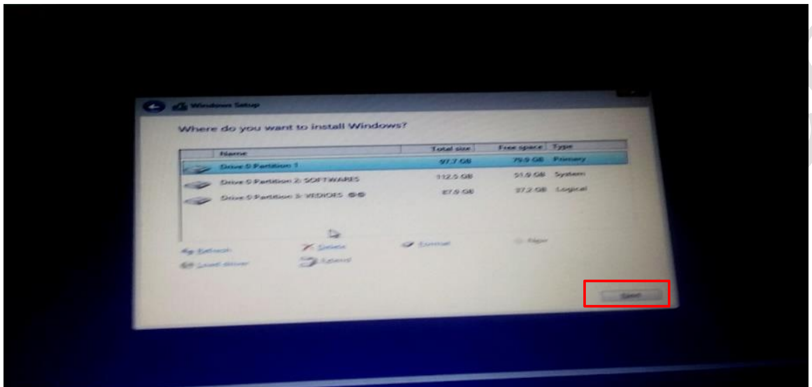

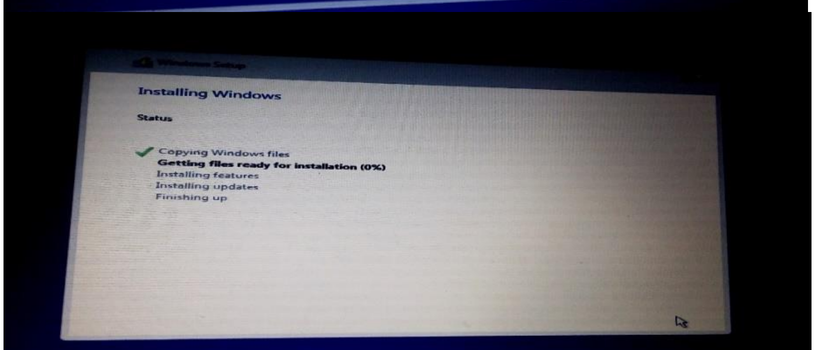

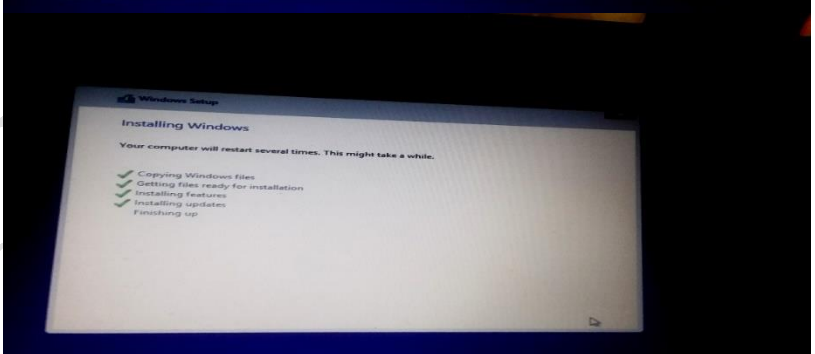

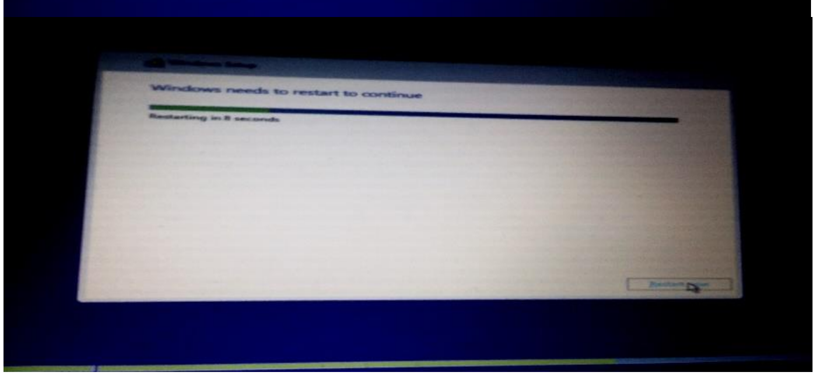

(c) ketabton.com: The Digital Library

(9) لاندي پرده چې د Personalize پرده ده په دې پرده کې تاسو کولی شئ د موجوده رنګونو څخه یو انتخاب کړئ او همدارنګه د PC name په برخه کې د خپل کمپیوټر نوم ولیکئ او یا د خپلې خوښې یو نوم ولیکئ او بیا د Next بټن کلیک کړئ

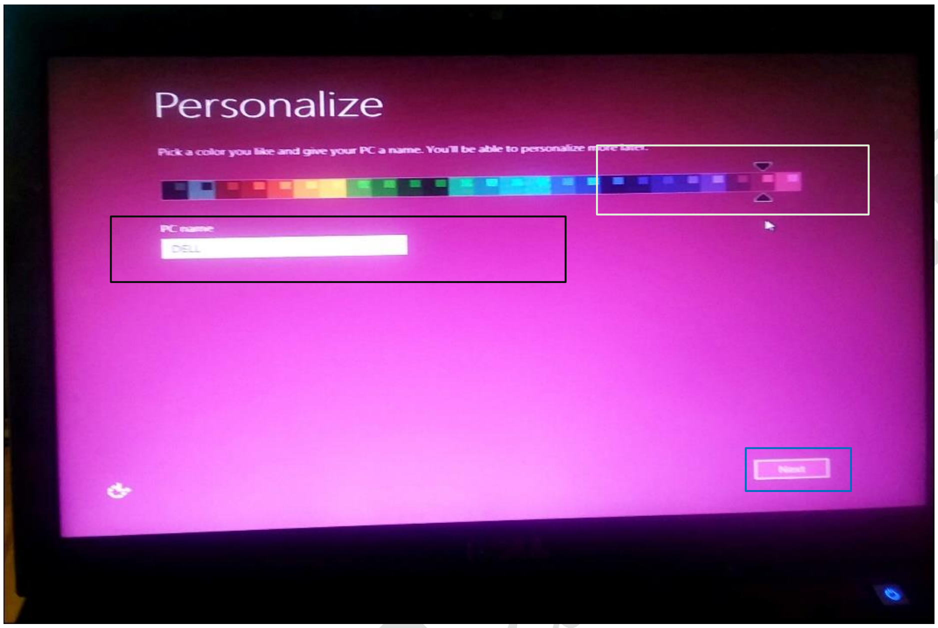

(10) په لاندې پرده کې په Use Express setting کلیک وکړئ

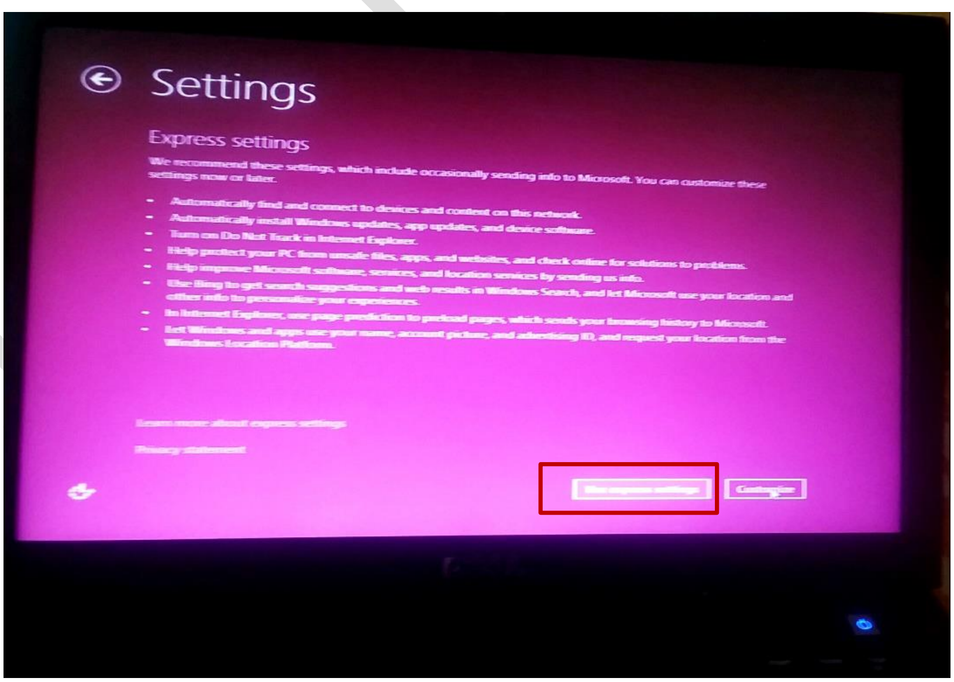

(c) ketabton.com: The Digital Library

(11) په لاندي برخه کي تاسو د User name په بکس کي خپل نوم او د
Password په بکس کي پاسورډ ولیکی او د
Re Enter Password په بکس کي ورکړل شوی پاسورډ بیا داخل
کړی او همدارنګه د Password Hint په بکس کي داسي نوم
استعمال کړی که چیري پاسورډ ستاسو له ذهن څخه ووځي چي د
دغه نوم په لیدلو سره ستاسو ذهن ته خپل هیر شوی پاسورډ راشي.
او وروسته بیا په Finish باندي کلیک وکړی

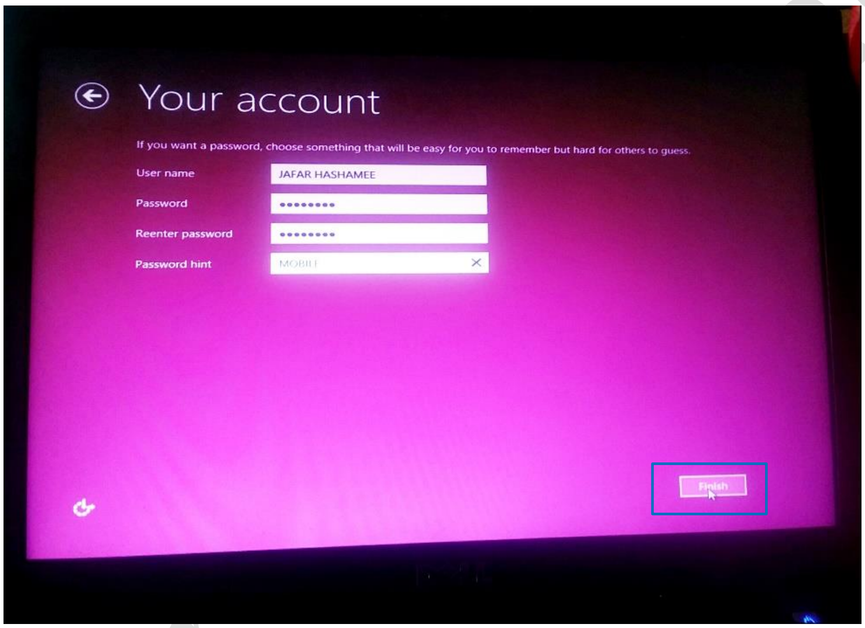

او بیا انتظار وکړی چي په دي سره به ستاسو ویندوز مکمل شي او
تاسو تر هغه پوري انتظار وکړی تر څو لاندي پرده راښکاره شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادوونه: د پورته طریقو په ترسره کولو سره تاسو کولی شئ په خپل کمپیوټر کي ویندوز7-8.1-10 له Windows CD څخه انسټال کړی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Windows installation from USB

د USB له لاري کمپيوټر ته د وينډو انسټالولو لپاره بايد لومړی USB د وينډوز لپاره Boot يا جوړه شي چي د يوي Bootable USB د جوړولو لپاره لاندي دري شيانو ته ضرورت دی تر څو USB د وينډوز لپاره جوړه شي.

- USB چي سايز يي 8GB او يا له دي څخه زيات وي.
- Windows ISO File
- ISO2Disk سافټوير

Windows ISO file: دا پايل مونږ له دوه لارو څخه ترلاسه کولی شواول د انټرنيټ له لاري او دوهم کله چي مونږ غواړو چي Windows iso file په خپله جوړ کړو نو ددي کار د ترسره کولو لپاره دوه شيانو ته ضرورت دی.

- Windows CD
- Ultra ISO سافټوير

د Ultra ISO سافټوير مونږ له دوه لارو څخه ترلاسه کولی شو اول د انټرنيټ له لاري او دوهم د Windows CD له لاري چي اوس مهال دا سافټوير په هره Windows CD کي موجود وي چي د Ultra Iso premium Edition په نوم پولډر کي موجود وي چي انسټالول او استعمال يي په لاندي ډول دی.

(1) په لاندي پرده کي تاسو هغه پولډر وينی چي د Ultra ISO setup په کي موجود دی په دي پولډر باندي ډبل کليلک وکړئ چي خلاص شي.

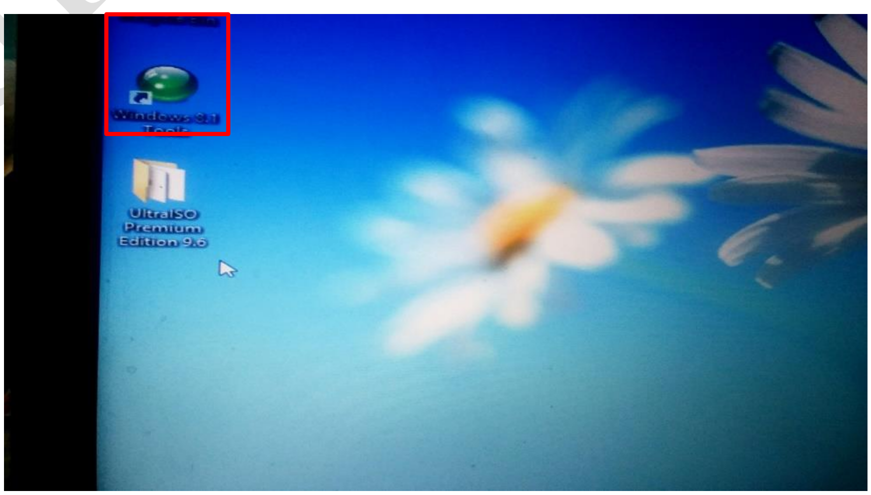

(c) ketabton.com: The Digital Library

(2) له پاس پردي څخه وروسته په لاندي پرده کي په Setup.exe باندي ډبل کلیک وکړی.

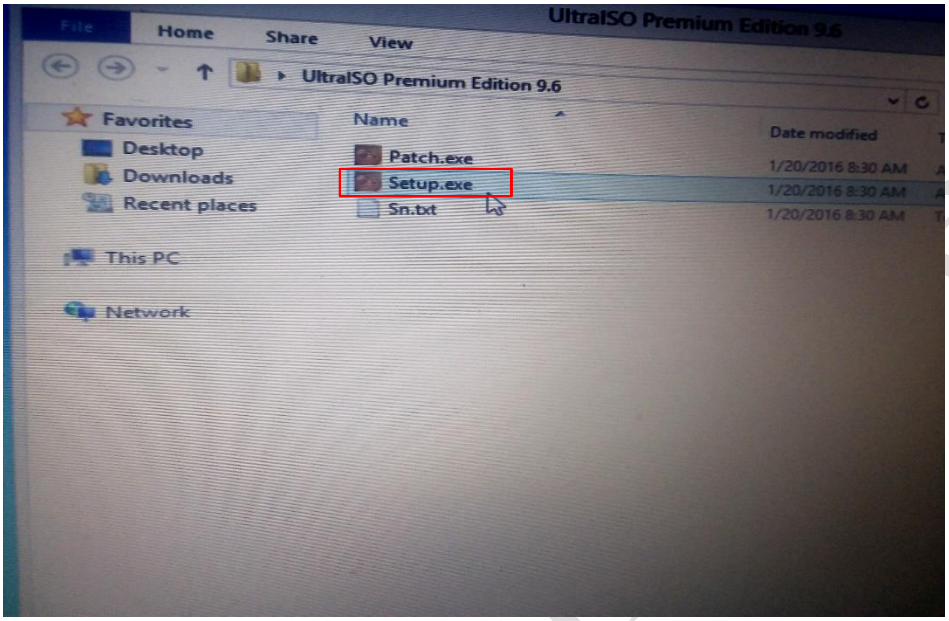

(3) په لاندي پرده کي په OK باندي کلیک وکړی

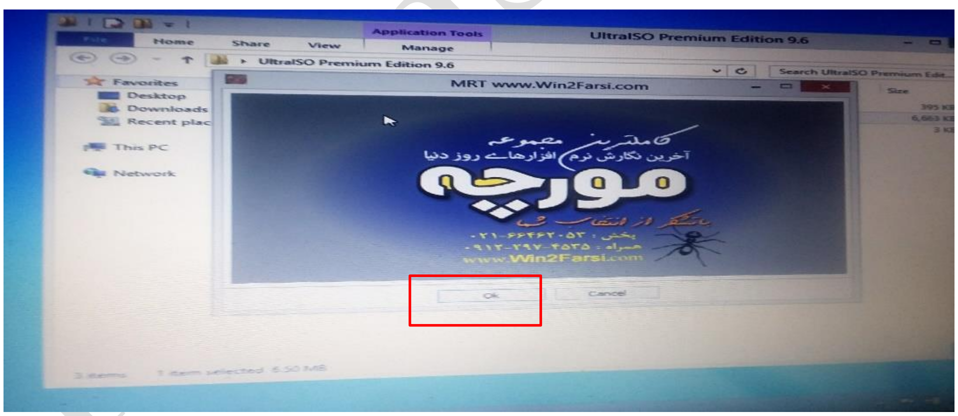

(4)

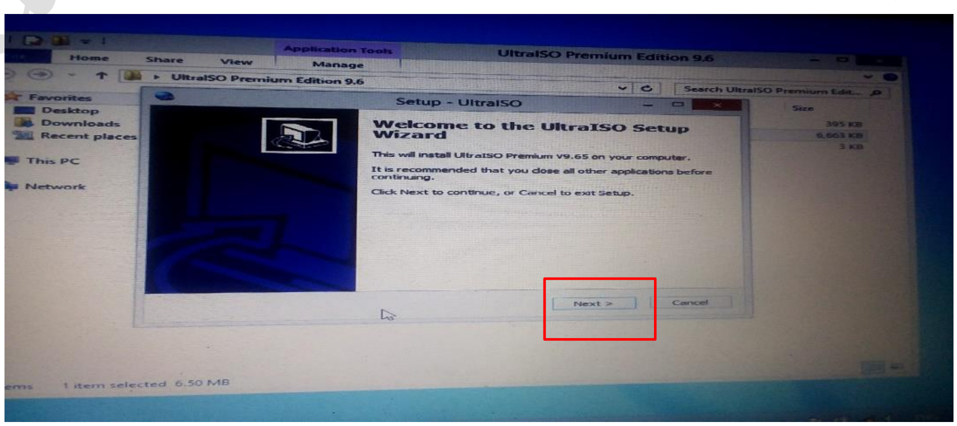

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5)

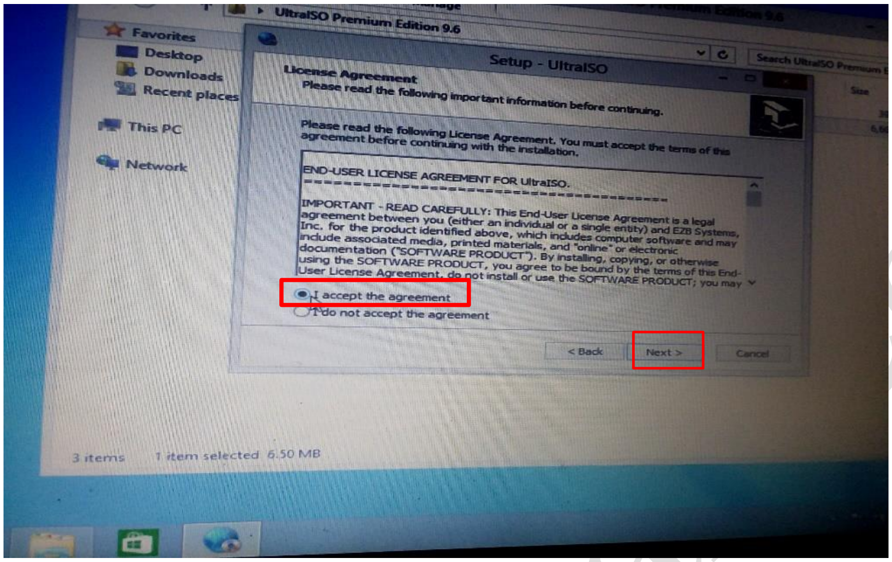

(6)

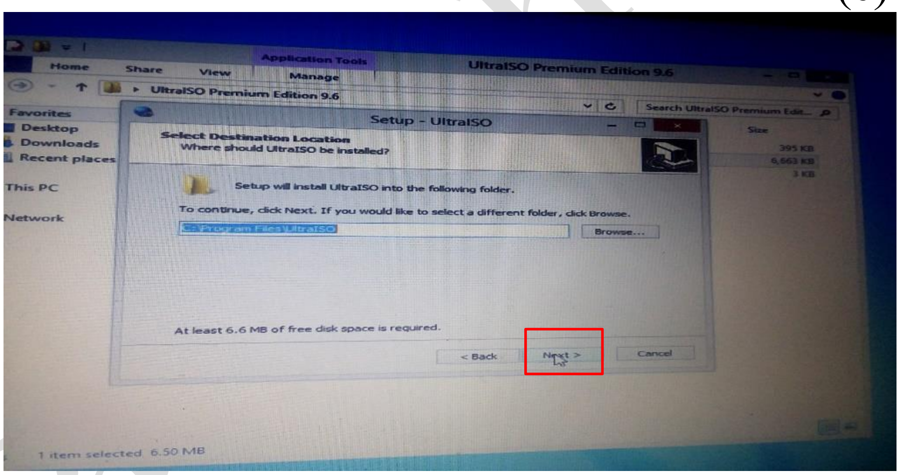

(7)

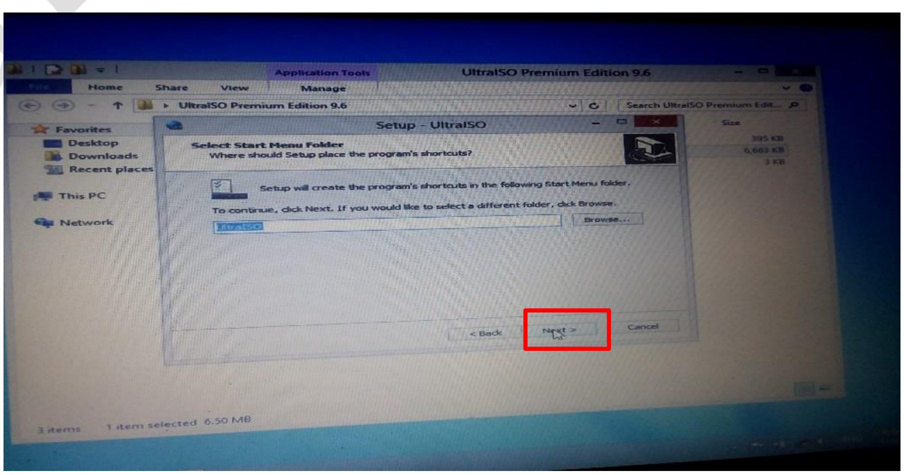

(c) ketabton.com: The Digital Library

(8)

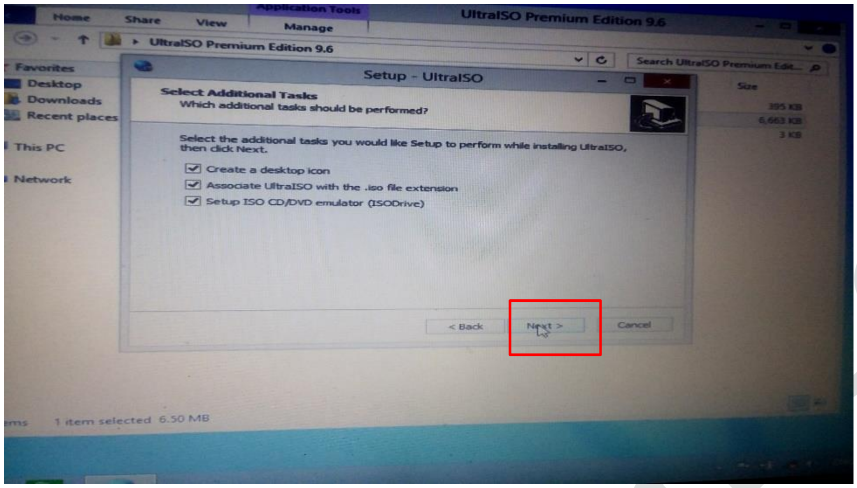

(9)

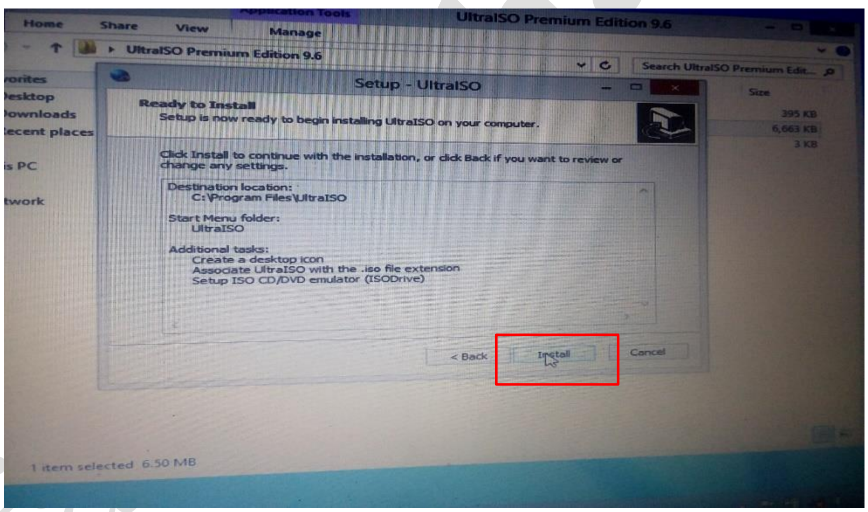

(10) Finish باندي كليک وكړی

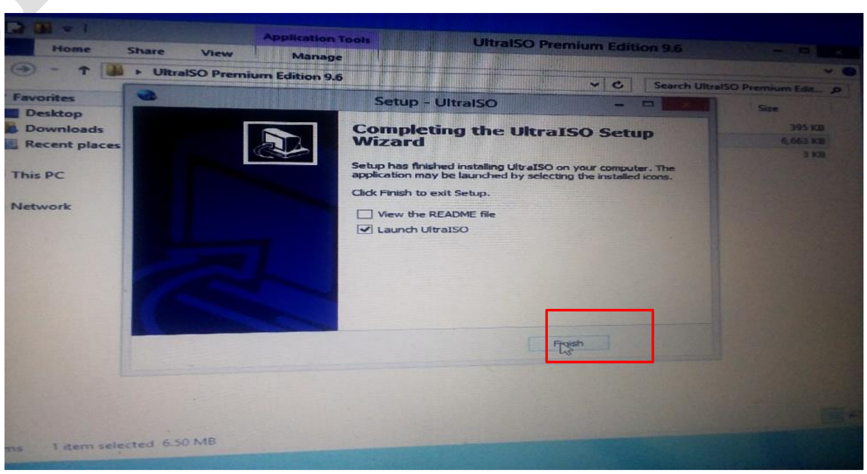

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپه اخره کي په لاندي ميسج کي په OK باندي کليک وکړ

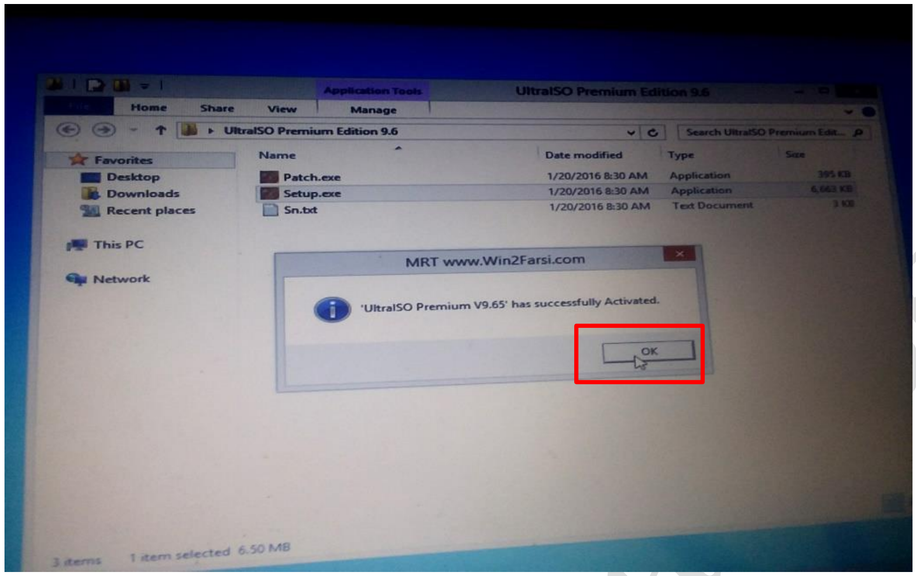

چي د Ok په کليک کولو سره به ستاسو په کمپيوټر کي Ultra Iso سافټوير انستال شي او لاندي پرده به خلاصه شي . څرنګه چي د Windows ISO پايل د جوړولو لپاره د Ultra iso سافټوير او Windows CD ته ضرورت دی او څرنګه چي Ultra iso سافټوير مو خلاص کړو نو اوس چي تاسو هره Windows CD لری خپل کمپيوټر ته يي په صحيح ډول داخل کړی او د Ultra iso سافټوير په لاندنی پرده کي په نبنه شوي شکل باندي کليک وکړی.چي د CD شکل لري

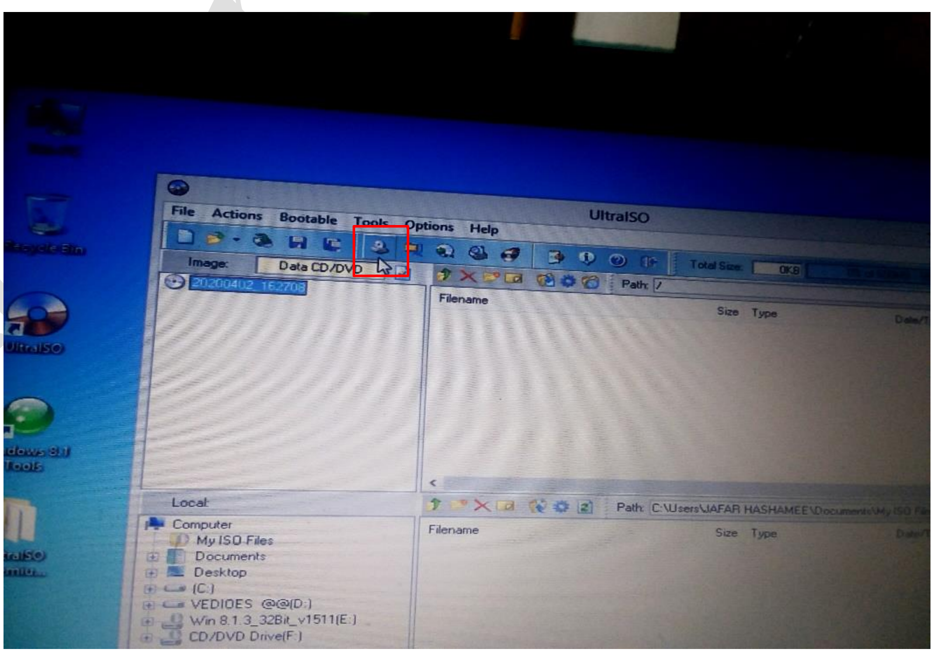

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاندي پرده کي په Make باندي کليک وکړئ او 20 دقيقي او يا له دي څخه زيات او يا کم انتظار وکړئ.

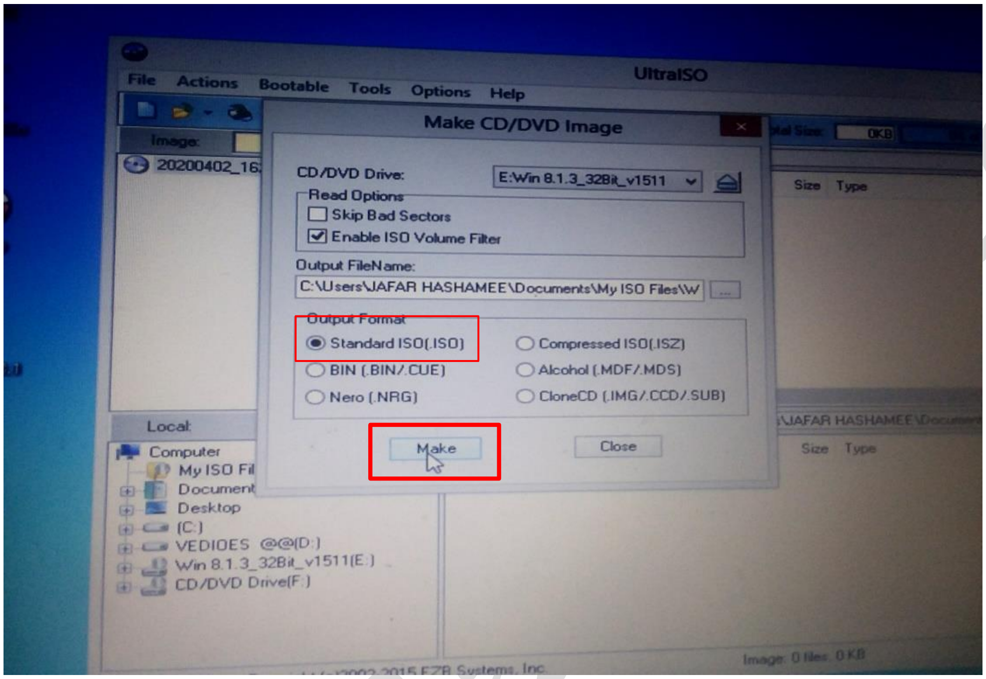

د پورته کار په تر سره کولو سره به لاندي کړښه روانه شي او کله چي دغه کړښه پوره شو تاسو ته به يو ميسج درکړل شي او په دغه ميسج کي به په NO باندي کليک وکړئ او CD به له کمپيوټر څخه اوباسئ.

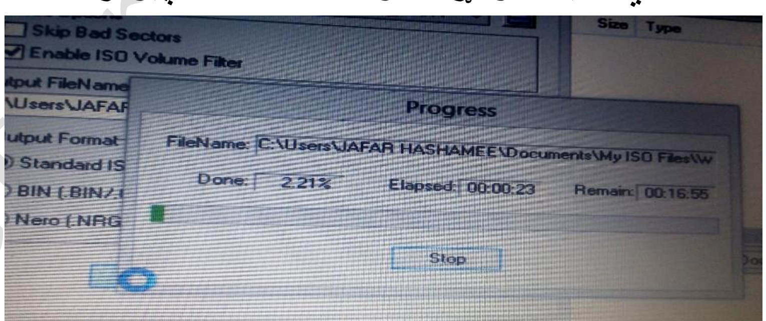

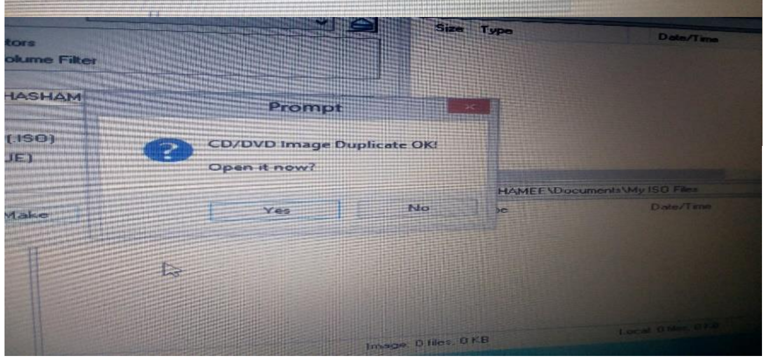

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله مو چي پورته ټول کارونه یا مرحلي په کامیابۍ سره ترسره کړي نو ستاسو Windows iso file به جوړ شي چي په لاندي طریقه یي پیدا کولی شی. په لاندي برخه کي ډبل کلیک په This pc باندي وکړئ

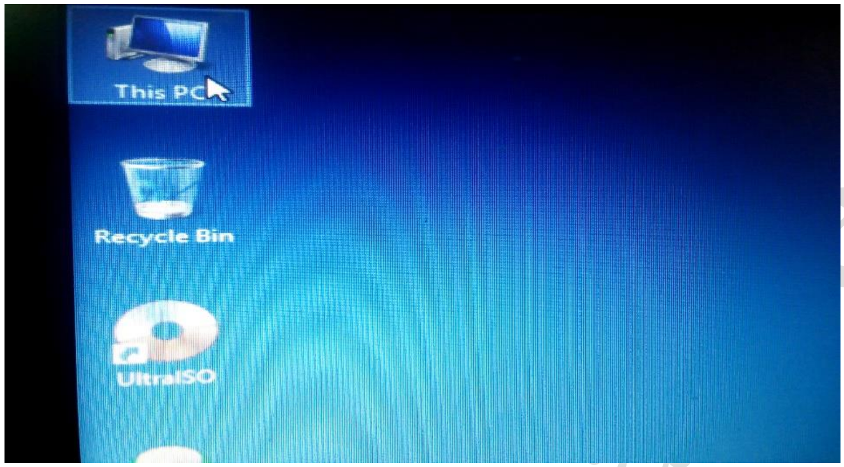

(2)

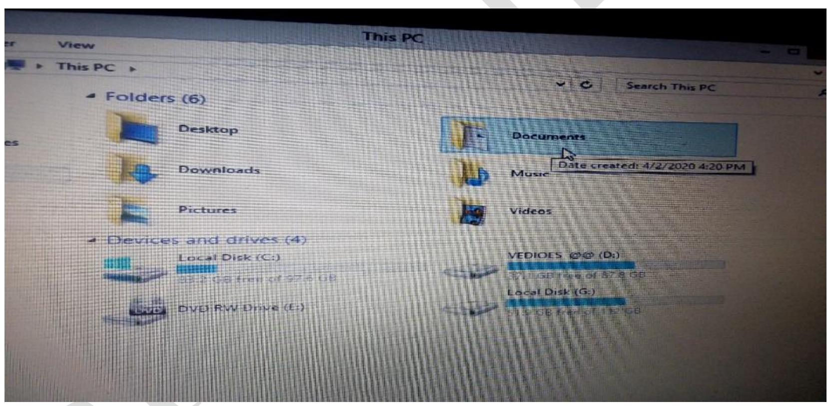

(3)

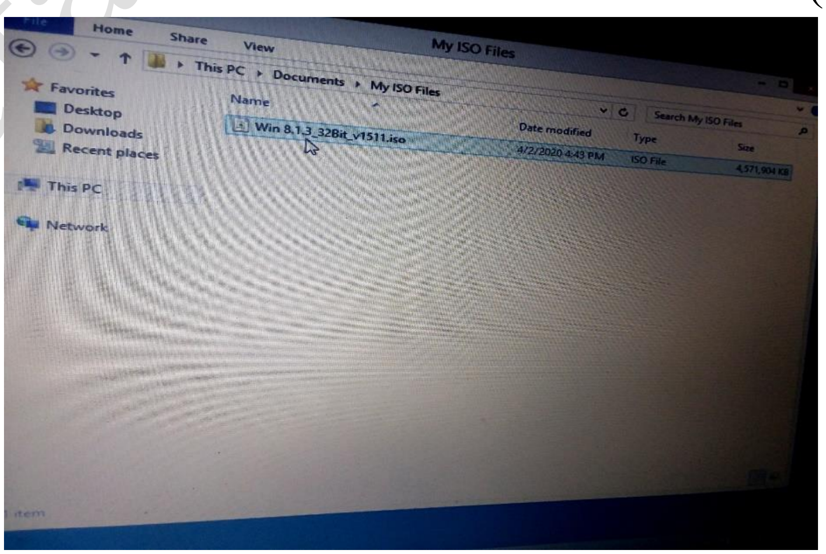

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته پرده کي ستاسو جوړ شوی ISO پایل ښکاریږي چي تاسو کولی شئ دا پایل هر ځای ته کاپي کړئ. او همدارنګه په دي طریقو سره تاسو کولی شئ له هري Windows CD څخه دهغه ویندوز لپاره ISO پایل جوړ کړئ او د USB په جوړولو کي یي استعمال کړئ.

Making Bootable USB for Windows 10-8.1-7

د USB د جوړولو لپاره تر څو د ویندوز کولو لپاره جوړه یا چمتو شي نو ددي کار د ترسره کولو لپاره 3 شیانو ته ضرورت دی چي په لاندي ډول ذکر شوي دي.

- USB 8GB
- Windows ISO file
- ISO2Disk سافتویر

څرنګه چي پورته ذکر شوي شیانو څخه مونږ دوه شیان چي USB او Windows ISO file چي مخکي مو له Windows CD څخه جوړ کړو .

اوس ددي لپاره چي د Windows ISO file یوزبي یا USB ته لوډ کړو نو ددي کار د ترسره کولو لپا یو سافتویر چي ISO2Disk

نومیږي له انترنیټ څخه ډاونلوډ کوو چي انستالیشن او استعمال یي په لاندي ډول دی.

(1)ډبل کلیک په لاندي Setup باندي

(c) ketabton.com: The Digital Library

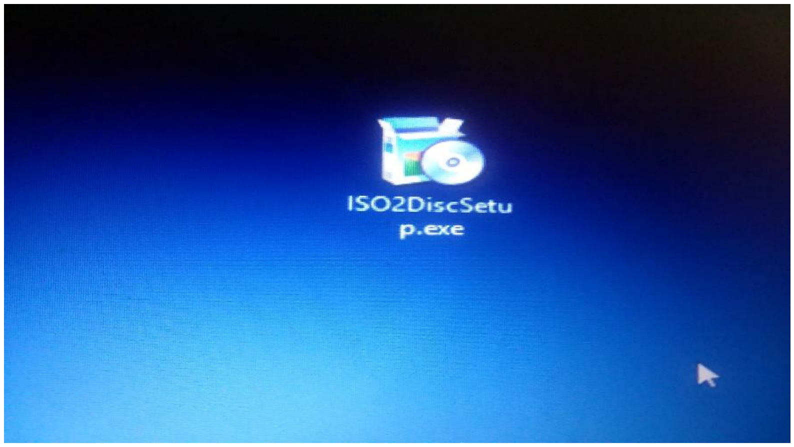

(2)

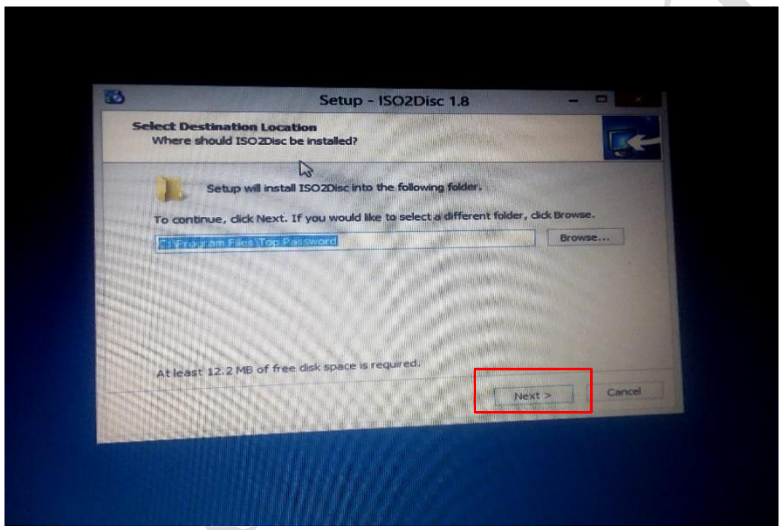

(4)

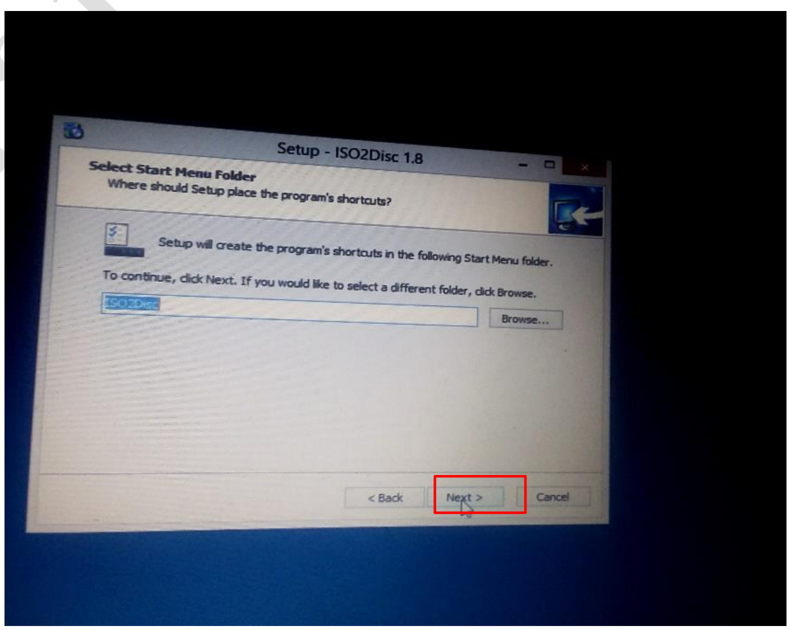

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5)

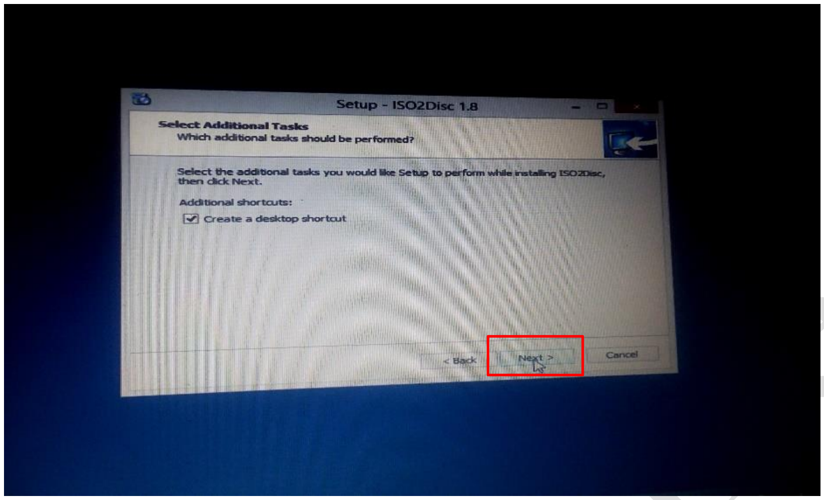

Install (6)

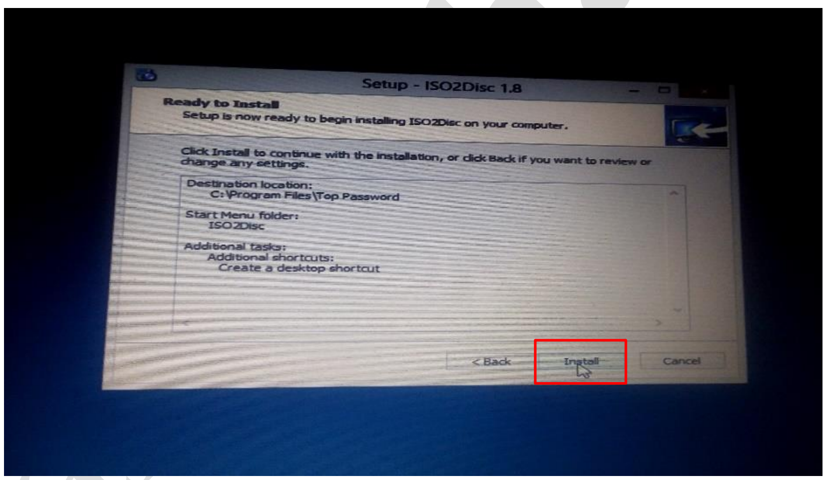

Finish (7)

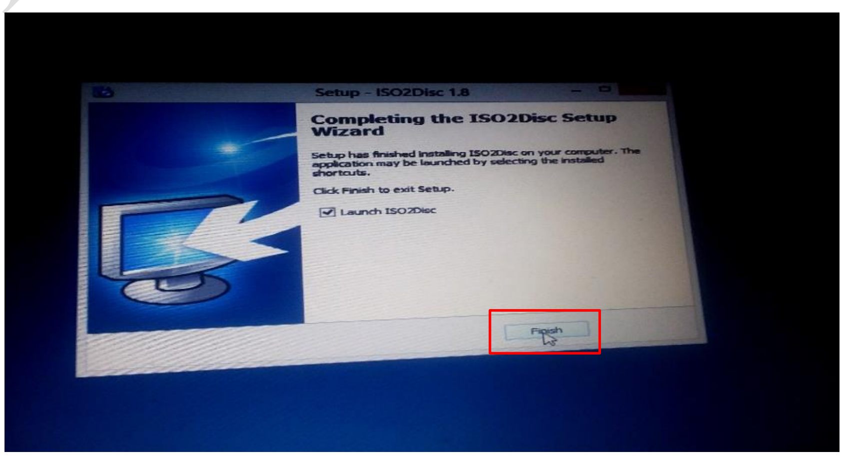

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي مو پورته مرحلي په کامیابۍ سره ترسره کړي او په پورته پرده کي مو په Finish باندي کلیک وکړو نو ستاسو سافټویر به انسټال شي او لاندي پرده به خلاصه شي په لاندي پرده کي :ISO Image بکس ته د Windows ISO File هغه پایل چي تاسو يي لرئ د هغه د راوستلو لپاره په Browse باندي کلیک وکړئ .

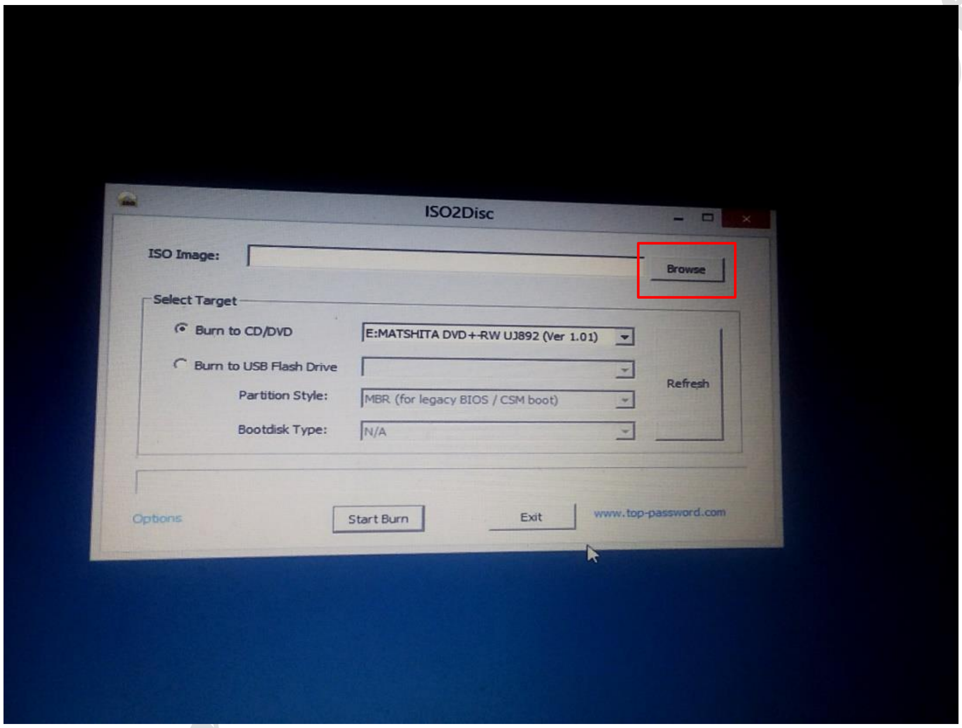

کله مو چي په پورته بکس کي په Browse باندي کلیک وکړو له هغه څخه وروسته لاړ شئ هغه پولډر ته په کوم کي چي ستاسو سره د Windows ISO file موجود وي هغه پایل انتخاب کړئ او وروسته بیا په Open باندي کلیک وکړئ تر څو ستاسو انتخاب شوی پایل د ISO Image بکس ته راشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

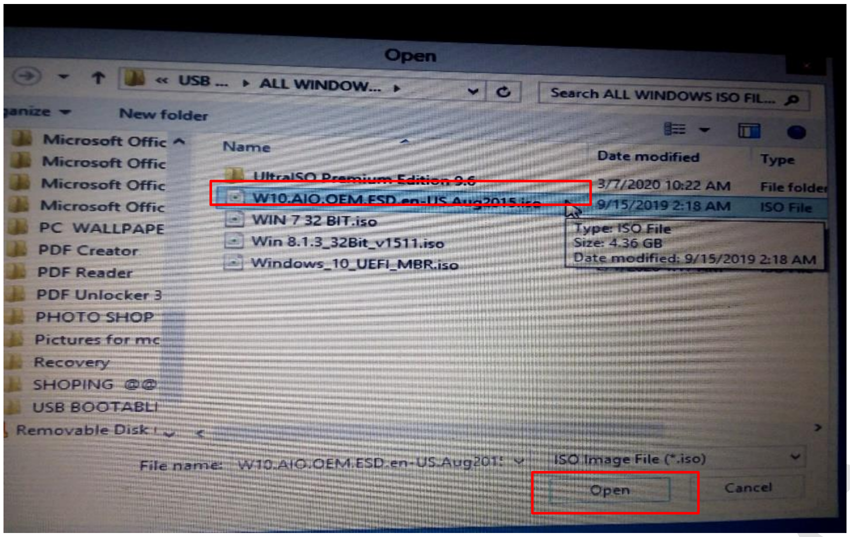

کله مو چي پورته کار ترسره کړو نو په دي سره به ستاسو انتخاب شوی Windows ISO File به ISO Image بکس ته راشي چي په لاندي ډول يي ليدلی شی.

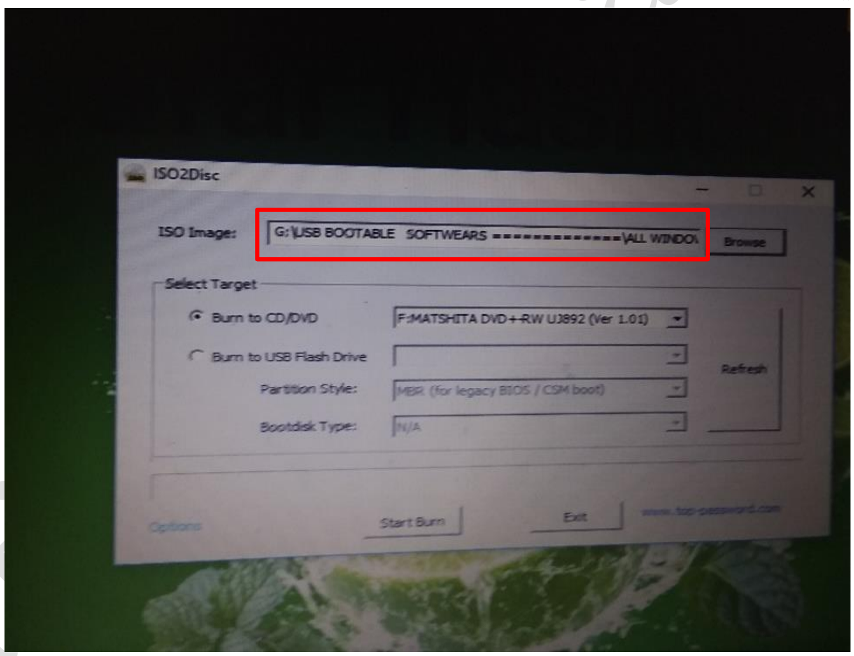

کله چي پورته مرحله ترسره شوه بيا خپل کمپيوټر ته USB په صحيح ډول داخل کړی او په لاندي پرده کي په Refresh بټن باندي کليک وکړی تر څو ستاسو داخل شوی USB سايز په لاندي بکس کي ښکاره شي تر څو دا معلومه شي چي ستاسو USB په صحيح ډول داخل شوي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

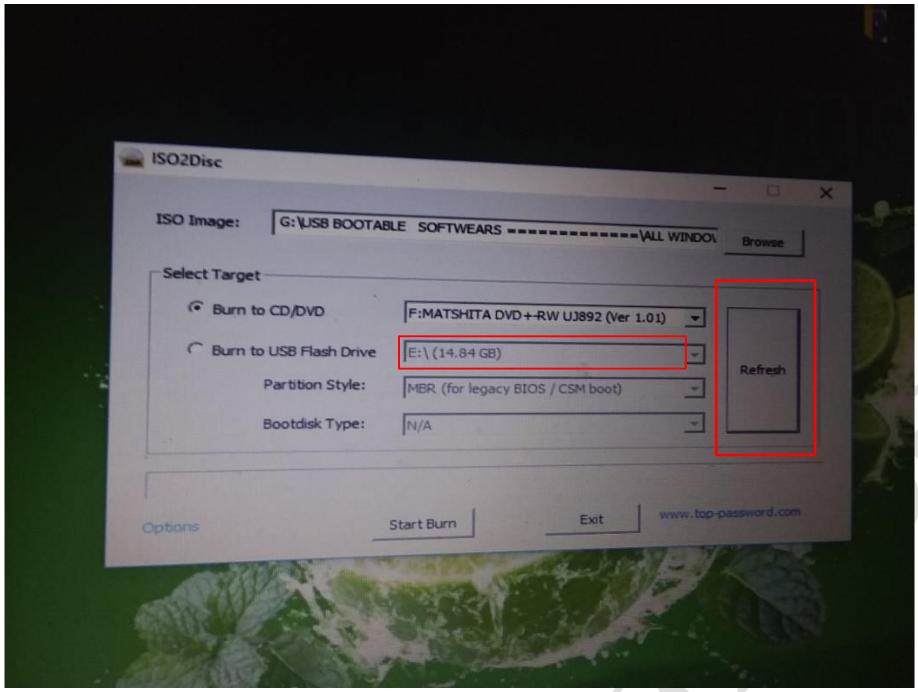

کله مو چي پورته کار ترسره کړو بیا وروسته په لاندي پرده کي Burn to USB flash Drive ته ټکی On یا ولګوی او وروسته په Start Burn باندي کلیک وکړی.

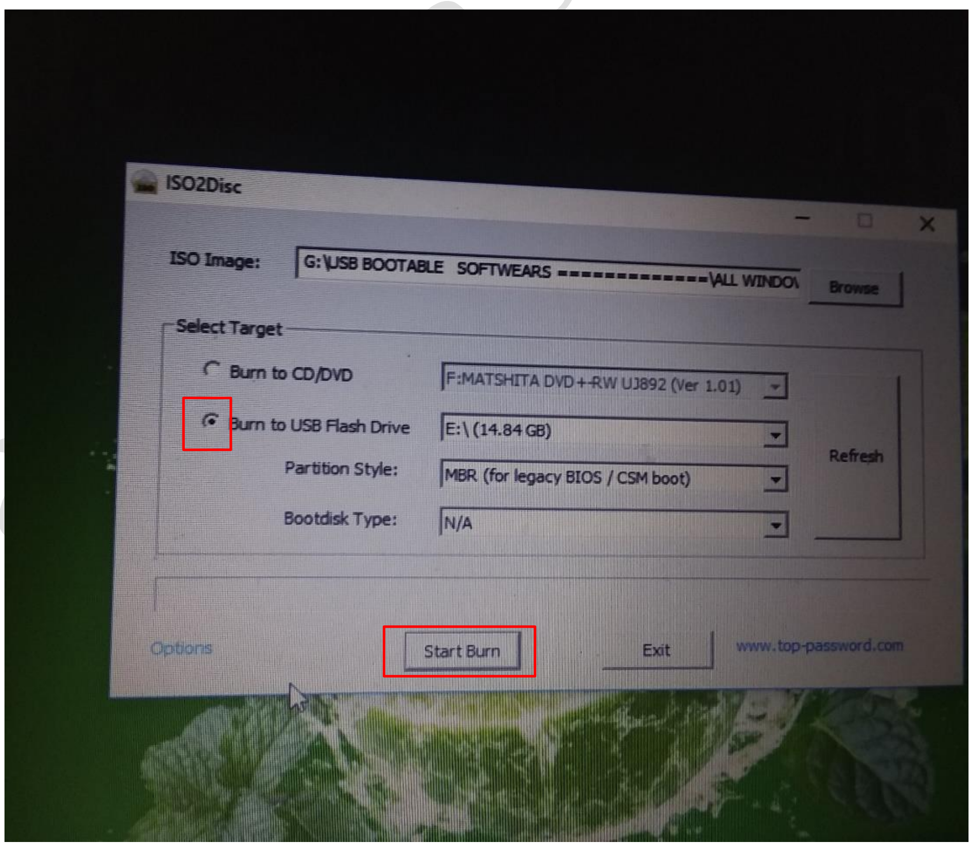

(c) ketabton.com: The Digital Library

او وروسته په Yes باندي کلیک وکړئ

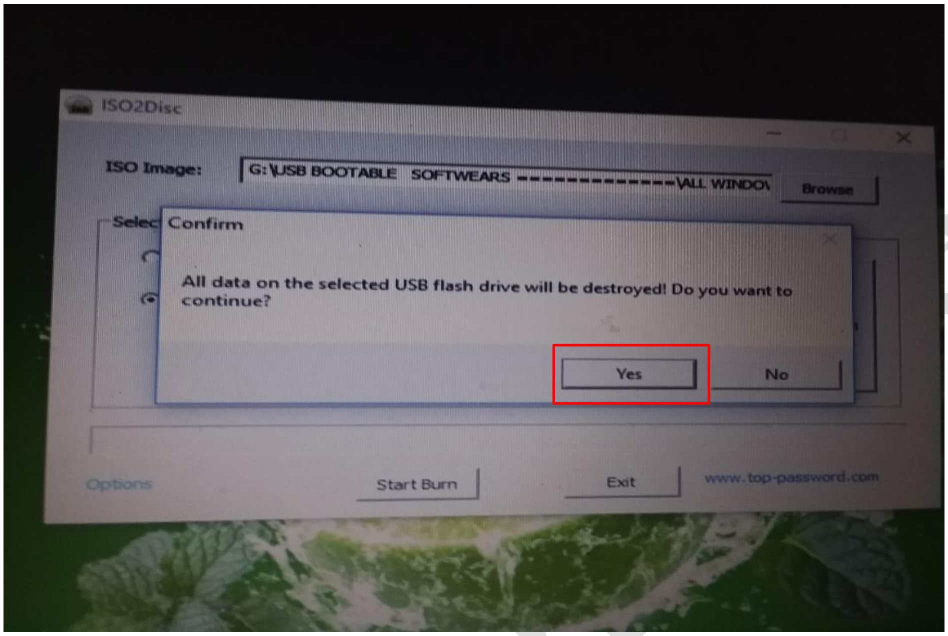

کله مو چي په پورته پرده کي په Yes باندي کلیک وکړ لاندي کرښه به روانه شي او بیا 20 او یا 30 دقیقي انتظار وکړئ تر څو دا کرښه ور سیړي او ستاسو USB د وینډوز کولو لپاره تیاره شي.

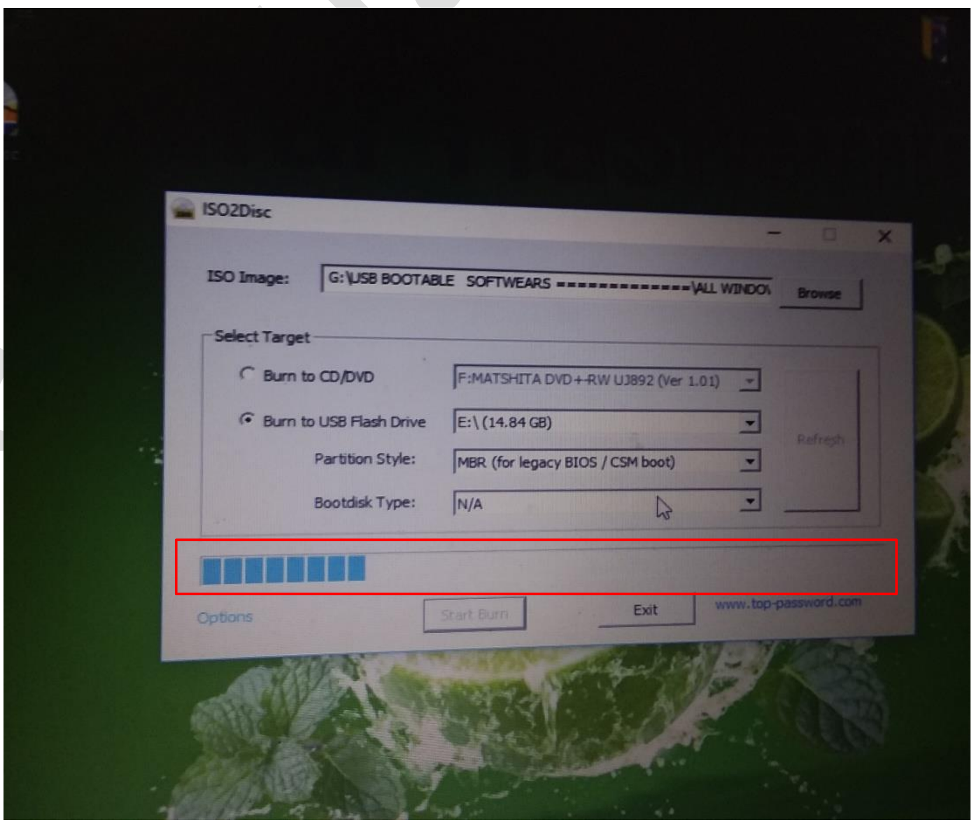

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي پاس کرښه پوره شوه په لاندي پرده کي په OK باندي کليک وکړئ او خپله USB له کمپيوټر څخه اوباسئ .

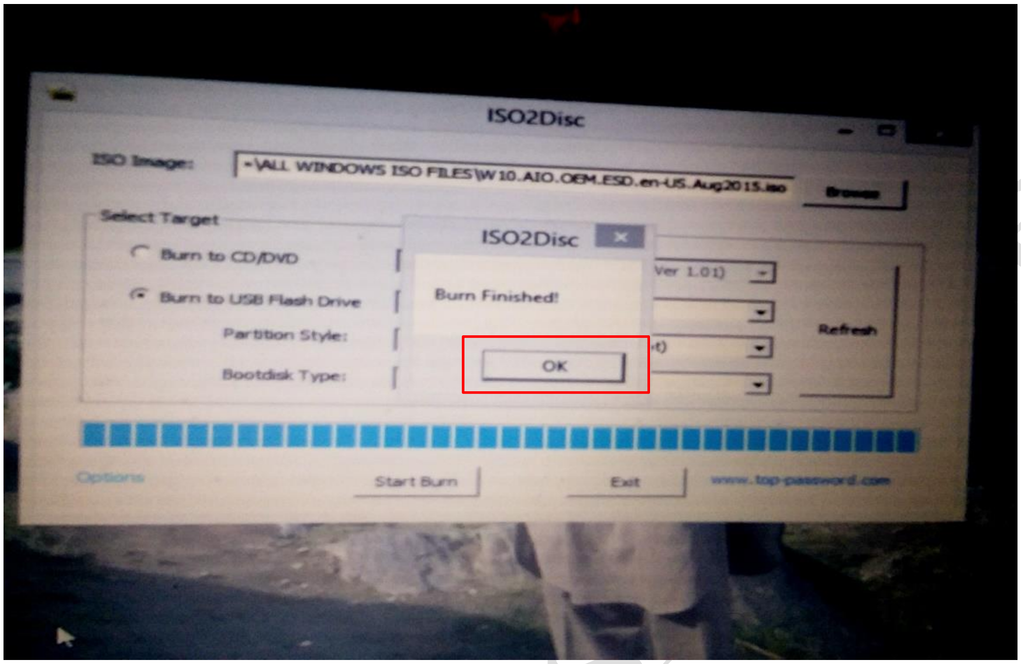

يادوونه : همدارنګ اوس تاسو کولی شئ چي ددي USB له لاري هر ځای ،هرکله،او هر کمپيوټر ته وينډوز وکړئ . څرنګه چي مونږ دلته د Windows 10 لپاره USB جوړه کړه خو په هر حال د پورته طريقو په عملي کولو سره تاسو کولی شئ د هري وينډوز لپاره ځان ته USB جوړه کړئ د خپلي خوښي Windows لپاره د هغه Windows ISO file راواخلئ او پورته عمليي درباندي ترسره کړئ ترڅو ستاسو د USB وينډوز لپاره جوړه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Windows 10 Installition from USB

ددي کار د ترسره کولو لپاره Bootable USB د وینډوز 10 لپاره په کار ده چې مونږ په پورته ډول جوړه کړه چې اوس مهال مونږ سره موجوده ده

د USB له لارې د وینډوز د انسټالولو طریقې په لاندې ډول دي .

خپله د Windows لپاره جوړه شوي USB راواخلئ او هغه کمپیوټر ته یې په صحیح ډول داخل کړئ کوم ته چې وینډوز کوئ یا انسټالوئ کله مو چې USB کمپیوټر ته داخله کړه خپل کمپیوټر Restart کړئ اوپه دغه وخت کې زر تر زره د Dell کمپیوټرونو لپاره F12 او د hp کمپیوټرونو لپاره F9 بټن په پرلپسې ډول څو واري ووهئ تر څو لاندې پرده ښکاره شي کله چې لاندې پرده ښکاره شوه USB Storage Device انتخاب کړئ او وروسته بیا د Enter بټن ووهئ او بیا انتظار وکړئ.

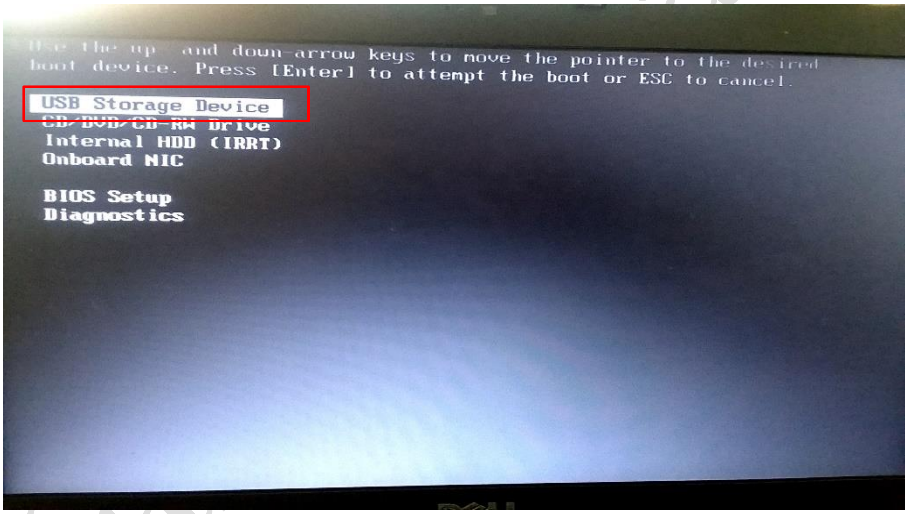

Next (2)

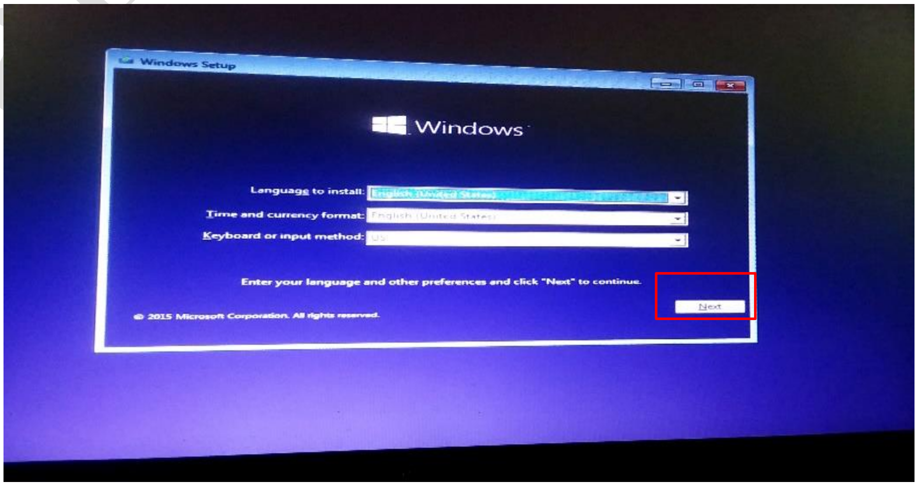

(c) ketabton.com: The Digital Library

Install now (3)

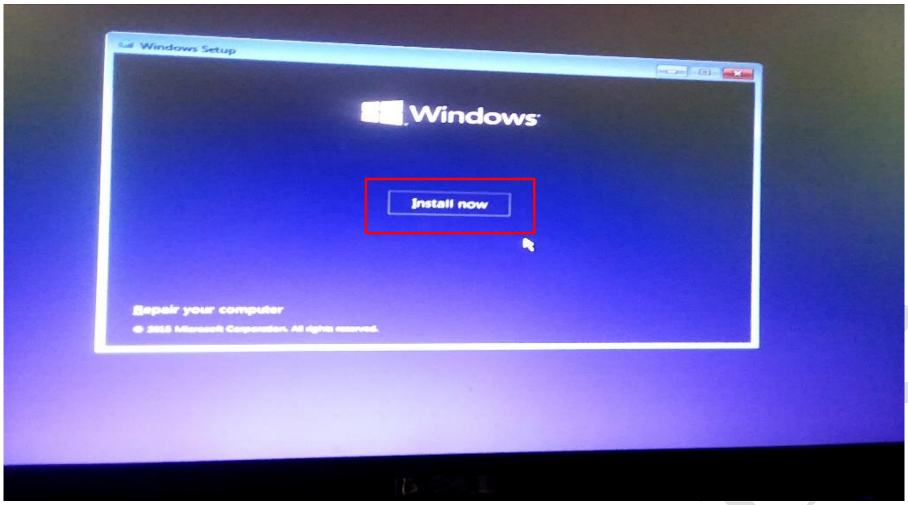

(4) په لاندي پرده کي که چيري ستاسو د کمپيوټر RAM څلور 4GB او يا له دي څخه پورته وي X64 انتخاب کړئ او که چيري ستاسو د کمپيوټر RAM له 4GB څخه کم وي X86 انتخاب کړئ او وروسته بيا په Next باندي کليک وکړئ.

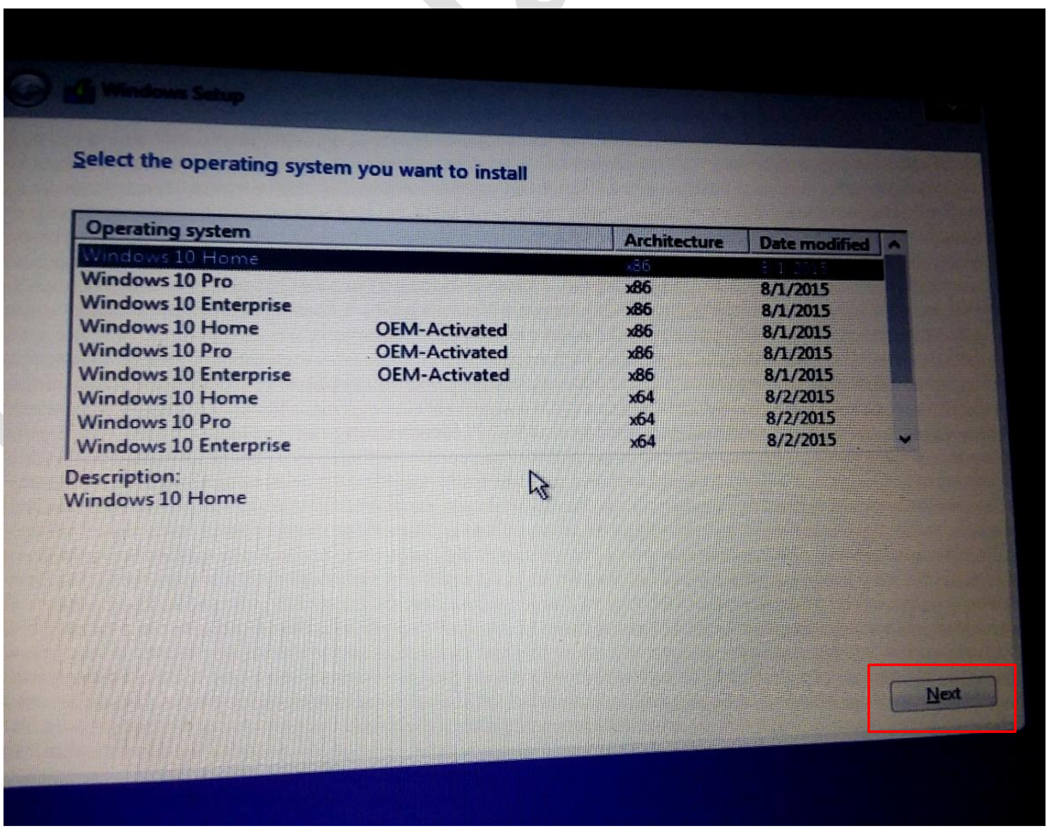

(c) ketabton.com: The Digital Library

(5) I accept the licence term ته تیک مارک ولګوی او بیا Next

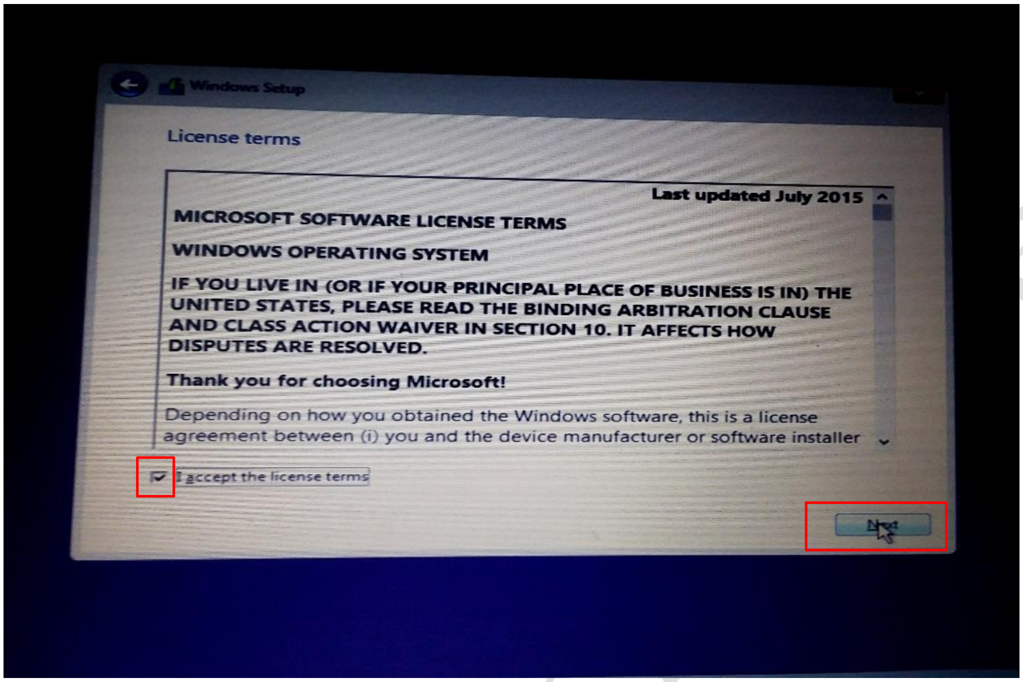

(6) لاندي په Install : Custom باندي کلیک وکړی

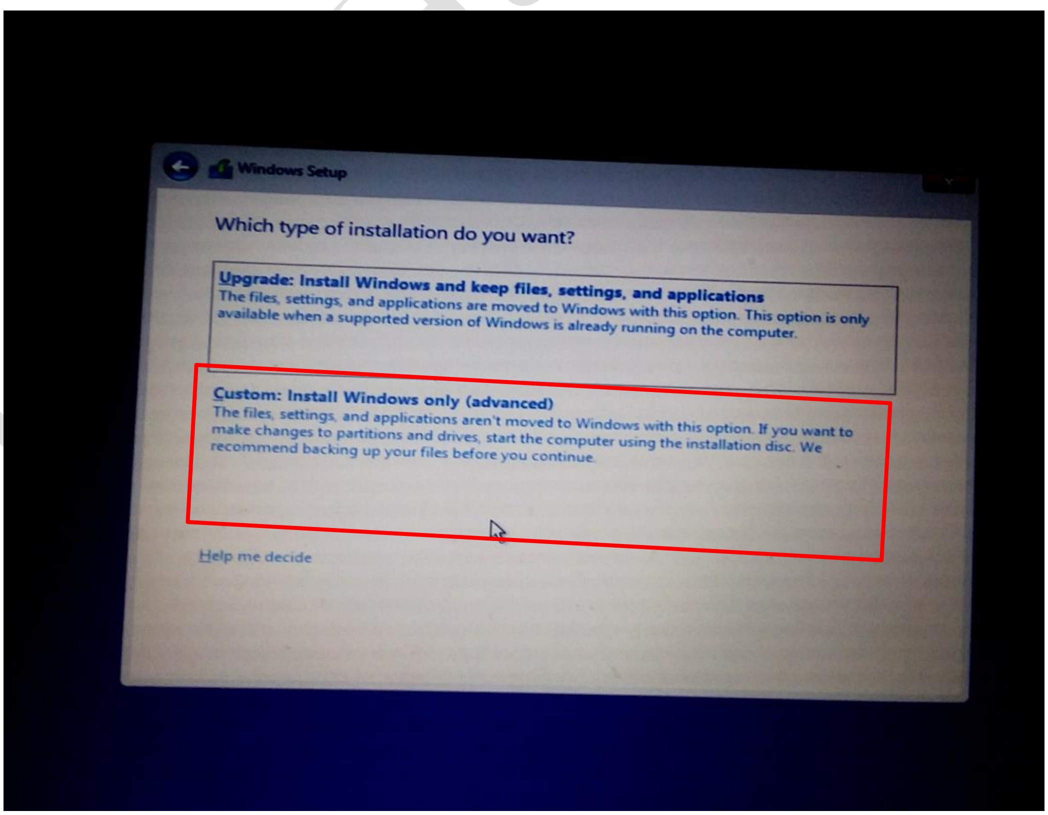

(c) ketabton.com: The Digital Library

(7) د زړي وینډوز د ختمولو لپاره هغه Drive انتخاب کړی په کوم کي چي زړه وینډوز انستال وي او وروسته بیا په Formate باندي کلیک وکړی او ورسره په OK کلیک وکړی چي زړه وینډوز ختمه شي.

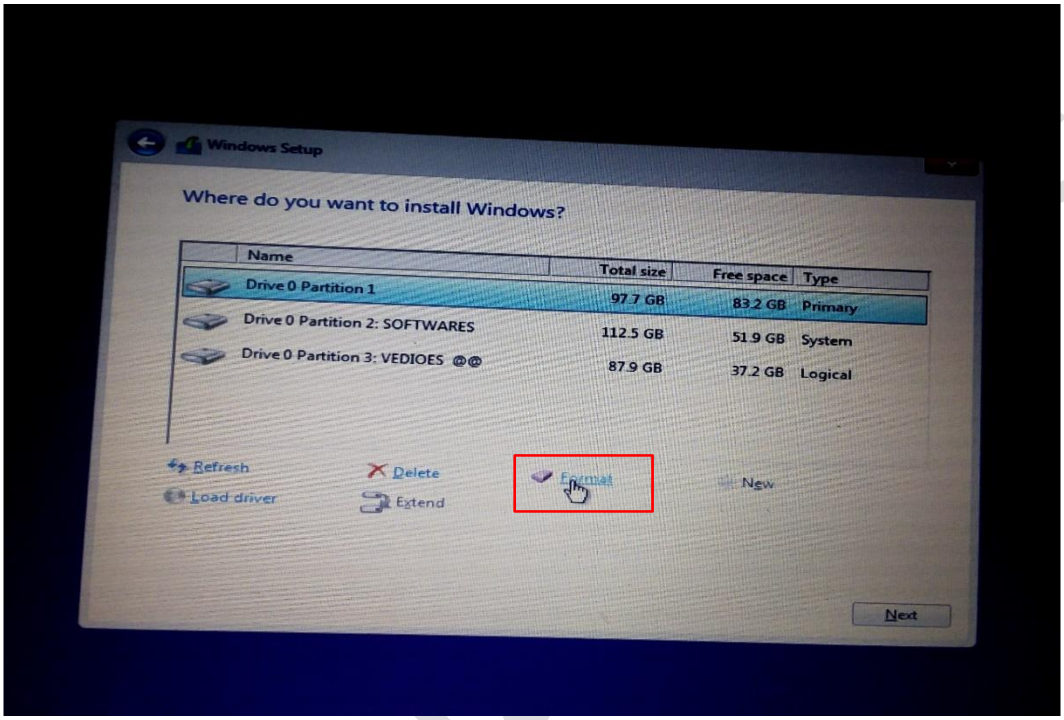

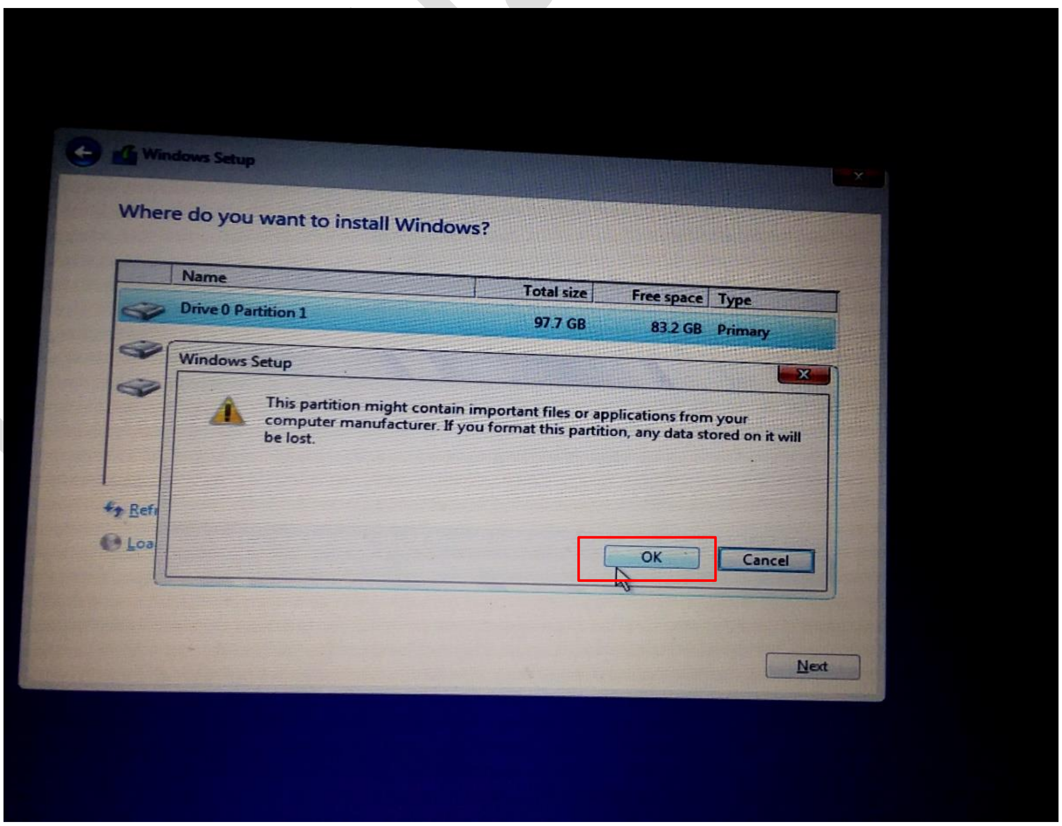

(c) ketabton.com: The Digital Library

(8) په لاندي پرده کي د نوي وينډوز لپاره د خپلي خوښ Drive انتخاب کړی او وروسته په Next باندي کليک وکړی.

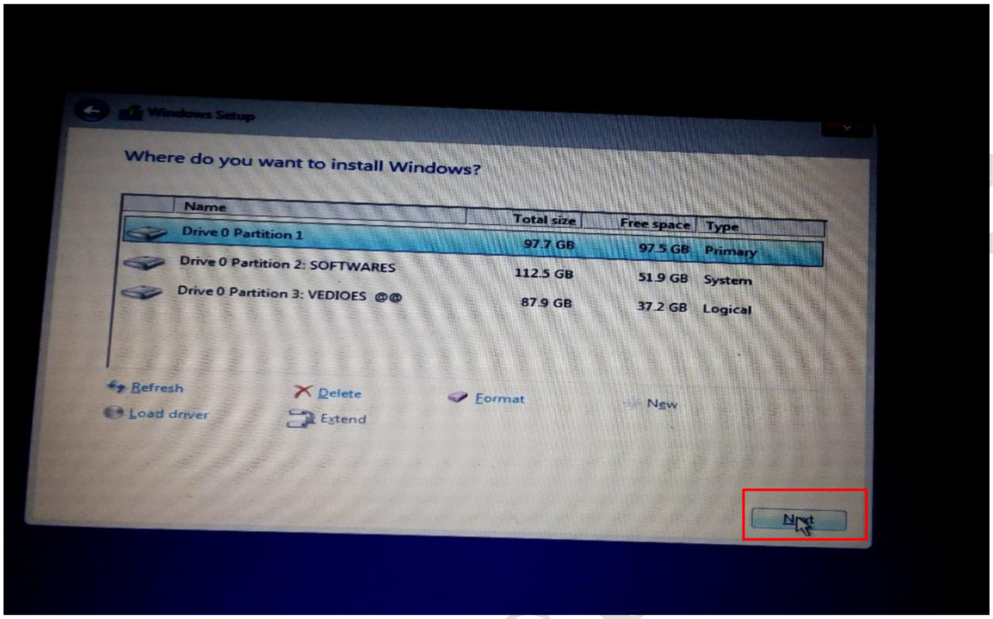

او له دي ځخه وروسته د لاندي مرحلو د ترسره کولو لپاره کمپيوټر خپل سر ته پرېږدی او تاسو لاسوهنه مه کوی . په دي مرحله کي به ستاسو کمپيوټر څو واري Restart کيږي خو تاسو بايد هيڅ لاسوهنه ونه کړی.

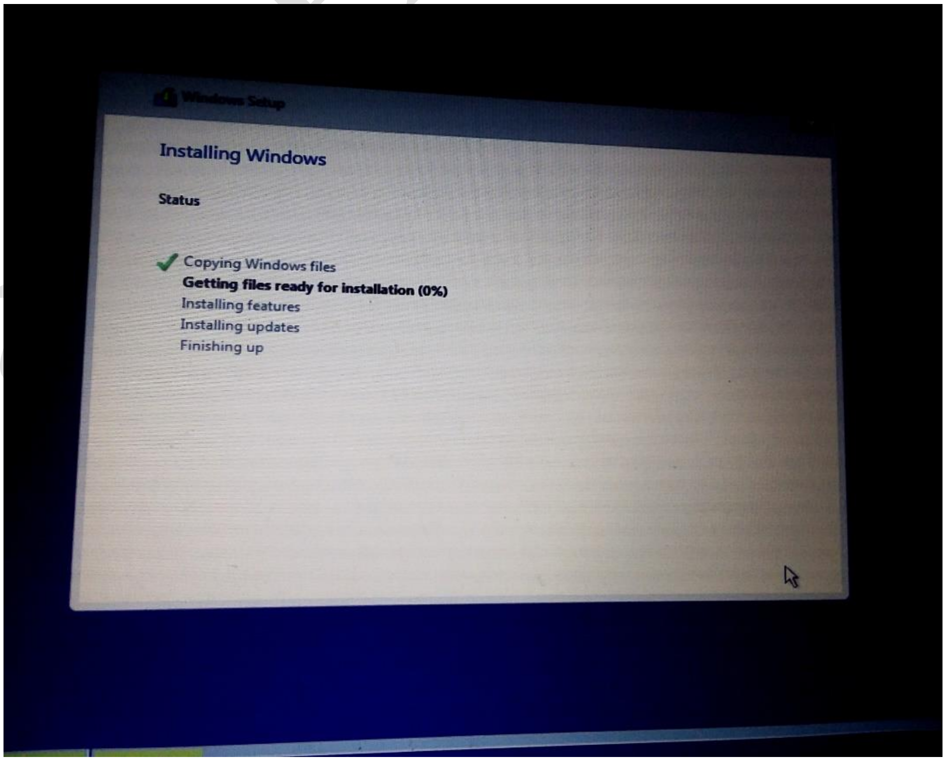

(c) ketabton.com: The Digital Library

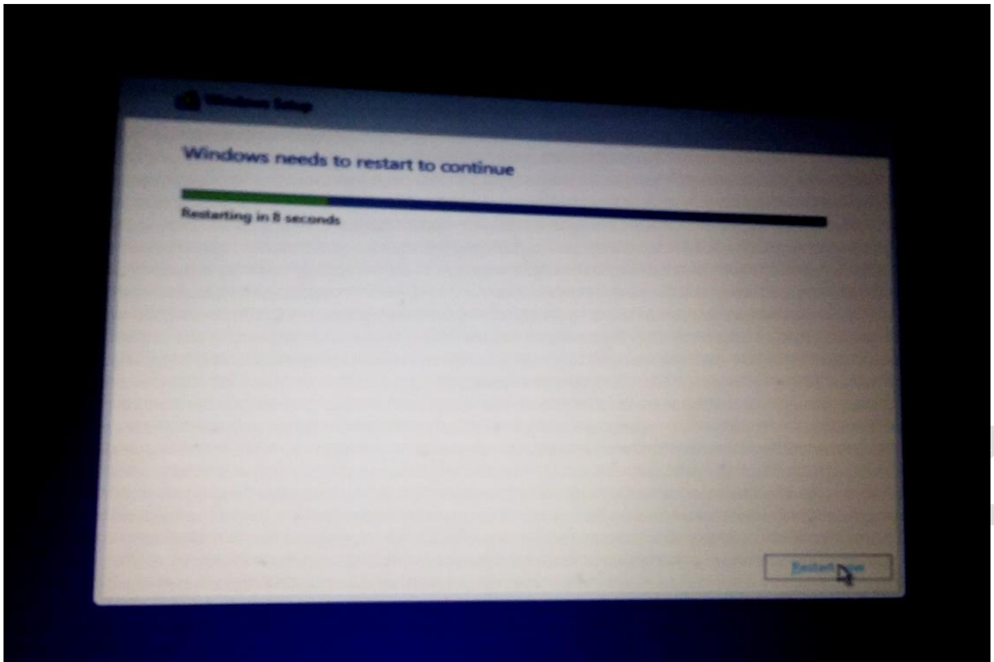

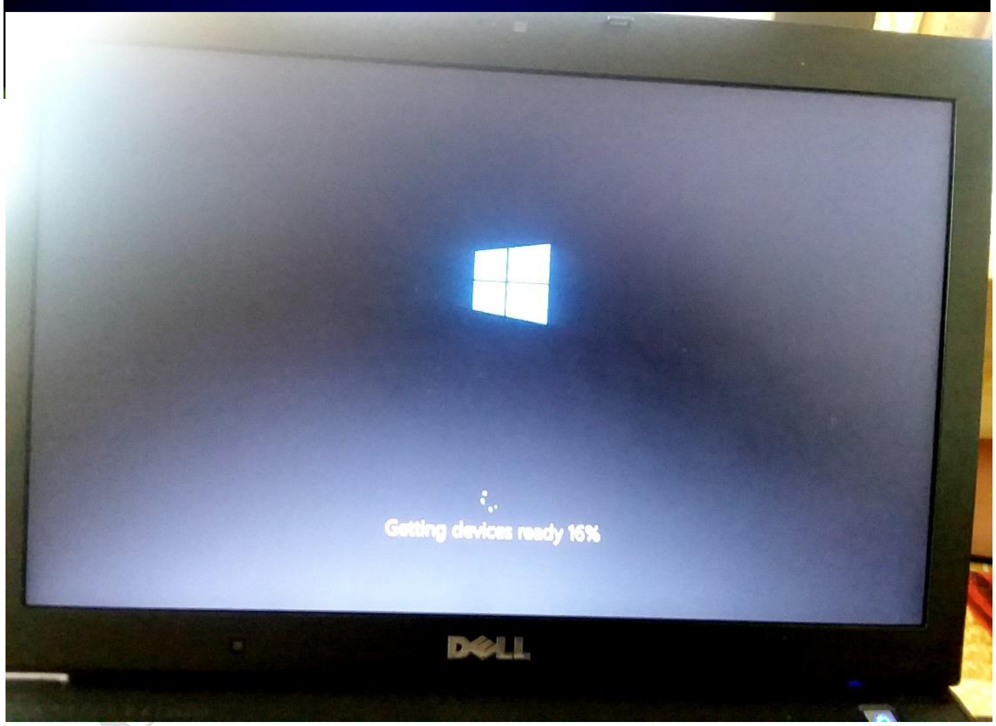

او کله چي کمپیوټر خپلي پورته مرحلي په اتوماد ډول اوپه کامیابۍ سره ترسره کړي نو په Windows 10 کي به بیا تاسو ته لاندي پرده ښکاره شي چي په لاندي پرده کي تاسو اول په Do This later باندي کلیک وکړئ او وروسته بیا په Next باندي کلیک وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

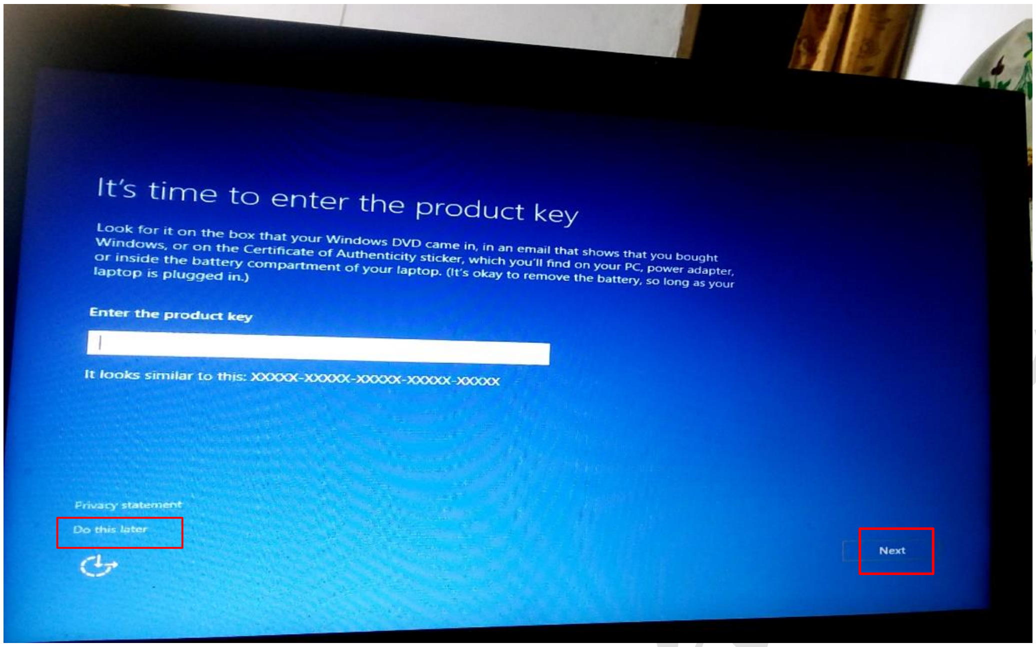

په لاندي پرده کي په Use Express Setting کلیک وکړی

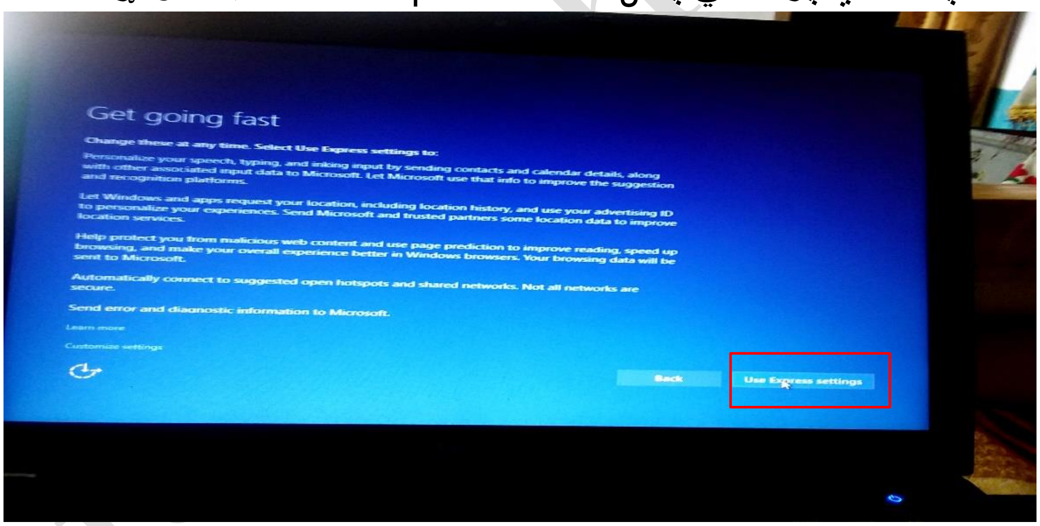

په لاندي پرده کي د کمپیوټر د استعمالوونکي نوم او پاسورډ ورکړی.

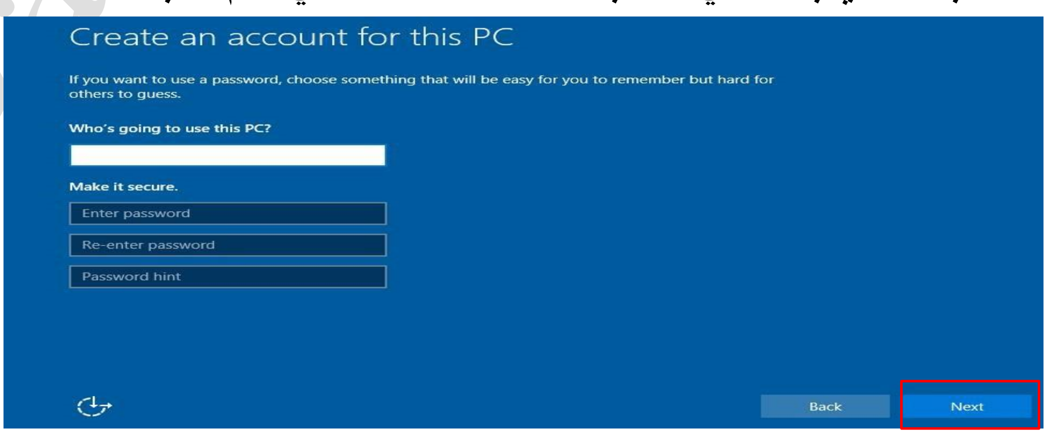

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورته مرحلو څخه وروسته انتظار وکړئ تر څو ستاسو وینډوز مکمل شي.

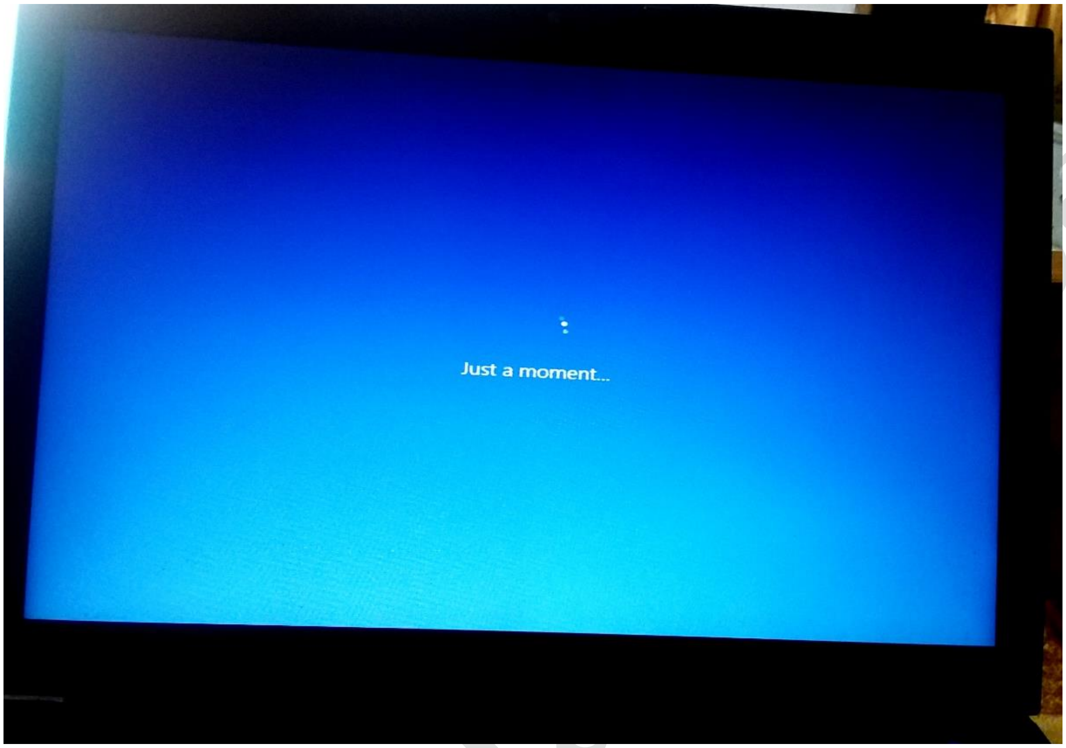

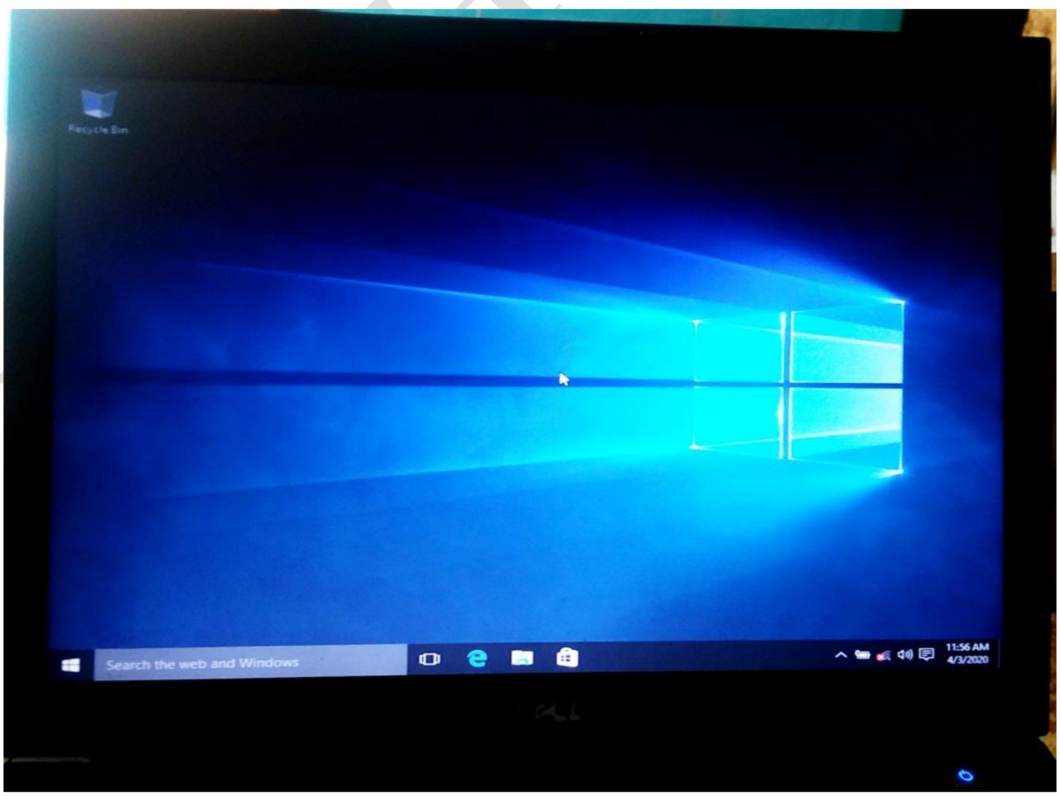

(c) ketabton.com: The Digital Library

څرنګه چي په پورته ډول ستاسو د وینډوز انستالیشن پوره شو نو اوس سکرین ته د څو مهموشیانو Icon لکه Controlpanel, This PC د راوستلو لپاره لاندي عمل ترسره کړی.
Right click یا د موس ښي طرف بټن ووهی.

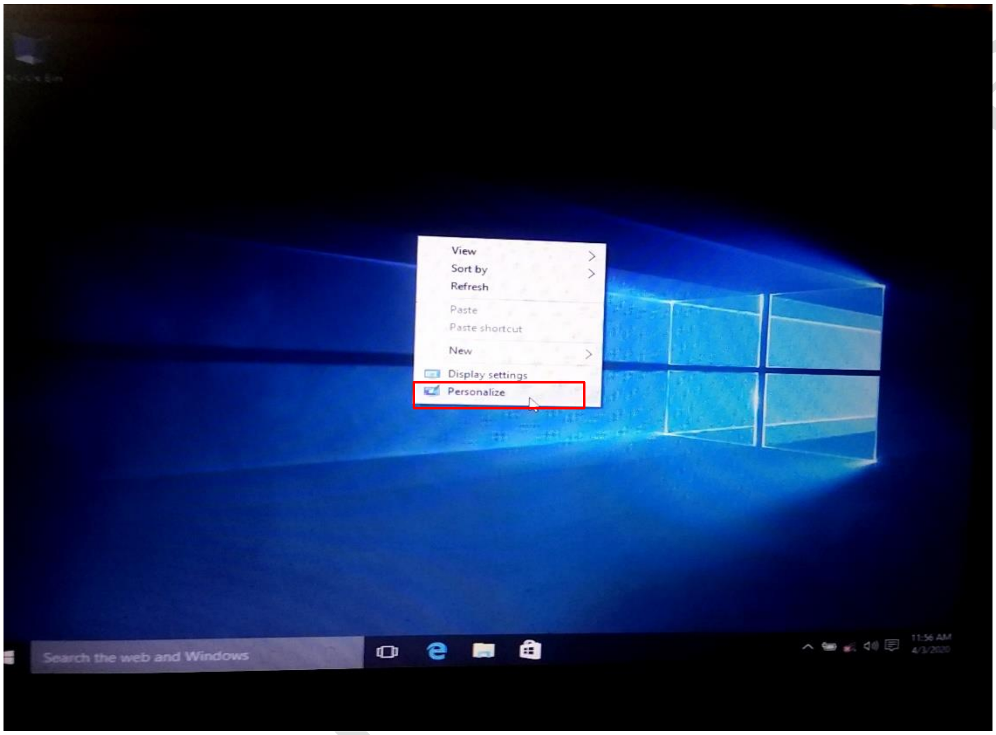

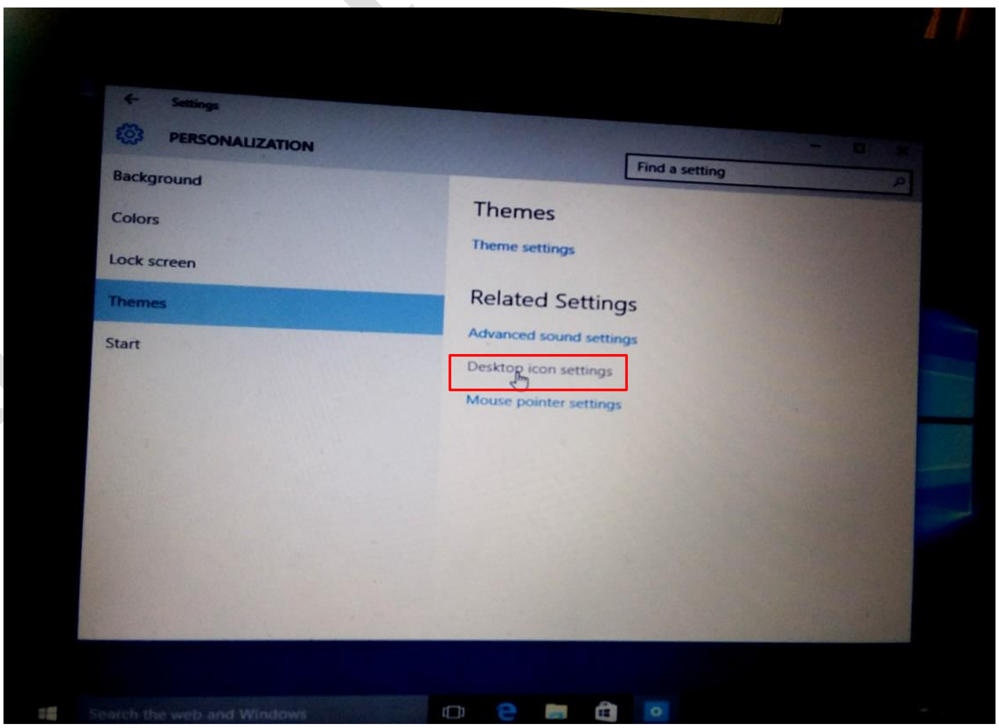

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لاندي پرده کي د خپلي خوښي وړ شکلونو یا Icon ته تیک مارک ولګوی او په Apply باندي کلیک وکړی او وروسته يي Ok کړی چي په دي سره به ستاسو انتخاب شوي شکلونه ستاسو سکرين ته راشي.

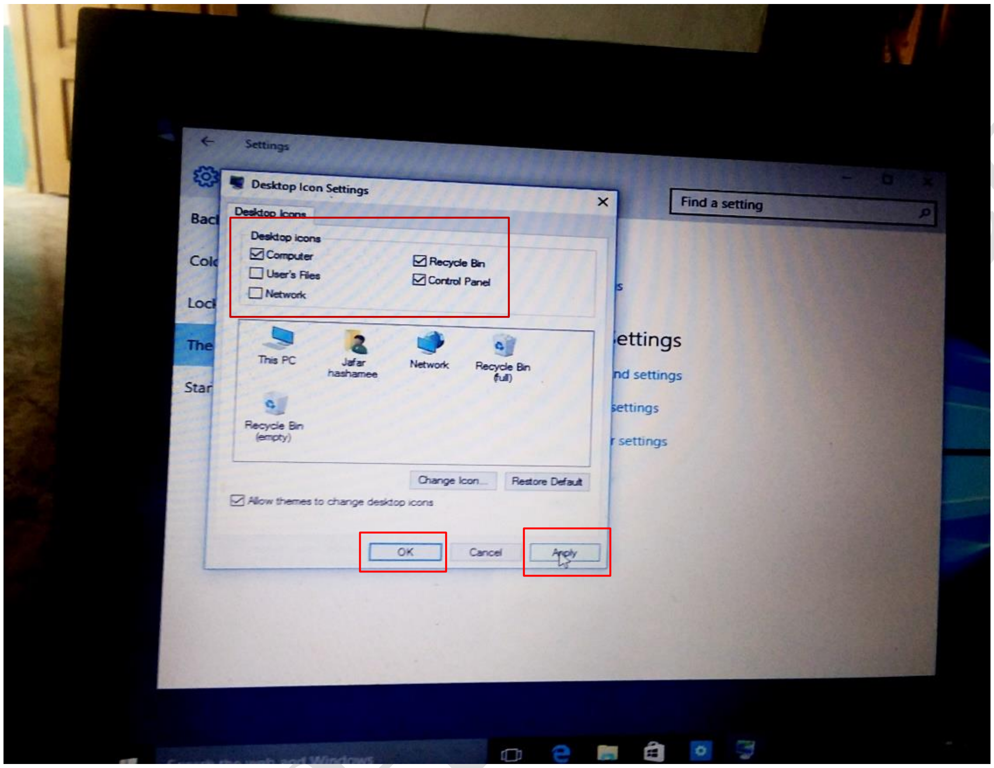

(c) ketabton.com: The Digital Library

Book References د کتاب ماخذونه

(1) Learn Computer Tutorials 2020 Mobile App
(2) Computer Guide Mobile App
(3) Computer Graphics Mobile App
(4) Computer Basic Mobile App
(5) All about Computer Mobile App

Jafar Hashamee

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library